

ŘEŠENÉ PŘÍKLADY Z KOMPLEXNÍ ANALÝZY

Jiří Bouchala
(a Ondřej Bouchala)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Autorem obrazu *Imaginární džungle* na titulní stránce je Jiří Bouchala
(a majitelem Ondřej Bouchala).

Jestliže nejste příliš pyšní,
zkuste to jako já.

Jan Skácel

Předmluva

Tento text obsahuje řešení všech příkladů k procvičení uvedených v kapitole 10 skript Funkce komplexní proměnné (viz [1]).

Sazba a všechny obrázky jsou dílem mého syna Ondřeje. Ten také svými komentáři pomohl text na řadě míst vylepšit.

Není možné, že by se nám při korekturách podařilo odstranit všechny nedostatky a chyby. Budeme vděční za shovívavost a sdělení všech připomínek.¹

Práce s tímto textem nás bavila. Přejeme čtenářům totéž.

V Orlové, 2020

Jiří Bouchala
(a Ondřej Bouchala)

¹Všechny připomínky (výhrady, komentáře, doporučení, výhružky a dary) zasílejte (prosím) na moji e-mailovou adresu: jiri.bouchala@vsb.cz.

PŘÍKLAD 1.

Určete reálnou a imaginární část daného komplexního čísla

a) $z = (1+i)(3-2i)$;

c) $z = \frac{1+i}{1-i}$;

b) $z = \frac{2-3i}{3+4i}$;

d) $z = 2i - \frac{2-4i}{2}$.

Řešení:

a) $z = (3+2) + i$; $\operatorname{Re} z = 5$, $\operatorname{Im} z = 1$.

b) $z = \frac{2-3i}{3+4i} = \frac{(2-3i)(3-4i)}{9+16} = \frac{6-12-9i-8i}{25};$ $\operatorname{Re} z = -\frac{6}{25}$, $\operatorname{Im} z = -\frac{17}{25}$.

c) $z = \frac{1+i}{1-i} = \frac{(1+i)^2}{2} = \frac{1+2i-1}{2};$ $\operatorname{Re} z = 0$, $\operatorname{Im} z = 1$.

d) $z = 2i - \frac{2-4i}{2} = 2i - \frac{2+4i}{2} = -1;$ $\operatorname{Re} z = -1$, $\operatorname{Im} z = 0$.

PŘÍKLAD 2.

Zapište dané komplexní číslo v goniometrickém tvaru

a) $z = -1 + \sqrt{3}i$;

d) $z = -1 - \sqrt{3}i$;

b) $z = i$;

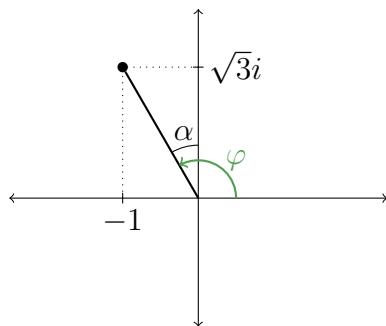
e) $z = \frac{2+i}{3-2i}$;

c) $z = -8$;

f) $z = \frac{3-i}{2+i}$.

Řešení:

a)

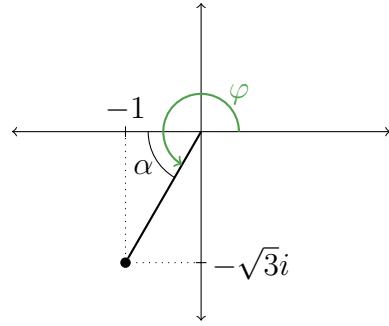
$$\cos \alpha = \frac{\sqrt{3}}{2}, \quad \alpha = \frac{\pi}{6}, \quad \varphi = \frac{\pi}{2} + \alpha = \frac{\pi}{2} + \frac{\pi}{6} = \frac{2}{3}\pi;$$

$$z = -1 + \sqrt{3}i = \sqrt{1+3} \left(\cos \frac{2\pi}{3} + i \sin \frac{2\pi}{3} \right) = 2 \left(\cos \frac{2\pi}{3} + i \sin \frac{2\pi}{3} \right).$$

b) $z = i = \cos \frac{\pi}{2} + i \sin \frac{\pi}{2}$.

c) $z = -8 = 8(\cos \pi + i \sin \pi)$.

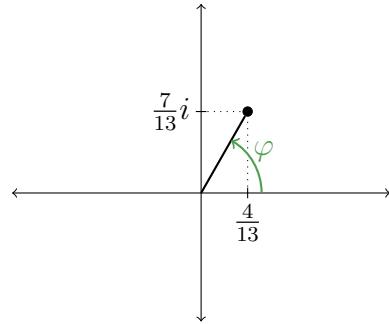
d)

$$\sin \alpha = \frac{\sqrt{3}}{2}, \quad \alpha = \frac{\pi}{3}, \quad \varphi = \pi + \alpha = \frac{4}{3}\pi;$$

$$\underline{z = -1 - \sqrt{3}i = 2 \left(\cos \frac{4}{3}\pi + i \sin \frac{4}{3}\pi \right) = 2 \left(\cos \left(-\frac{2\pi}{3} \right) + i \sin \left(-\frac{2\pi}{3} \right) \right)}.$$

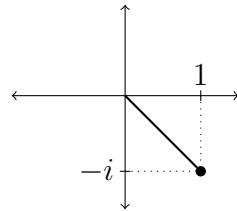
e) $z = \frac{2+i}{3-2i} = \frac{(2+i)(3+2i)}{9+4} = \frac{4}{13} + \frac{7}{13}i,$

$$|z| = \frac{1}{13}\sqrt{16+49} = \frac{\sqrt{65}}{13}, \quad \operatorname{tg} \varphi = \frac{\frac{7}{13}}{\frac{4}{13}} = \frac{7}{4}, \quad \varphi = \operatorname{arctg} \frac{7}{4};$$

$$\underline{z = \frac{\sqrt{65}}{13} \left(\cos \left(\operatorname{arctg} \frac{7}{4} \right) + i \sin \left(\operatorname{arctg} \frac{7}{4} \right) \right)}.$$

f) $z = \frac{3-i}{2+i} = \frac{(3-i)(2-i)}{5} = \frac{5-5i}{5} = 1 - i,$

$$\underline{z = \sqrt{2} \left(\cos \left(-\frac{\pi}{4} \right) + i \sin \left(-\frac{\pi}{4} \right) \right)}.$$

PŘÍKLAD 3.

Dokažte (matematickou indukcí) tzv. *Moivreovu větu*:

$$(\forall n \in \mathbb{N}) (\forall \varphi \in \mathbb{R}) : (\cos \varphi + i \sin \varphi)^n = \cos(n\varphi) + i \sin(n\varphi).$$

Řešení:

1) Nejdříve ověříme, že tvrzení platí pro $n = 1$:

$$(\cos \varphi + i \sin \varphi)^1 = \cos(1 \cdot \varphi) + i \sin(1 \cdot \varphi).$$

2) Nyní dokážeme implikaci $(\cos \varphi + i \sin \varphi)^n = \cos(n\varphi) + i \sin(n\varphi) \stackrel{?}{\Rightarrow}$
 $\stackrel{?}{\Rightarrow} (\cos \varphi + i \sin \varphi)^{n+1} = \cos((n+1)\varphi) + i \sin((n+1)\varphi)$:

$$\begin{aligned} (\cos \varphi + i \sin \varphi)^{n+1} &\stackrel{\text{i.p.}}{=} (\cos(n\varphi) + i \sin(n\varphi)) (\cos \varphi + i \sin \varphi) = \\ &= (\cos(n\varphi) \cos \varphi - \sin(n\varphi) \sin \varphi) + i (\sin(n\varphi) \cos \varphi + \cos(n\varphi) \sin \varphi), \end{aligned}$$

a nyní už jen stačí aplikovat známé „součtové vzorce“:

$$\begin{aligned} \cos(n\varphi) \cos \varphi - \sin(n\varphi) \sin \varphi &= \cos(n\varphi + \varphi) = \cos((n+1)\varphi), \\ \sin(n\varphi) \cos \varphi + \cos(n\varphi) \sin \varphi &= \sin(n\varphi + \varphi) = \sin((n+1)\varphi). \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 4.

Buď $\varphi \in \mathbb{R}$. Vyjádřete $\sin(4\varphi)$ a $\cos(4\varphi)$ pomocí $\sin \varphi$ a $\cos \varphi$.

Řešení:

$$\begin{aligned} \cos(4\varphi) + i \sin(4\varphi) &= (\cos \varphi + i \sin \varphi)^4 = \\ &= (\cos^2 \varphi + 2i \sin \varphi \cos \varphi - \sin^2 \varphi)^2 = \\ &= \cos^4 \varphi - 4 \sin^2 \varphi \cos^2 \varphi + \sin^4 \varphi + \\ &\quad + 4i \sin \varphi \cos^3 \varphi - 2 \cos^2 \varphi \sin^2 \varphi - 4i \sin^3 \varphi \cos \varphi = \\ &= \cos^4 \varphi - 6 \sin^2 \varphi \cos^2 \varphi + \sin^4 \varphi + i (4 \sin \varphi \cos^3 \varphi - 4 \sin^3 \varphi \cos \varphi), \end{aligned}$$

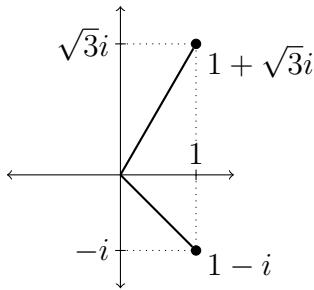
a proto (stačí porovnat reálné a imaginární části)

$$\begin{aligned} \underline{\cos(4\varphi) = \cos^4 \varphi - 6 \sin^2 \varphi \cos^2 \varphi + \sin^4 \varphi}, \\ \underline{\sin(4\varphi) = 4 \sin \varphi \cos^3 \varphi - 4 \sin^3 \varphi \cos \varphi}. \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 5.

Určete $\operatorname{Re} z$ a $\operatorname{Im} z$, je-li $z = \left(\frac{1-i}{1+\sqrt{3}i}\right)^{24}$.

Řešení:

$$\frac{1-i}{1+\sqrt{3}i} = \frac{\sqrt{2} \left(\cos\left(-\frac{\pi}{4}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{4}\right) \right)}{2 \left(\cos\frac{\pi}{3} + i \sin\frac{\pi}{3} \right)} = \frac{1}{\sqrt{2}} \left(\cos\left(-\frac{\pi}{4} - \frac{\pi}{3}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{4} - \frac{\pi}{3}\right) \right),$$

$$z = \frac{1}{2^{12}} \left(\cos\left(-\frac{24 \cdot 7\pi}{12}\right) + i \sin\left(-\frac{24 \cdot 7\pi}{12}\right) \right) = \frac{1}{2^{12}};$$

$\operatorname{Re} z = \frac{1}{2^{12}}, \operatorname{Im} z = 0.$

PŘÍKLAD 6.

Určete $\operatorname{Arg} z$ a $\arg z$, je-li

a) $z = (\sqrt{3} + i)^{126};$

b) $z = (1 + i)^{137};$

c) $z = -1 - 5i.$

Řešení:

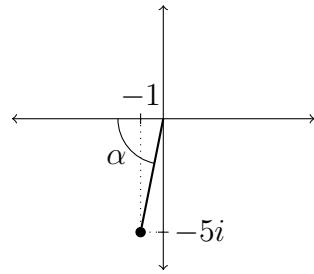
a) $z = (\sqrt{3} + i)^{126} = \left(2 \left(\cos\frac{\pi}{6} + i \sin\frac{\pi}{6} \right)\right)^{126} = 2^{126} \left(\cos(21\pi) + i \sin(21\pi) \right) = -2^{126};$

$\operatorname{Arg} z = \{\pi + 2k\pi: k \in \mathbb{Z}\}, \arg z = \pi.$

b) $z = 2^{\frac{137}{2}} \left(\cos\left(137\frac{\pi}{4}\right) + i \sin\left(137\frac{\pi}{4}\right) \right) = 2^{\frac{137}{2}} \left(\cos\frac{\pi}{4} + i \sin\frac{\pi}{4} \right);$

$\operatorname{Arg} z = \left\{ \frac{\pi}{4} + 2k\pi: k \in \mathbb{Z} \right\}, \arg z = \frac{\pi}{4}.$

c)

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{5}{1}, \quad \alpha = \arctg 5;$$

$$\underline{\operatorname{Arg} z = \{-\pi + \arctg 5 + 2k\pi: k \in \mathbb{Z}\}}, \quad \underline{\arg z = -\pi + \arctg 5}.$$

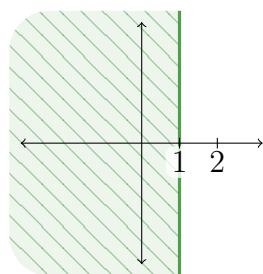
PŘÍKLAD 7.

Znázorněte v Gaussově rovině množinu

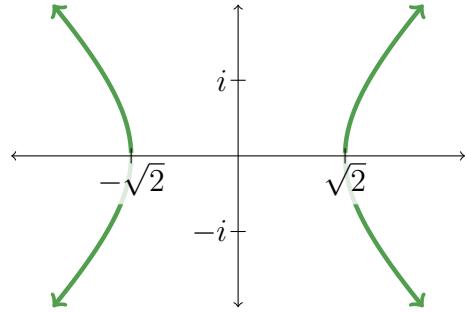
- a) $\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z \leq 1\};$ g) $\{z \in \mathbb{C}: |\frac{z-2}{z-3}| = 1\};$
b) $\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re}(z^2) = 2\};$ h) $\{z \in \mathbb{C}: |1+z| < |1-z|\};$
c) $\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} \frac{1}{z} = \frac{1}{4}\};$ i) $\{z \in \mathbb{C}: |z+1| = 2|z-1|\};$
d) $\{z \in \mathbb{C}: |\operatorname{Im} z| < 1\};$ j) $\{z \in \mathbb{C}: 2 < |z+2-3i| < 4\};$
e) $\{z \in \mathbb{C}: |z| = \operatorname{Re} z + 1\};$ k) $\{z \in \mathbb{C}: \frac{\pi}{4} \leq \arg(z+2i) \leq \frac{\pi}{2}\};$
f) $\{z \in \mathbb{C}: |z-2| = |1-2\bar{z}|\};$ l) $\{z \in \mathbb{C}: |z| + \operatorname{Re} z \leq 1 \wedge -\frac{\pi}{2} \leq \arg z \leq \frac{\pi}{4}\}.$

Řešení:

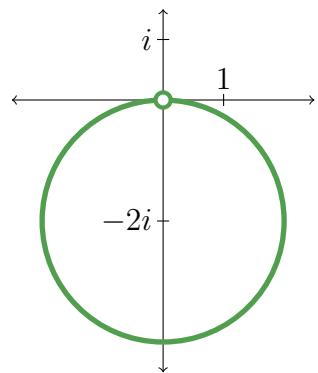
- a) $\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z \leq 1\}:$

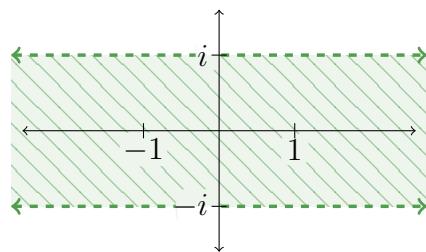
b) $\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re}(z^2) = 2\} = \{x + iy: \operatorname{Re}(x^2 + 2ixy - y^2) = 2\} =$
 $= \{x + iy: x^2 - y^2 = 2\} :$

c) $\left\{ z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} \frac{1}{z} = \frac{1}{4} \right\} = \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} \frac{1}{x+iy} = \frac{1}{4} \right\} =$
 $= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} \frac{x-iy}{x^2+y^2} = \frac{1}{4} \right\} =$
 $= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: -\frac{y}{x^2+y^2} = \frac{1}{4} \right\} =$
 $= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: x^2 + y^2 = -4y \wedge x^2 + y^2 \neq 0 \right\} =$
 $= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: x^2 + (y+2)^2 = 4 \right\} \setminus \{0+0i\} :$

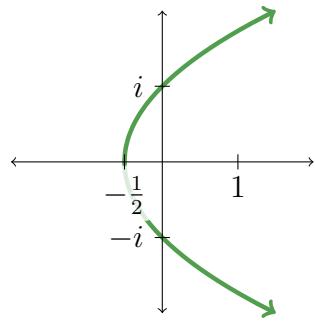

d) $\{z \in \mathbb{C}: |\operatorname{Im} z| < 1\}:$

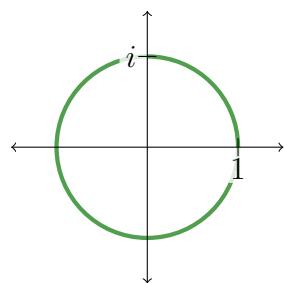
e)

$$\begin{aligned}
 \{z \in \mathbb{C}: |z| = \operatorname{Re} z + 1\} &= \left\{x + iy: \sqrt{x^2 + y^2} = x + 1\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: x^2 + y^2 = x^2 + 2x + 1\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: y^2 = 2x + 1\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: x = \frac{y^2 - 1}{2}\right\} :
 \end{aligned}$$

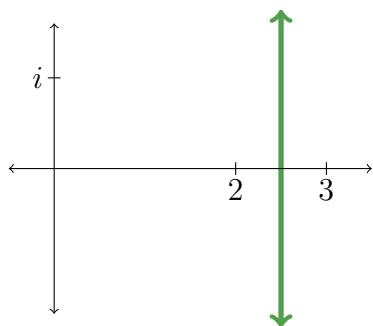

f)

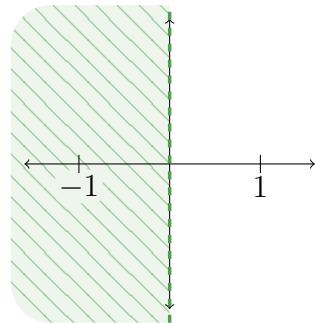
$$\begin{aligned}
 \{z \in \mathbb{C}: |z - 2| = |1 - 2\bar{z}|\} &= \\
 &= \left\{x + iy \in \mathbb{C}: \sqrt{(x - 2)^2 + y^2} = |1 - 2(x - iy)|\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: (x - 2)^2 + y^2 = (1 - 2x)^2 + 4y^2\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: x^2 - 4x + 4 + y^2 = 1 - 4x + 4x^2 + 4y^2\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: 3x^2 + 3y^2 = 3\right\} = \\
 &= \left\{x + iy: x^2 + y^2 = 1\right\} :
 \end{aligned}$$

g) $\{z \in \mathbb{C}: |\frac{z-2}{z-3}| = 1\} = \{z \in \mathbb{C}: |z - 2| = |z - 3|\}$:

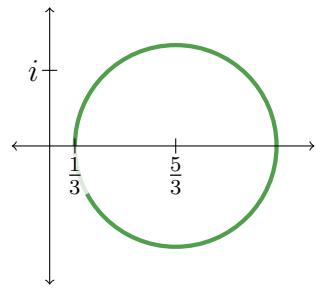

h) $\{z \in \mathbb{C}: |1+z| < |1-z|\} = \{z \in \mathbb{C}: |z - (-1)| < |z - 1|\}:$

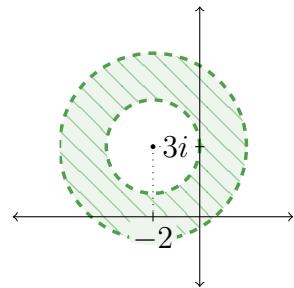

i)

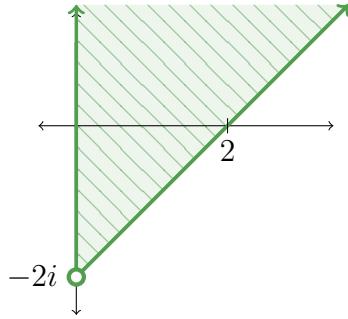
$$\begin{aligned} \{z \in \mathbb{C}: |z+1| = 2|z-1|\} &= \\ &= \{x+iy \in \mathbb{C}: (x+1)^2 + y^2 = 4((x-1)^2 + y^2)\} = \\ &= \{x+iy: x^2 + 2x + 1 + y^2 = 4x^2 - 8x + 4 + 4y^2\} = \\ &= \{x+iy: 3x^2 + 3y^2 - 10x = -3\} = \\ &= \left\{ x+iy: \left(x - \frac{5}{3}\right)^2 + y^2 = \frac{16}{9} \right\}: \end{aligned}$$

j) $\{z \in \mathbb{C}: 2 < |z + 2 - 3i| < 4\} = \{z \in \mathbb{C}: 2 < |z - (-2 + 3i)| < 4\}:$

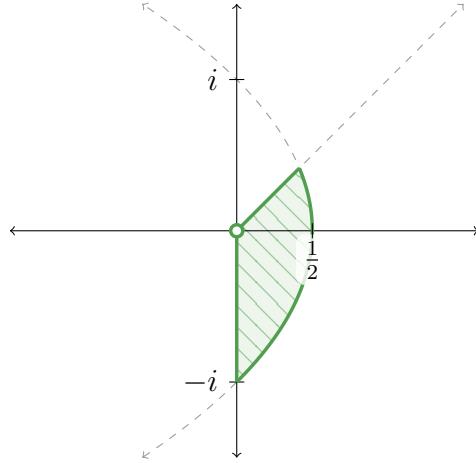

k) $\{z \in \mathbb{C}: \frac{\pi}{4} \leq \arg(z + 2i) \leq \frac{\pi}{2}\}$:

l)

$$\begin{aligned} & \left\{ z \in \mathbb{C}: |z| + \operatorname{Re} z \leq 1 \wedge -\frac{\pi}{2} \leq \arg z \leq \frac{\pi}{4} \right\} = \\ &= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: \sqrt{x^2 + y^2} \leq 1 - x \wedge -\frac{\pi}{2} \leq \arg(x + iy) \leq \frac{\pi}{4} \right\} = \\ &= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: x^2 + y^2 \leq (1 - x)^2 \wedge 1 - x \geq 0 \wedge \right. \\ &\quad \left. \wedge -\frac{\pi}{2} \leq \arg(x + iy) \leq \frac{\pi}{4} \right\} = \\ &= \left\{ x + iy \in \mathbb{C}: y^2 \leq 1 - 2x \wedge -\frac{\pi}{2} \leq \arg(x + iy) \leq \frac{\pi}{4} \right\} : \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 8.

Bud $z_1, z_2 \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$. Dokažte následující implikace:

a) $\varphi_1 \in \operatorname{Arg} z_1 \quad \varphi_2 \in \operatorname{Arg} z_2 \Rightarrow \varphi_1 + \varphi_2 \in \operatorname{Arg}(z_1 z_2);$

b) $\varphi_1 \in \operatorname{Arg} z_1 \quad \varphi_2 \in \operatorname{Arg} z_2 \Rightarrow \varphi_1 - \varphi_2 \in \operatorname{Arg} \left(\frac{z_1}{z_2} \right).$

Řešení:

a)
$$\begin{aligned} z_1 \cdot z_2 &= |z_1| \cdot |z_2| \cdot (\cos \varphi_1 + i \sin \varphi_1) \cdot (\cos \varphi_2 + i \sin \varphi_2) = \\ &= |z_1| \cdot |z_2| \cdot (\cos(\varphi_1 + \varphi_2) + i \sin(\varphi_1 + \varphi_2)). \end{aligned}$$

b)
$$\begin{aligned} \frac{z_1}{z_2} &= \frac{|z_1|}{|z_2|} \cdot \frac{\cos \varphi_1 + i \sin \varphi_1}{\cos \varphi_2 + i \sin \varphi_2} = \left| \frac{z_1}{z_2} \right| (\cos \varphi_1 + i \sin \varphi_1) \cdot (\cos \varphi_2 - i \sin \varphi_2) = \\ &= \left| \frac{z_1}{z_2} \right| \cdot (\cos(\varphi_1 - \varphi_2) + i \sin(\varphi_1 - \varphi_2)). \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 9.

Rozhodněte, zda daná limita existuje, a pokud ano, vypočtěte ji

$$\begin{array}{ll} \text{a)} \lim(3 - 4i)^n; & \text{c)} \lim \left(\frac{1+i}{\sqrt{2}} \right)^n; \\ \text{b)} \lim \left((-1)^n + \frac{i}{n} \right); & \text{d)} \lim \left(\frac{1-\sqrt{3}i}{2} \right)^{6n}. \end{array}$$

Řešení:

a) $\lim(3 - 4i)^n = \infty$, protože $|(3 - 4i)^n| = (\sqrt{9+16})^n = 5^n \rightarrow \infty$.

b) $\lim \underbrace{\left((-1)^n + \frac{i}{n} \right)}_{=: z_n}$ neexistuje, protože

$$z_{2n} = (-1)^{2n} + \frac{i}{2n} = 1 + \frac{i}{2n} \rightarrow 1$$

a současně

$$z_{2n+1} = (-1)^{2n+1} + \frac{i}{2n+1} = -1 + \frac{i}{2n+1} \rightarrow -1.$$

c) $\lim \underbrace{\left(\frac{1+i}{\sqrt{2}} \right)^n}_{=: z_n}$ neexistuje, protože

$$z_n = \left(\cos \frac{\pi}{4} + i \sin \frac{\pi}{4} \right)^n = \cos \left(n \frac{\pi}{4} \right) + i \sin \left(n \frac{\pi}{4} \right),$$

a tedy

$$z_{8n} \rightarrow 1 \wedge z_{8n+2} \rightarrow i.$$

d) $\lim \left(\frac{1-\sqrt{3}i}{2} \right)^{6n} = 1$, protože

$$\begin{aligned} \left(\frac{1-\sqrt{3}i}{2} \right)^{6n} &= \left(\cos \left(-\frac{\pi}{3} \right) + i \sin \left(-\frac{\pi}{3} \right) \right)^{6n} = \\ &= \cos(-2\pi n) + i \sin(-2\pi n) \rightarrow 1. \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 10.

Bud' (z_n) posloupnost komplexních čísel, $r \in \mathbb{R}^+$ a $\varphi \in \mathbb{R}$. Dokažte následující tvrzení:

$$a) z_n \rightarrow 0 \Leftrightarrow \frac{1}{z_n} \rightarrow \infty;$$

$$b) \left. \begin{array}{l} |z_n| \rightarrow r \\ \arg z_n \rightarrow \varphi \end{array} \right\} \Rightarrow z_n \rightarrow r(\cos \varphi + i \sin \varphi);$$

a ukažte, že implikaci v tvrzení b) nelze obrátit.

Řešení:

a) Stačí si obě strany dokazované ekvivalence přepsat pomocí definice limity.

- Levá strana:

$$\begin{aligned} z_n &\rightarrow 0 \\ &\Updownarrow \\ (\forall \varepsilon > 0) (\exists n_0 \in \mathbb{N}) (\forall n \in \mathbb{N}, n > n_0): z_n &\in U(0, \varepsilon) \\ &\Updownarrow \\ (\forall \varepsilon > 0) (\exists n_0 \in \mathbb{N}) (\forall n \in \mathbb{N}, n > n_0): |z_n| &< \varepsilon; \end{aligned}$$

- pravá strana:

$$\begin{aligned} \frac{1}{z_n} &\rightarrow \infty \\ &\Updownarrow \\ (\forall \varepsilon > 0) (\exists n_0 \in \mathbb{N}) (\forall n \in \mathbb{N}, n > n_0): \frac{1}{z_n} &\in U(\infty, \varepsilon) \\ &\Updownarrow \\ (\forall \varepsilon > 0) (\exists n_0 \in \mathbb{N}) (\forall n \in \mathbb{N}, n > n_0): \left(\left| \frac{1}{z_n} \right| > \frac{1}{\varepsilon} \vee \frac{1}{z_n} = \infty \right) \\ &\Updownarrow \\ (\forall \varepsilon > 0) (\exists n_0 \in \mathbb{N}) (\forall n \in \mathbb{N}, n > n_0): (\varepsilon > |z_n| \vee z_n = 0) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &\Updownarrow \\ (\forall \varepsilon > 0) (\exists n_0 \in \mathbb{N}) (\forall n \in \mathbb{N}, n > n_0): |z_n| &< \varepsilon. \end{aligned}$$

b) Z předpokladů plyne, že pro všechna dost velká n je

$$z_n = |z_n| (\cos(\arg z_n) + i \sin(\arg z_n)),$$

a tvrzení plyne přímo ze spojitosti funkcí kosinus a sinus a z věty o limitě součinu.

Jako protipříklad vyvracející platnost obrácené implikace dobře poslouží posloupnost

$$z_n := \cos\left(\pi + \frac{(-1)^n}{n}\right) + i \sin\left(\pi + \frac{(-1)^n}{n}\right)$$

a volba

$$r = 1, \varphi = \pi.$$

PŘÍKLAD 11.

Najděte všechna $z \in \mathbb{C}$, pro která platí

a) $z^3 = 1;$	d) $\left(\frac{z-1}{z+1}\right)^2 = 2i;$	g) $z^5 = 1;$
b) $z^2 = i;$	e) $z^4 = -1;$	h) $z^2 = -11 + 60i;$
c) $z^2 = 24i - 7;$	f) $z^3 = i - 1;$	i) $z^2 = 3 + 4i.$

Řešení:

a) $z = |z| (\cos \varphi + i \sin \varphi), 1 = \cos 0 + i \sin 0.$

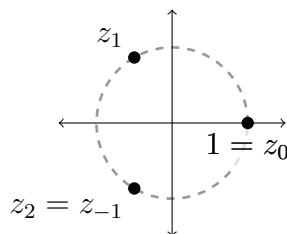
$$\begin{aligned} z^3 = |z|^3 (\cos(3\varphi) + i \sin(3\varphi)) &= 1 (\cos 0 + i \sin 0) \\ &\Updownarrow \\ (|z|^3 = 1) \wedge (\exists k \in \mathbb{Z}: 3\varphi = 0 + 2k\pi) &\\ &\Updownarrow \\ (|z| = 1) \wedge (\exists k \in \mathbb{Z}: \varphi = k \frac{2\pi}{3}), & \end{aligned}$$

a odtud

$$z = z_k = \cos\left(k \frac{2\pi}{3}\right) + i \sin\left(k \frac{2\pi}{3}\right) = \begin{cases} 1, & k \in \{3l: l \in \mathbb{Z}\}, \\ -\frac{1}{2} + i \frac{\sqrt{3}}{2}, & k \in \{3l+1: l \in \mathbb{Z}\}, \\ -\frac{1}{2} - i \frac{\sqrt{3}}{2}, & k \in \{3l+2: l \in \mathbb{Z}\}, \end{cases}$$

tedy

$$z^3 = 1 \Leftrightarrow z \in \left\{ 1, -\frac{1}{2} + i \frac{\sqrt{3}}{2}, -\frac{1}{2} - i \frac{\sqrt{3}}{2} \right\}.$$

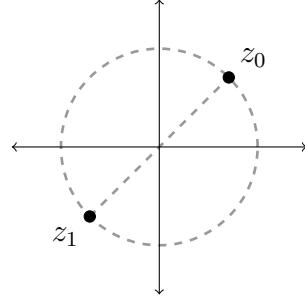

b) $z = |z|(\cos \varphi + i \sin \varphi)$, $i = \cos \frac{\pi}{2} + i \sin \frac{\pi}{2}$,

$$z^2 = |z|^2 (\cos(2\varphi) + i \sin(2\varphi)) = \cos \frac{\pi}{2} + i \sin \frac{\pi}{2} \\ \Updownarrow \\ (|z|^2 = 1) \wedge (\exists k \in \mathbb{Z}: 2\varphi = \frac{\pi}{2} + 2k\pi),$$

a odtud

$$z = z_k = \cos \left(\frac{\pi}{4} + k\pi \right) + i \sin \left(\frac{\pi}{4} + k\pi \right) = \\ = \begin{cases} \frac{\sqrt{2}}{2} + i \frac{\sqrt{2}}{2}, & k \in \{2l : l \in \mathbb{Z}\}, \\ -\frac{\sqrt{2}}{2} - i \frac{\sqrt{2}}{2}, & k \in \{2l + 1 : l \in \mathbb{Z}\}. \end{cases}$$

$$z^2 = i \Leftrightarrow z \in \left\{ \frac{\sqrt{2}}{2} + i \frac{\sqrt{2}}{2}, -\frac{\sqrt{2}}{2} - i \frac{\sqrt{2}}{2} \right\}.$$

c) Nechť $z = x + iy$. Pak

$$z^2 = x^2 + 2ixy - y^2 = 24i - 7 \Leftrightarrow \begin{pmatrix} x^2 - y^2 & = & -7 \\ 2xy & = & 24 \end{pmatrix} \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow \begin{pmatrix} x^2 - y^2 & = & -7 \\ y & = & \frac{12}{x} \end{pmatrix} \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow \begin{pmatrix} x^2 - \frac{144}{x^2} & = & -7 \\ y & = & \frac{12}{x} \end{pmatrix} \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow \begin{pmatrix} x^4 + 7x^2 - 144 & = & 0 \\ y & = & \frac{12}{x} \end{pmatrix},$$

což nastane právě tehdy, když $z = x + iy = 3 + 4i$ nebo $z = -3 - 4i$.

d) Po substituci $\frac{z-1}{z+1} =: u = |u|(\cos \varphi + i \sin \varphi)$ řešíme nejdříve rovnici $u^2 = 2i$, tj.

$$|u|^2 (\cos(2\varphi) + i \sin(2\varphi)) = 2 \left(\cos\left(\frac{\pi}{2}\right) + i \sin\left(\frac{\pi}{2}\right) \right)$$

s řešením

$$u = \pm \sqrt{2} \left(\cos\left(\frac{\pi}{4}\right) + i \sin\left(\frac{\pi}{4}\right) \right) = \pm(1+i),$$

a pak už snadno $\frac{z-1}{z+1} = 1+i$ právě tehdy, když ($z = x+iy$)

$$\begin{aligned} x+iy-1 &= (1+i)(x+iy+1), \text{ neboli} \\ (x-1)+iy &= (x-y+1)+i(x+y+1), \text{ a proto} \\ (x-1 = x-y+1) \wedge (y = x+y+1), \text{ tj.} \\ y &= 2 \wedge x = -1, \end{aligned}$$

a podobně $\frac{z-1}{z+1} = -1-i$ právě tehdy, když

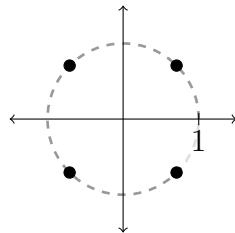
$$\begin{aligned} x+iy-1 &= -(1+i)(x+iy+1), \\ (x-1 = -x+y-1) \wedge (2y = -x-1), \text{ a proto} \\ y &= -\frac{2}{5} \wedge x = -\frac{1}{5}. \end{aligned}$$

Shrnutí:

$$\left(\frac{z-1}{z+1} \right)^2 = 2i \Leftrightarrow \left(z = -1+2i \vee z = -\frac{1}{5}-\frac{2}{5}i \right).$$

e) $|z|^4 (\cos(4\varphi) + i \sin(4\varphi)) = \cos \pi + i \sin \pi$ právě tehdy, když

$$\begin{aligned} z = z_k &= \cos\left(\frac{\pi}{4} + k\frac{\pi}{2}\right) + i \sin\left(\frac{\pi}{4} + k\frac{\pi}{2}\right), \quad k \in \mathbb{Z}, \text{ tzn.} \\ z^4 = -1 &\Leftrightarrow z \in \left\{ \frac{1+i}{\sqrt{2}}, \frac{-1+i}{\sqrt{2}}, \frac{-1-i}{\sqrt{2}}, \frac{1-i}{\sqrt{2}} \right\}. \end{aligned}$$

f) $|z|^3 (\cos(3\varphi) + i \sin(3\varphi)) = \sqrt{2} \left(\cos\left(\frac{3\pi}{4}\right) + i \sin\left(\frac{3\pi}{4}\right) \right)$

právě tehdy, když

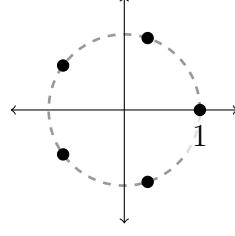
$$\left(|z| = \sqrt[3]{\sqrt{2}} \right) \wedge \left(3\varphi = \frac{3\pi}{4} + 2k\pi, \quad k \in \mathbb{Z} \right).$$

Odtud již snadno plyne, že $z^3 = i-1$ právě tehdy, pokud

$$z \in \left\{ \sqrt[6]{2} \left(\cos\left(\frac{\pi}{4} + \frac{2k\pi}{3}\right) + i \sin\left(\frac{\pi}{4} + \frac{2k\pi}{3}\right) \right) : \quad k \in \{0, 1, 2\} \right\}.$$

g)

$$z = \cos\left(\frac{2\pi}{5}k\right) + i \sin\left(\frac{2\pi}{5}k\right), \quad k \in \{0, 1, 2, 3, 4\}$$

h)

$$z^2 = (x + iy)^2 = -11 + 60i$$

\Updownarrow

$$x^2 + 2ixy - y^2 = 11 + 60i$$

\Updownarrow

$$x^2 - y^2 = -11 \quad \wedge \quad 2xy = 60$$

\Updownarrow

$$x^2 - \frac{900}{x^2} = -11 \quad \wedge \quad y = \frac{30}{x}$$

\Updownarrow

$$y = \frac{30}{x} \wedge x^2 = \frac{-11 \pm \sqrt{121 + 3600}}{2} = \begin{cases} \frac{-11 - \sqrt{3721}}{2} & \dots \text{to nelze}, \\ \frac{-11 + \sqrt{3721}}{2} = \frac{-11 + 61}{2} = 25, \end{cases}$$

a proto

$$z^2 = -11 + 60i \Leftrightarrow z = \pm(5 + 6i).$$

i) Bud' $z = x + iy$. Pak

$$z^2 = (x + iy)^2 = 3 + 4i$$

\Updownarrow

$$x^2 - y^2 = 3 \quad \wedge \quad 2xy = 4$$

\Updownarrow

$$x^2 - \frac{4}{x^2} = 3 \quad \wedge \quad y = \frac{2}{x}$$

\Updownarrow

$$y = \frac{2}{x} \wedge x^2 = \frac{3 \pm \sqrt{9 + 16}}{2} = \begin{cases} \frac{\frac{3-5}{2}}{4} & \dots \text{to nelze}, \\ 4, \end{cases}$$

a proto

$$z^2 = 3 + 4i \Leftrightarrow z = \pm(2 + i).$$

PŘÍKLAD 12.

Určete a znázorněte množinu $M = \left\{ \frac{1}{z} : z \in \Omega \right\}$, je-li

a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : \arg z = \alpha\}$, $\alpha \in (-\pi, \pi)$;

b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : |z - 1| = 1\}$;

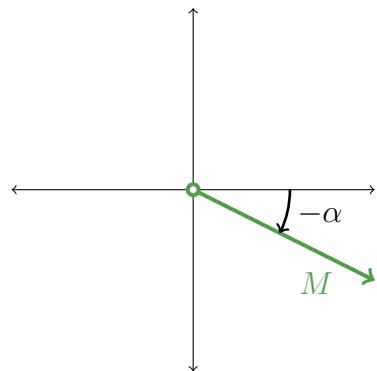
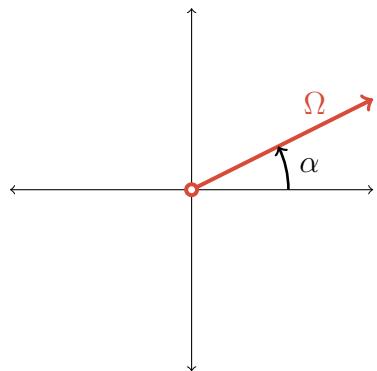
c) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re} z = \operatorname{Im} z\}$;

d) $\Omega = \{x + iy \in \mathbb{C} : x = 1\}$;

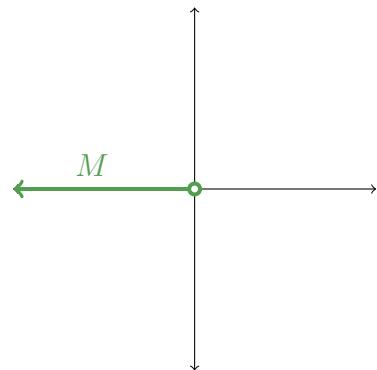
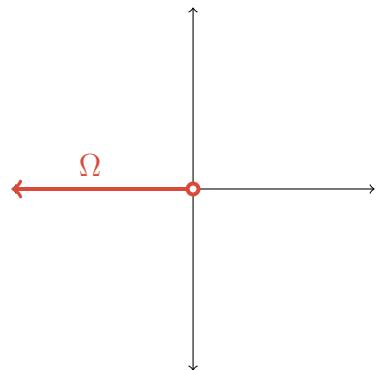
e) $\Omega = \{x + iy \in \mathbb{C} : y = 0\}$.

Řešení:

a) $\underline{\alpha \in (-\pi, \pi)} \Rightarrow M = \{z \in \mathbb{C} : \arg z = -\alpha\}$;

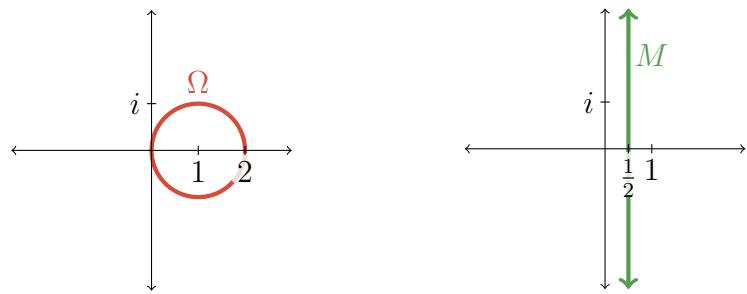

$\underline{\alpha = \pi} \Rightarrow M = \Omega = \{z \in \mathbb{C} : \arg z = \pi\}$.

b)

$$\begin{aligned}
 \underline{M} &= \left\{ u + iv: \frac{1}{u + iv} \in \Omega \right\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \left\{ u + iv: \left| \frac{1}{u + iv} - 1 \right| = 1 \right\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \{u + iv: |1 - u - iv| = |u + iv|\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \{u + iv: (1-u)^2 + v^2 = u^2 + v^2\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \{u + iv: 1 - 2u = 0\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \underline{\left\{ u + iv: u = \frac{1}{2} \right\} \cup \{\infty\}}.
 \end{aligned}$$

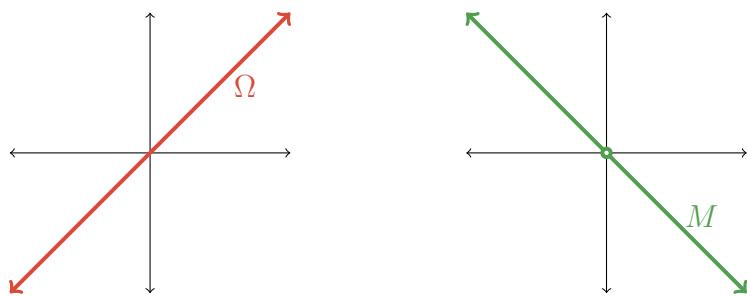

c)

$$\begin{aligned}
 M &= \left\{ u + iv: \frac{1}{u + iv} \in \Omega \right\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \left\{ u + iv: \frac{u - iv}{u^2 + v^2} \in \Omega \right\} \cup \{\infty\},
 \end{aligned}$$

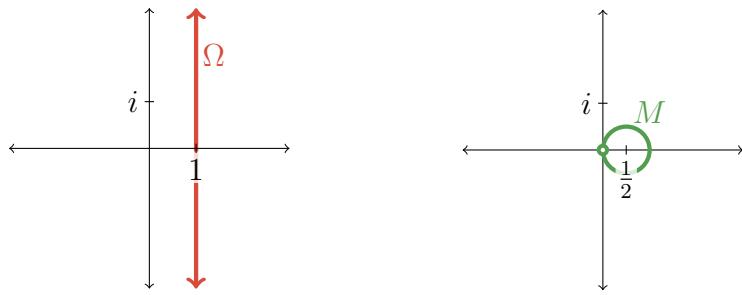
a protože $\frac{u}{u^2 + v^2} = \frac{-v}{u^2 + v^2} \Leftrightarrow (u \neq 0 \wedge u = -v)$, je

$$\underline{M = \{u + iv: u \neq 0 \wedge u = -v\} \cup \{\infty\}}.$$

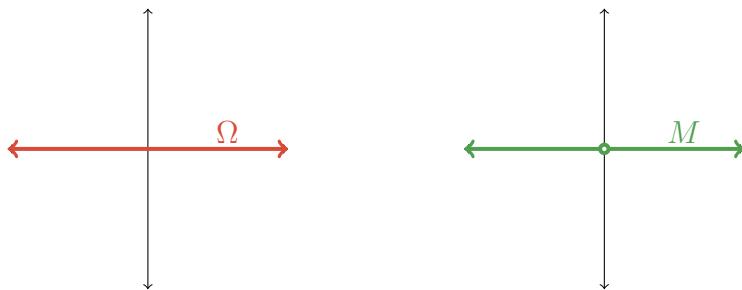
d)

$$\begin{aligned}
 M &\equiv \left\{ u + iv : \frac{1}{u+iv} \in \Omega \right\} = \\
 &= \left\{ u + iv : \frac{u}{u^2+v^2} = 1 \right\} = \\
 &= \left\{ u + iv : \left(u - \frac{1}{2}\right)^2 + v^2 = \frac{1}{4} \right\} \setminus \{0\}.
 \end{aligned}$$

e)

$$\begin{aligned}
 M &\equiv \left\{ u + iv : \frac{1}{u+iv} \in \Omega \right\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \left\{ u + iv : \frac{-v}{u^2+v^2} = 0 \right\} \cup \{\infty\} = \\
 &= \left\{ u + iv : v = 0 \neq u \right\} \cup \{\infty\}.
 \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 13.

Určete a znázorněte množinu $M = \{f(z) : z \in \Omega\}$, je-li

a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : |\arg z| \leq \frac{\pi}{6}\}$, $f(z) := z^2$;

b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : |\operatorname{Im} z| < \frac{\pi}{2}\}$, $f(z) := e^z$;

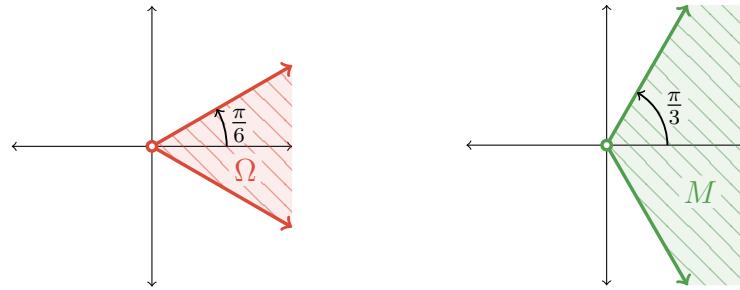
c) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : 0 < \operatorname{Re} z < \pi \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$, $f(z) := e^{iz}$;

d) $\Omega = \{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Im} z = \frac{1}{2}\}$, $f(z) := z^2$.

Řešení:

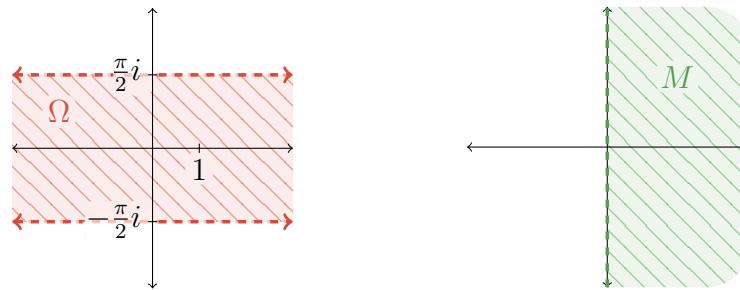
a)

$$M = \left\{ z \in \mathbb{C}: |\arg z| \leq \frac{\pi}{6} \cdot 2 = \frac{\pi}{3} \right\}.$$

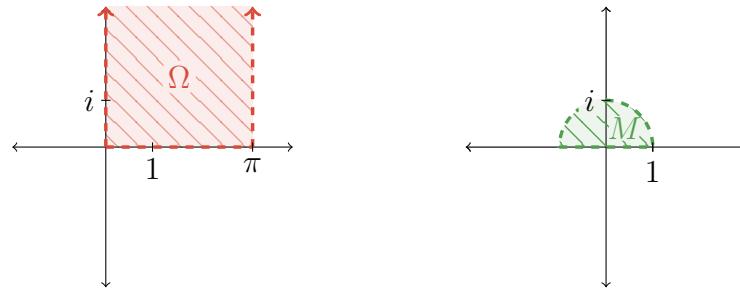
b)

$$\begin{aligned} M &= \left\{ e^{x+iy}: |y| < \frac{\pi}{2} \right\} = \\ &= \left\{ e^x (\cos(y) + i \sin(y)): |y| < \frac{\pi}{2} \right\} = \\ &= \left\{ z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > 0 \right\}. \end{aligned}$$

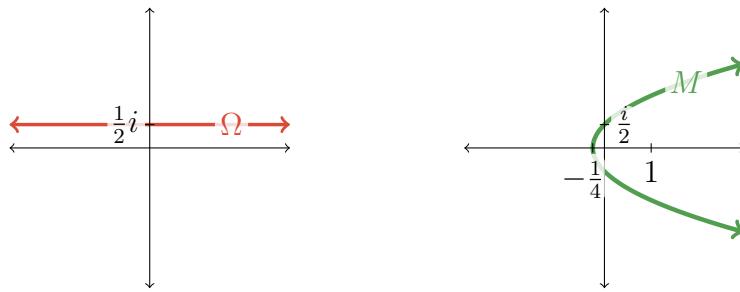
c)

$$\begin{aligned} M &= \left\{ e^{i(x+iy)} = e^{-y} (\cos x + i \sin x): 0 < x < \pi \wedge y > 0 \right\} = \\ &= \left\{ z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \operatorname{Im} z > 0 \right\}. \end{aligned}$$

d)

$$\begin{aligned} \underline{M} &= \left\{ \left(x + \frac{1}{2}i \right)^2 : x \in \mathbb{R} \right\} = \\ &= \left\{ x^2 - \frac{1}{4} + xi : x \in \mathbb{R} \right\} = \\ &= \left\{ y^2 - \frac{1}{4} + yi : y \in \mathbb{R} \right\}. \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 14.

Vypočtěte

a) $\sin(2 - 3i)$;	d) $\ln(-5 + 3i)$ a $\ln(-5 + 3i)$;
b) $\cos i$;	e) $\ln(-4 - \sqrt{3}i)$ a $\ln(-4 - \sqrt{3}i)$;
c) $\cosh i$;	f) $\ln(ie^2)$.

Řešení:

a)

$$\begin{aligned} \underline{\sin(2 - 3i)} &= \frac{e^{i(2-3i)} - e^{-i(2-3i)}}{2i} = \\ &= \frac{e^3(\cos(2) + i \sin(2)) - e^{-3}(\cos(-2) + i \sin(-2))}{2i} = \\ &= \frac{e^3 - e^{-3}}{2i} \cdot \cos 2 + \frac{i(e^3 + e^{-3}) \cdot \sin 2}{2i} = \\ &= \underline{\cosh 3 \cdot \sin 2 - (\sinh 3 \cdot \cos 2)i} \doteq \\ &\doteq 9.15 + 4.17i. \end{aligned}$$

b)

$$\underline{\cos i} = \frac{e^{i \cdot i} + e^{-i \cdot i}}{2} = \underline{\cosh 1} \doteq 1.54.$$

c)

$$\underline{\cosh i} = \frac{e^i + e^{-i}}{2} = \frac{\cos 1 + i \sin 1 + \cos(-1) + i \sin(-1)}{2} = \underline{\cos 1} \doteq 0.54.$$

d)

$$-5 + 3i = \sqrt{34} \left(\cos \left(\frac{\pi}{2} + \operatorname{arctg} \frac{5}{3} \right) + i \sin \left(\frac{\pi}{2} + \operatorname{arctg} \frac{5}{3} \right) \right),$$

a proto

$$\begin{array}{c} \underline{\ln(-5 + 3i)} = \ln \sqrt{34} + i \left(\frac{\pi}{2} + \operatorname{arctg} \frac{5}{3} \right) + 2k\pi i, \quad k \in \mathbb{Z}; \\ \hline \ln(-5 + 3i) = \ln \sqrt{34} + i \left(\frac{\pi}{2} + \operatorname{arctg} \frac{5}{3} \right). \end{array}$$

e)

$$-4 - \sqrt{3}i = \sqrt{19} \left(\cos \left(-\pi + \operatorname{arctg} \frac{\sqrt{3}}{4} \right) + i \sin \left(-\pi + \operatorname{arctg} \frac{\sqrt{3}}{4} \right) \right),$$

a proto

$$\begin{array}{c} \underline{\ln(-4 - \sqrt{3}i)} = \ln \sqrt{19} + i \left(-\pi + \operatorname{arctg} \frac{\sqrt{3}}{4} \right) + 2k\pi i, \quad k \in \mathbb{Z}; \\ \hline \ln(-4 - \sqrt{3}i) = \ln \sqrt{19} + i \left(-\pi + \operatorname{arctg} \frac{\sqrt{3}}{4} \right). \end{array}$$

f)

$$\begin{array}{c} \underline{\ln(i e^2)} = \ln(e^2) + i \frac{\pi}{2} + 2k\pi i = \\ \hline = 2 + \frac{\pi}{2} i + 2k\pi i, \quad k \in \mathbb{Z}. \end{array}$$

PŘÍKLAD 15.

Najděte všechna $z \in \mathbb{C}$, pro která platí

a) $\sin z = 3$;

d) $\sin z - \cos z = 3$;

b) $\cos z = \frac{\sqrt{3}}{2}$;

e) $z^2 + 2z + 9 + 6i = 0$.

c) $\sin z + \cos z = 2$;

Řešení:

a)

$$\sin z = 3$$

\Updownarrow

$$e^{iz} - e^{-iz} = 6i$$

\Updownarrow

$$e^{2iz} - 6ie^{iz} - 1 = 0$$

a odtud pro $z = x + iy$ dostaneme

$$e^{iz} = e^{i(x+iy)} = \frac{6i \pm \sqrt{-36+4}}{2} = (3 \pm \sqrt{8})i$$

\Updownarrow

$$e^{-y} (\cos x + i \sin x) = (3 \pm \sqrt{8})i$$

\Updownarrow

$$e^{-y} = 3 \pm \sqrt{8} \wedge \left(x = \frac{\pi}{2} + 2k\pi, k \in \mathbb{Z} \right)$$

\Updownarrow

$$\underline{z = \frac{\pi}{2} + 2k\pi - i \ln(3 \pm \sqrt{8}), k \in \mathbb{Z}.}$$

b)

$$\cos z = \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} = \frac{\sqrt{3}}{2}$$

\Updownarrow

$$e^{2iz} - \sqrt{3}e^{iz} + 1 = 0$$

\Updownarrow

$$e^{iz} = e^{(x+iy)i} = e^{-y} (\cos x + i \sin x) = \frac{\sqrt{3} \pm \sqrt{3-4}}{2} =$$

$$= \frac{\sqrt{3}}{2} \pm \frac{i}{2} = \begin{cases} \cos\left(\frac{\pi}{6}\right) + i \sin\left(\frac{\pi}{6}\right) \\ \cos\left(-\frac{\pi}{6}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{6}\right) \end{cases}$$

\Updownarrow

$$e^{-y} = 1 \wedge \left(x = \pm \frac{\pi}{6} + 2k\pi, k \in \mathbb{Z} \right)$$

\Updownarrow

$$\underline{z = \pm \frac{\pi}{6} + 2k\pi, k \in \mathbb{Z}.}$$

c)

$$\begin{aligned}
 & \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{2i} + \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} = 2 \\
 & \Updownarrow \\
 & e^{iz} - e^{-iz} + ie^{iz} + ie^{-iz} = 4i \\
 & \Updownarrow \\
 & e^{2iz}(1+i) - 4ie^{iz} + (i-1) = 0 \\
 & \Updownarrow \\
 & e^{iz} = \frac{4i \pm \sqrt{-16 - 4(1+i)(i-1)}}{2(1+i)} = \frac{4i \pm \sqrt{2}i}{2(1+i)} = \\
 & = \frac{(2 \pm \sqrt{2})i}{1+i} = \frac{(2 \pm \sqrt{2})(1+i)}{2},
 \end{aligned}$$

a odtud

$$\begin{aligned}
 iz &= \ln \frac{(2 \pm \sqrt{2})(1+i)}{2} = \ln \frac{(2 \pm \sqrt{2})\sqrt{2}}{2} + i\frac{\pi}{4} + 2k\pi i, \quad k \in \mathbb{Z}, \\
 z &= \frac{\pi}{4} + 2k\pi - i \ln(\sqrt{2} \pm 1), \quad k \in \mathbb{Z}.
 \end{aligned}$$

d)

$$\begin{aligned}
 & \frac{e^{iz} - e^{-iz}}{2i} - \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} = 3 \\
 & \Updownarrow \\
 & e^{iz} - e^{-iz} - ie^{iz} - ie^{-iz} = 6i \\
 & \Updownarrow \\
 & e^{2iz}(1-i) - 6ie^{iz} - (1+i) = 0 \\
 & \Updownarrow \\
 & e^{iz} = \frac{6i \pm \sqrt{-36 + 4(1-i)(1+i)}}{2(1-i)} = \frac{(6 \pm 2\sqrt{7})i}{2(1-i)} = \\
 & = \frac{3 \pm \sqrt{7}}{2} \cdot (-1+i),
 \end{aligned}$$

a proto

$$\begin{aligned}
 iz &= \ln \left(\frac{3 \pm \sqrt{7}}{2} (-1+i) \right) = \ln \left(\frac{3 \pm \sqrt{7}}{2} \cdot \sqrt{2} \right) + i\frac{3}{4}\pi + 2k\pi i, \quad k \in \mathbb{Z}, \\
 z &= \frac{3}{4}\pi + 2k\pi - i \ln \left(\frac{3 \pm \sqrt{7}}{\sqrt{2}} \right), \quad k \in \mathbb{Z}.
 \end{aligned}$$

e)

$$\begin{aligned} z &= \frac{-2 \pm \sqrt{4 - 4(9 + 6i)}}{2} = \\ &= -1 \pm \sqrt{1 - (9 + 6i)} = -1 \pm \sqrt{-8 - 6i} = \\ &= \begin{cases} -2 + 3i, \\ -3i, \end{cases} \end{aligned}$$

protože

$$\begin{aligned} \sqrt{-8 - 6i} &= \sqrt{10 \left(\cos \left(\pi + \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) + i \sin \left(\pi + \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) \right)} = \\ &= \pm \sqrt{10} \cdot \left(\cos \left(\frac{\pi}{2} + \frac{1}{2} \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) + i \sin \left(\frac{\pi}{2} + \frac{1}{2} \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) \right) = \\ &= \pm(-1 + 3i). \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 16.

Vypočtěte

$$\begin{array}{lll} \text{a)} \ 2^i; & \text{c)} \ \left(\frac{1-i}{\sqrt{2}} \right)^{1+i}; & \text{e)} \ (-1)^{\sqrt{3}}; \\ \text{b)} \ (-2)^{\sqrt{2}}; & \text{d)} \ i^{\frac{3}{4}}; & \text{f)} \ (-\sqrt{3}i + 1)^{-3}. \end{array}$$

Řešení:

$$\begin{aligned} \text{a)} \quad 2^i &\equiv \exp(i \ln 2) = \\ &= \exp(i(\ln 2 + 2k\pi i)) = \exp(-2k\pi + i \ln 2) = \\ &= e^{-2k\pi} (\cos(\ln 2) + i \sin(\ln 2)), \quad k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{b)} \quad (-2)^{\sqrt{2}} &= \exp \left(\sqrt{2} \ln(-2) \right) = \exp \left(\sqrt{2}(\ln 2 + \pi i + 2k\pi i) \right) = \\ &= 2^{\sqrt{2}} \left(\cos((2k+1)\pi\sqrt{2}) + i \sin((2k+1)\pi\sqrt{2}) \right), \quad k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{c)} \quad \left(\frac{1-i}{\sqrt{2}} \right)^{1+i} &= \exp \left((1+i) \ln \left(\frac{1-i}{\sqrt{2}} \right) \right) = \\ &= \exp \left((1+i)(\ln 1 - i\frac{\pi}{4} + 2k\pi i) \right) = \exp \left(\frac{\pi}{4} - 2k\pi + (2k\pi - \frac{\pi}{4})i \right) = \\ &= e^{\frac{\pi}{4}-2k\pi} \left(\cos \frac{\pi}{4} - i \sin \frac{\pi}{4} \right) = e^{\frac{\pi}{4}-2k\pi} \left(\frac{\sqrt{2}}{2} - i \frac{\sqrt{2}}{2} \right) = \\ &= \frac{1-i}{\sqrt{2}} e^{\frac{\pi}{4}-2k\pi}, \quad k \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

d) $\underline{i^{\frac{3}{4}} = e^{\frac{3}{4}\ln i} = e^{\frac{3}{4}(\frac{\pi}{2}i+2k\pi i)} =}$

$$= \cos\left(\frac{3}{8}\pi + \frac{3}{2}k\pi\right) + i \sin\left(\frac{3}{8}\pi + \frac{3}{2}k\pi\right), \quad k \in \{0, 1, 2, 3\}.$$

e) $\underline{(-1)^{\sqrt{3}} = e^{\sqrt{3}\ln(-1)} = e^{\sqrt{3}(\pi i+2k\pi i)} =}$

$$= \cos\left(\sqrt{3}\pi + 2k\pi\sqrt{3}\right) + i \sin\left(\sqrt{3}\pi + 2k\pi\sqrt{3}\right), \quad k \in \mathbb{Z}.$$

f) $\underline{(-\sqrt{3}i + 1)^{-3} = \left[2\left(\cos\left(-\frac{\pi}{3}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{3}\right)\right)\right]^{-3} =}$

$$= \frac{1}{\left[2\left(\cos\left(-\frac{\pi}{3}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{3}\right)\right)\right]^3} =$$

$$= \frac{1}{8\cos(-\pi) + i \sin(-\pi)} = \underline{-\frac{1}{8}}.$$

Jinak:

$$\underline{(-\sqrt{3}i + 1)^{-3} = e^{-3\ln(-\sqrt{3}i+1)} = e^{-3(\ln 2 - \frac{\pi}{3}i + 2k\pi i)} =}$$

$$= \frac{1}{8} (\cos \pi + i \sin \pi) = \underline{-\frac{1}{8}}.$$

PŘÍKLAD 17.

Najděte reálnou a imaginární část funkce $f: \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$ definované předpisem

a) $f(z) := \sin z;$	d) $f(z) := z \bar{z};$
b) $f(z) := z^2 \cos z;$	e) $f(z) := z^2 \bar{z};$
c) $f(z) := z^3 + 5z - 1;$	f) $f(z) := \frac{1}{z}.$

Řešení:

a)

$$f(z) = f(x + iy) = \frac{e^{i(x+iy)} - e^{-i(x+iy)}}{2i} =$$

$$= \frac{e^{-y}(\cos x + i \sin x) - e^y(\cos x - i \sin x)}{2i} =$$

$$= \frac{e^y + e^{-y}}{2} \sin x + i \frac{e^y - e^{-y}}{2} \cos x.$$

Odtud

$$\underline{(\operatorname{Re} f)(x, y) = \cosh y \sin x,}$$

$$\underline{(\operatorname{Im} f)(x, y) = \sinh y \cos x.}$$

b)

$$f(x + iy) = (x^2 - y^2 + 2xyi) \frac{e^{i(x+iy)} + e^{-i(x+iy)}}{2} = \\ = (x^2 - y^2 + 2xyi) \frac{e^{-y}(\cos x + i \sin x) + e^y(\cos x - i \sin x)}{2},$$

a proto

$$\begin{aligned} (\operatorname{Re} f)(x, y) &= (x^2 - y^2) \cosh y \cos x + 2xy \sinh y \sin x, \\ (\operatorname{Im} f)(x, y) &= -(x^2 - y^2) \sinh y \sin x + 2xy \cosh y \cos x. \end{aligned}$$

c)

$$f(x + iy) = (x^2 - y^2 + 2xyi)(x + iy) + 5(x + iy) - 1 = \\ = (x^3 - xy^2 - 2xy^2 + 5x - 1) + i(2x^2y + x^2y - y^3 + 5y).$$

Tedy

$$\begin{aligned} (\operatorname{Re} f)(x, y) &= x^3 - 3xy^2 + 5x - 1, \\ (\operatorname{Im} f)(x, y) &= 3x^2y - y^3 + 5y. \end{aligned}$$

d)

$$f(x + iy) = \sqrt{x^2 + y^2}(x - iy) = \\ = x\sqrt{x^2 + y^2} - iy\sqrt{x^2 + y^2}.$$

Zjistili jsme, že

$$\begin{aligned} (\operatorname{Re} f)(x, y) &= x\sqrt{x^2 + y^2}, \\ (\operatorname{Im} f)(x, y) &= -y\sqrt{x^2 + y^2}. \end{aligned}$$

e)

$$f(x + iy) = (x^2 - y^2 + 2xyi)(x - iy) = \\ = x^3 - xy^2 + 2xy^2 + i(2x^2y - x^2y + y^3).$$

Tudíž

$$\begin{aligned} (\operatorname{Re} f)(x, y) &= x^3 + xy^2, \\ (\operatorname{Im} f)(x, y) &= x^2y + y^3. \end{aligned}$$

f)

$$f(x + iy) = \frac{x - iy}{x^2 + y^2},$$

a proto

$$\begin{aligned} (\operatorname{Re} f)(x, y) &= \frac{x}{x^2 + y^2}, \\ (\operatorname{Im} f)(x, y) &= -\frac{y}{x^2 + y^2}. \end{aligned}$$

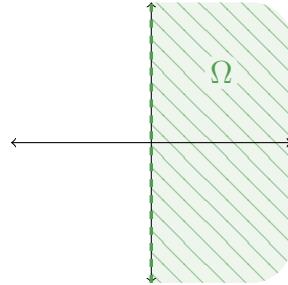
PŘÍKLAD 18.

Zjistěte, zda je funkce $f(z) := z^3$ prostá na množině Ω , je-li

- a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > 0\};$
- b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \arg z \in \langle 0, \frac{\pi}{4} \rangle\}.$

Řešení:

a)

Volme

$$z_1 = \cos\left(-\frac{\pi}{3}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{3}\right) = \frac{1}{2} + i\left(-\frac{\sqrt{3}}{2}\right) \in \Omega,$$

$$z_2 = \cos\left(\frac{\pi}{3}\right) + i \sin\left(\frac{\pi}{3}\right) = \frac{1}{2} + i\frac{\sqrt{3}}{2} \in \Omega.$$

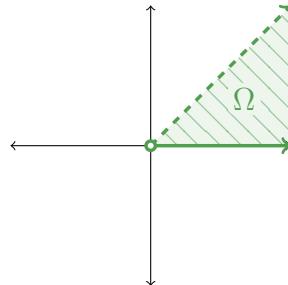
Potom

$$z_1^3 = \cos -\pi + i \sin -\pi = -1,$$

$$z_2^3 = \cos \pi + i \sin \pi = -1,$$

a proto f není na Ω prostá.

b)

Budť

$$z_1 = |z_1| (\cos(\varphi_1) + i \sin(\varphi_1)),$$

$$z_2 = |z_2| (\cos(\varphi_2) + i \sin(\varphi_2)),$$

kde $\varphi_1, \varphi_2 \in \left(0, \frac{\pi}{4}\right)$. Pak

$$\begin{aligned} z_1^3 &= z_2^3 \\ \Updownarrow \\ |z_1|^3 (\cos(3\varphi_1) + i \sin(3\varphi_1)) &= |z_2| (\cos(3\varphi_2) + i \sin(3\varphi_2)) \\ \Updownarrow \\ (|z_1| = |z_2|) \wedge (\exists k \in \mathbb{Z}: 3\varphi_1 = 3\varphi_2 + 2k\pi). \end{aligned}$$

Odtud plyne (využíváme předpokladu, že $\varphi_1, \varphi_2 \in \left(0, \frac{\pi}{4}\right)$):

$$\begin{array}{l} z_1, z_2 \in \Omega \\ z_1^3 = z_2^3 \end{array} \Rightarrow \begin{array}{l} |z_1| = |z_2| \\ \varphi_1 = \varphi_2 \end{array} \Rightarrow z_1 = z_2,$$

tzn. že funkce f je na Ω prostá.

PŘÍKLAD 19.

Určete, zda daná limita existuje, a pokud ano, vypočtěte ji

a) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Re} z}{z};$	e) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z^3}{ z ^2};$
b) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Im}(z^2)}{z \bar{z}};$	f) $\lim_{z \rightarrow i} \frac{z^2 + z(2-i) - 2i}{z^2 + 1};$
c) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z \operatorname{Im} z}{ z };$	
d) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z^2}{ z ^2};$	g) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Re} z}{1+ z }.$

Řešení:

- a) $\underline{\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Re} z}{z}}$ neexistuje, protože

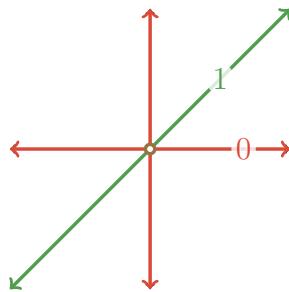
$$0 \neq \frac{1}{n} \rightarrow 0 \wedge \frac{\operatorname{Re} \left(\frac{1}{n} + 0i\right)}{\frac{1}{n}} = 1 \rightarrow 1$$

a současně

$$0 \neq i \frac{1}{n} \rightarrow 0 \wedge \frac{\operatorname{Re} \left(i \frac{1}{n}\right)}{\frac{1}{n}} = 0 \rightarrow 0.$$

- b) $\underline{\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Im} z^2}{z \cdot \bar{z}}}$ neexistuje, protože pro $0 \neq z = x + iy$ platí

$$\frac{\operatorname{Im} z^2}{z \cdot \bar{z}} = \frac{2xy}{x^2 + y^2} = \begin{cases} 1, & x = y \neq 0, \\ 0, & x \cdot y = 0, x^2 + y^2 \neq 0. \end{cases}$$

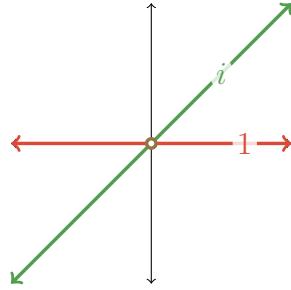

c) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z \operatorname{Im} z}{|z|} = 0$, protože

$$0 \neq z_n \rightarrow 0 \Rightarrow \left| \frac{z_n \operatorname{Im} z_n}{|z_n|} \right| = |\operatorname{Im} z_n| \rightarrow 0 \Rightarrow \frac{z_n \operatorname{Im} z_n}{|z_n|} \rightarrow 0.$$

d) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z^2}{|z|^2}$ neexistuje, protože pro $0 \neq z = x + iy$ platí

$$\frac{z^2}{|z|^2} = \frac{x^2 - y^2 + 2ixy}{x^2 + y^2} = \begin{cases} i, & x = y \neq 0, \\ 1, & y = 0 \neq x. \end{cases}$$

e) $\lim_{z \rightarrow 0} \frac{z^3}{|z|^2} = 0$, protože

$$\lim_{z \rightarrow 0} \left| \frac{z^3}{|z|^2} \right| = \lim_{z \rightarrow 0} |z| = 0.$$

f)

$$\begin{aligned} \lim_{z \rightarrow i} \frac{z^2 + z(2-i) - 2i}{z^2 + 1} &= \lim_{z \rightarrow i} \frac{(z-i)(z+2)}{(z-i)(z+i)} = \lim_{z \rightarrow i} \frac{z+2}{z+i} = \\ &= \lim_{x+iy \rightarrow i} \frac{x+2+iy}{x+i(y+1)} = \\ &= \lim_{(x,y) \rightarrow (0,1)} \frac{x(x+2)+y(y+1)}{x^2+(y+1)^2} + \\ &\quad + i \lim_{(x,y) \rightarrow (0,1)} \frac{xy - (x+2)(y+1)}{x^2+(y+1)^2} = \\ &= \frac{1 \cdot 2}{2^2} + i \frac{-2 \cdot 2}{4} = \frac{1}{2} - i, \end{aligned}$$

případně pomocí spojitosti funkce $f(z) := \frac{z+2}{z+i}$ v bodě i :

$$\lim_{z \rightarrow i} \frac{z+2}{z+i} = \frac{2+i}{2i} = \frac{1}{2} - i.$$

g)

$$\lim_{z \rightarrow 0} \frac{\operatorname{Re} z}{1 + |z|} = \lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} \frac{x}{1 + \sqrt{x^2 + y^2}} = \frac{0}{1} = 0.$$

PŘÍKLAD 20.

Znázorněte množinu $\langle \varphi \rangle := \{\varphi(t) : t \in D\varphi\}$, je-li

a) $\varphi(t) := 1 - it, D\varphi = \langle 0, 2 \rangle;$

b) $\varphi(t) := t - it^2, D\varphi = \langle -1, 2 \rangle;$

c) $\varphi(t) := 1 + e^{-it}, D\varphi = \langle 0, 2\pi \rangle;$

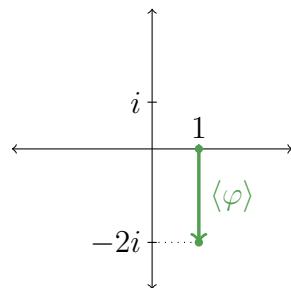
d) $\varphi(t) := e^{2it} - 1, D\varphi = \langle 0, 2\pi \rangle;$

e) $\varphi(t) := \begin{cases} e^{i\pi t}, & t \in \langle 0, 1 \rangle, \\ t - 2, & t \in \langle 1, 3 \rangle; \end{cases}$

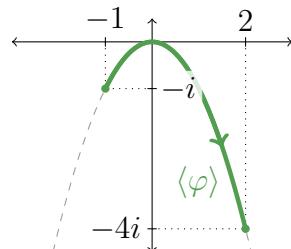
f) $\varphi(t) := \begin{cases} e^{it}, & t \in \langle -\frac{\pi}{2}, \pi \rangle, \\ \frac{3t}{\pi} - 4, & t \in \langle \pi, 2\pi \rangle. \end{cases}$

Rešení:

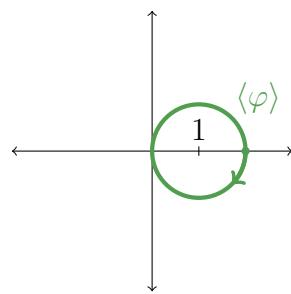
a) $\varphi(t) := 1 - it, D\varphi = \langle 0, 2 \rangle.$

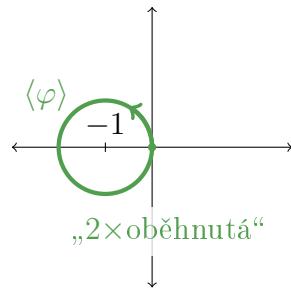
b) $\varphi(t) := t - it^2, D\varphi = \langle -1, 2 \rangle.$

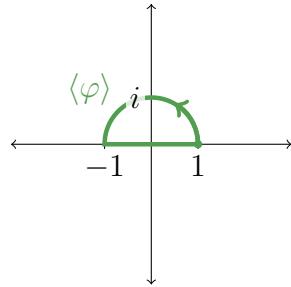
c) $\varphi(t) := 1 + e^{-it}, D\varphi = \langle 0, 2\pi \rangle.$

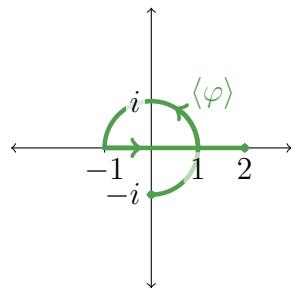
d) $\varphi(t) := e^{2it} - 1, D\varphi = \langle 0, 2\pi \rangle.$

e) $\varphi(t) := \begin{cases} e^{i\pi t}, & t \in \langle 0, 1 \rangle, \\ t - 2, & t \in \langle 1, 3 \rangle. \end{cases}$

f) $\varphi(t) := \begin{cases} e^{it}, & t \in \langle -\frac{\pi}{2}, \pi \rangle, \\ \frac{3t}{\pi} - 4, & t \in \langle \pi, 2\pi \rangle. \end{cases}$

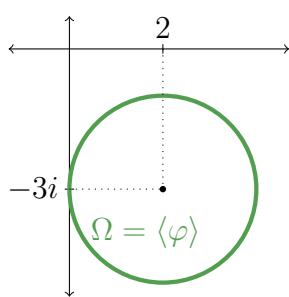
PŘÍKLAD 21.

Parametrujte množinu Ω (tzn. najděte křivku φ takovou, aby $\langle \varphi \rangle = \Omega$), je-li

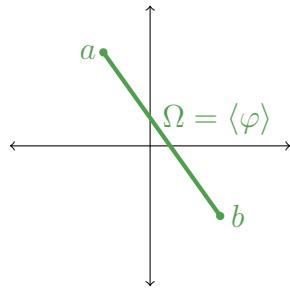
- a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - 2 + 3i| = 2\};$
- b) Ω úsečka s krajiními body $a, b \in \mathbb{C}, a \neq b;$
- c) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = 2 \operatorname{Im} z\};$
- d) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re}(\frac{1}{z}) = 2\}.$

Řešení:

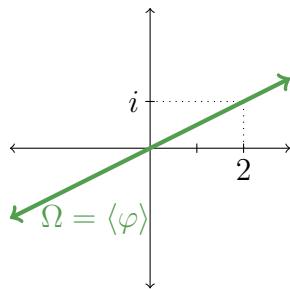
- a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - 2 + 3i| = 2\}; \underline{\varphi(t) := 2 - 3i + 2e^{it}, t \in \langle 0, 2\pi \rangle}.$

b) Ω je úsečka s krajními body $a, b \in \mathbb{C}$, $a \neq b$; $\underline{\varphi(t) := a + (b-a)t, t \in \langle 0, 1 \rangle}$.

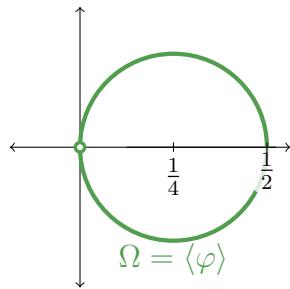
c) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = 2 \operatorname{Im} z\}; \underline{\varphi(t) := t + \frac{t}{2}i, t \in \mathbb{R}}$.

d)

$$\begin{aligned}\Omega &= \left\{ z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} \left(\frac{1}{z} \right) = 2 \right\} = \\ &= \left\{ x + iy: \operatorname{Re} \left(\frac{1}{x+iy} \right) = \frac{x}{x^2+y^2} = 2 \right\} = \\ &= \left\{ x + iy \in \mathbb{C} \setminus \{0\}: 2 \left(x^2 - \frac{x}{2} + y^2 \right) = 0 \right\} = \\ &= \left\{ x + iy \in \mathbb{C} \setminus \{0\}: 2 \left((x - \frac{1}{4})^2 + y^2 - \frac{1}{16} \right) = 0 \right\} = \\ &= \left\{ x + iy \in \mathbb{C} \setminus \{0\}: \left(x - \frac{1}{4} \right)^2 + y^2 = \frac{1}{16} \right\};\end{aligned}$$

$$\underline{\varphi(t) := \frac{1}{4} + \frac{1}{4}e^{it}, t \in (-\pi, \pi)}.$$

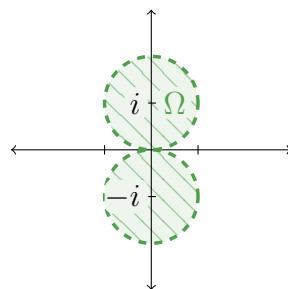
PŘÍKLAD 22.

Znázorněte množinu Ω a rozhodněte, zda je Ω oblastí a zda je Ω otevřenou množinou, je-li

- a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - i| < 1 \vee |z + i| < 1\}$;
- b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - 1| < 1 \wedge |z - 2| < 2\}$;
- c) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - 1| < |z + 1|\}$;
- d) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z + 1| > 2|z|\}$;
- e) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: 1 < |z| < 2\}$;
- f) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \arg z \in (-\pi, \pi) \setminus \{0\}\}$;
- g) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |2z| < |1 + z^2|\}$.

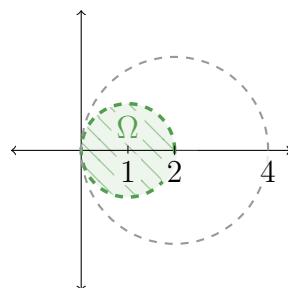
Řešení:

- a) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - i| < 1 \vee |z + i| < 1\}$.

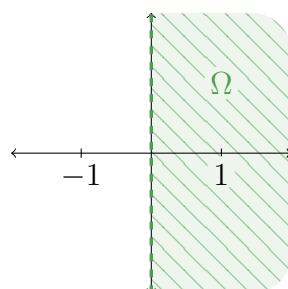
Ω je otevřená, ale ne souvislá množina, a proto Ω není oblast.

- b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - 1| < 1 \wedge |z - 2| < 2\}$.

Ω je otevřená i souvislá množina, a proto Ω je oblast.

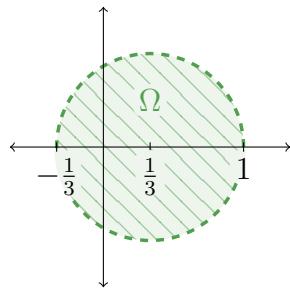
- c) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z - 1| < |z + 1|\}$.

Ω je otevřená i souvislá množina, a proto Ω je oblast.

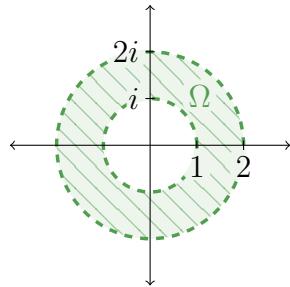
d)

$$\begin{aligned}\Omega &= \{z \in \mathbb{C}: |z+1| > 2|z\}| = \\ &= \{x+iy: (x+1)^2 + y^2 > 4(x^2 + y^2)\} = \\ &= \{x+iy: 3x^2 + 3y^2 - 2x - 1 < 0\} = \\ &= \left\{x+iy: x^2 + y^2 - \frac{2}{3}x - \frac{1}{3} < 0\right\} = \\ &= \left\{x+iy: \left(x - \frac{1}{3}\right)^2 + y^2 < \frac{4}{9}\right\}.\end{aligned}$$

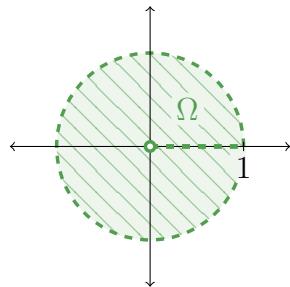
Ω je otevřená i souvislá množina, a tedy $\underline{\Omega}$ je oblast.

e) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: 1 < |z| < 2\}.$

Ω je otevřená i souvislá množina, a proto $\underline{\Omega}$ je oblast.

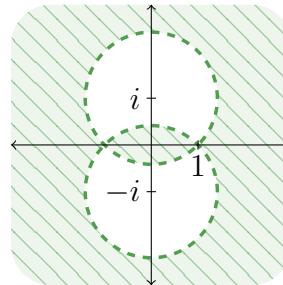
f) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \arg z \in (-\pi, \pi) \setminus \{0\}\}.$

Ω je otevřená i souvislá množina, a proto $\underline{\Omega}$ je oblast.

g)

$$\begin{aligned}
\Omega &= \{z \in \mathbb{C}: |2z| < |1 + z^2|\} = \\
&= \{x + iy: 4(x^2 + y^2) < (1 + x^2 - y^2)^2 + 4x^2y^2\} = \\
&= \{x + iy: 4x^2 + 4y^2 < 1 + x^4 + y^4 + 2x^2 - 2y^2 - 2x^2y^2 + 4x^2y^2\} = \\
&= \{x + iy: 0 < 1 + x^4 + y^4 - 2x^2 - 6y^2 + 2x^2y^2\} = \\
&= \{x + iy: (x^2 + y^2 - 1)^2 - 4y^2 > 0\} = \\
&= \{x + iy: (x^2 + y^2 - 1 + 2y)(x^2 + y^2 - 1 - 2y) > 0\} = \\
&= \{x + iy: [x^2 + (y+1)^2 - 2][x^2 + (y-1)^2 - 2] > 0\}.
\end{aligned}$$

Ω je otevřená, ale ne souvislá množina, a proto Ω není oblast.

PŘÍKLAD 23.

Zjistěte, ve kterých bodech má funkce f derivaci a ve kterých bodech je funkce f holomorfní, je-li

a) $f(z) := \operatorname{Re} z;$	e) $f(z) := \frac{\operatorname{Re} z}{z};$
b) $f(z) := z^2 ;$	f) $f(z) := z^2 \bar{z};$
c) $f(z) := ze^z;$	
d) $f(z) := \bar{z} z ;$	g) $f(z) := z^2 + 2z - 1.$

Řešení:

a)

$$f(x + iy) = \underbrace{x}_{=:u(x,y)} + \underbrace{0}_{=:v(x,y)} \cdot i.$$

Pro každé $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ platí, že

$$\frac{\partial u}{\partial x}(x, y) = 1 \neq 0 = \frac{\partial v}{\partial y}(x, y),$$

a proto f nemá nikde derivaci a f není v žádném bodě holomorfní.

b) $f(x+iy) = |(x+iy)^2| = (|x+iy|)^2 = x^2 + y^2$. Takže $f = u + iv$, kde $u(x,y) := x^2 + y^2$ a $v(x,y) := 0$.

$$\left. \begin{array}{lcl} \frac{\partial u}{\partial x}(x,y) = 2x & = & \frac{\partial v}{\partial y}(x,y) = 0 \\ \frac{\partial u}{\partial y}(x,y) = 2y & = & -\frac{\partial v}{\partial x}(x,y) = 0 \end{array} \right\} \Leftrightarrow (x,y) = (0,0),$$

a současně funkce u a v jsou diferencovatelné v \mathbb{R}^2 , a proto f má derivaci (jen) v bodě 0 a holomorfní není v žádném bodě.

c)

$$\begin{aligned} f(x+iy) &= (x+iy)e^x(\cos y + i \sin y) = \\ &= \underbrace{xe^x \cos y - ye^x \sin y}_{=:u(x,y)} + i \underbrace{(xe^x \sin y + ye^x \cos y)}_{=:v(x,y)}. \end{aligned}$$

Funkce u a v jsou diferencovatelné v \mathbb{R}^2 a navíc

$$\frac{\partial u}{\partial x}(x,y) = e^x \cos y + xe^x \cos y - ye^x \sin y,$$

$$\frac{\partial v}{\partial y}(x,y) = xe^x \cos y + e^x \cos y - ye^x \sin y$$

a

$$\frac{\partial u}{\partial y}(x,y) = -xe^x \sin y - e^x \sin y - ye^x \cos y,$$

$$-\frac{\partial v}{\partial x}(x,y) = -[e^x \sin y + xe^x \sin y + ye^x \cos y].$$

Odtud plyne, že $\frac{\partial u}{\partial x} = \frac{\partial v}{\partial y}$ a $\frac{\partial u}{\partial y} = -\frac{\partial v}{\partial x}$ v \mathbb{R}^2 , a proto funkce f je holomorfní ve všech bodech \mathbb{C} a $f'(z)$ existuje pro každé $z \in \mathbb{C}$.

$$\left(f'(z) = f'(x+iy) = \left(\frac{\partial u}{\partial x} + i \frac{\partial v}{\partial x} \right)(x,y) = \dots = e^z + ze^z. \right)$$

d)

$$f(x+iy) = (x-iy)\sqrt{x^2+y^2} = \underbrace{x\sqrt{x^2+y^2}}_{=:u(x,y)} + i \underbrace{(-y\sqrt{x^2+y^2})}_{=:v(x,y)}.$$

Odtud plyne, že pro každé $(x,y) \in \mathbb{R}^2 \setminus \{(0,0)\}$ je

$$\frac{\partial u}{\partial x}(x,y) = \sqrt{x^2+y^2} + \frac{x^2}{\sqrt{x^2+y^2}} > 0,$$

$$\frac{\partial v}{\partial y}(x,y) = -\sqrt{x^2+y^2} - \frac{y^2}{\sqrt{x^2+y^2}} < 0,$$

a proto: je-li $z \neq 0$, tak $f'(z)$ neexistuje.

Zbývá vyšetřit existenci derivace v bodě 0:

$$\begin{aligned} f'(0) &= \lim_{z \rightarrow 0} \frac{f(z) - f(0)}{z - 0} = \lim_{z \rightarrow 0} \frac{\bar{z} \cdot |z|}{z} = \\ &= \lim_{z \rightarrow 0} \frac{|z| (\cos(\arg z) - i \sin(\arg z)) \cdot |z|}{|z| (\cos(\arg z) + i \sin(\arg z))} = \\ &= \lim_{z \rightarrow 0} [|z| \cdot (\cos(-2 \arg z) + i \sin(-2 \arg z))] = 0, \end{aligned}$$

$$\text{protože } \forall z \neq 0: |\cos(-2 \arg z) + i \sin(-2 \arg z)| = 1.$$

Shrnutí: funkce f má derivaci pouze v bodě 0, a proto není holomorfní v žádném bodě.

e)

$$f(x + iy) = \frac{x}{x + iy} = \frac{x(x - iy)}{x^2 + y^2} = \underbrace{\frac{x^2}{x^2 + y^2}}_{=:u(x,y)} + i \underbrace{\left(-\frac{xy}{x^2 + y^2} \right)}_{=:v(x,y)}.$$

Pro každé $(x, y) \in \mathbb{R}^2 \setminus \{(0, 0)\}$ platí

$$\frac{\partial u}{\partial x}(x, y) = \frac{2x(x^2 + y^2) - x^2 2x}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{2xy^2}{(x^2 + y^2)^2},$$

$$\frac{\partial v}{\partial y}(x, y) = \frac{-x(x^2 + y^2) + xy 2y}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{-x^3 + xy^2}{(x^2 + y^2)^2},$$

$$\frac{\partial u}{\partial y}(x, y) = \frac{-x^2 2y}{(x^2 + y^2)^2},$$

$$\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) = \frac{-y(x^2 + y^2) + xy 2x}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{x^2 y - y^3}{(x^2 + y^2)^2},$$

a proto derivace může existovat pouze v takových bodech $x + iy$, v nichž platí

$$\left(\frac{2xy^2}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{x(-x^2 + y^2)}{(x^2 + y^2)^2} \right) \wedge \left(\frac{2x^2 y}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{y(x^2 - y^2)}{(x^2 + y^2)^2} \right),$$

neboli

$$\left(\frac{xy^2}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{-x^3}{(x^2 + y^2)^2} \right) \wedge \left(\frac{x^2 y}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{-y^3}{(x^2 + y^2)^2} \right).$$

Není těžké si všimnout, že tato soustava nemá žádné řešení.

Závěr: funkce f nemá v žádném bodě derivaci, a proto taky není v žádném bodě holomorfní.

f)

$$\begin{aligned} f(x + iy) &= (x^2 - y^2 + 2ixy)(x - iy) = \\ &= x^3 - xy^2 + 2xy^2 + i(-x^2 y + y^3 + 2x^2 y) = \\ &= \underbrace{x^3 + xy^2}_{=:u(x,y)} + i \underbrace{(y^3 + x^2 y)}_{=:v(x,y)}. \end{aligned}$$

Funkce u a v jsou diferencovatelné v \mathbb{R}^2 a pro každé $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ platí

$$\begin{aligned}\frac{\partial u}{\partial x}(x, y) &= 3x^2 + y^2, & \frac{\partial u}{\partial y}(x, y) &= 2xy, \\ \frac{\partial v}{\partial y}(x, y) &= 3y^2 + x^2, & -\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) &= -2xy.\end{aligned}$$

Odtud plyne, že derivace existuje v těch bodech $x + iy$, v nichž platí současně $2x^2 = 2y^2$ a $4xy = 0$. Takový bod je pouze jeden, a to $z = 0 + i0 = 0$.

Shrnutí: funkce f má derivaci pouze v bodě 0 ($f'(0) = \frac{\partial u}{\partial x}(0, 0) + i\frac{\partial v}{\partial x}(0, 0) = 0$), holomorfní není v žádném bodě.

g)

$$f(x + iy) = x^2 - y^2 + 2ixy + 2x + 2iy - 1 = \underbrace{x^2 - y^2 + 2x - 1}_{=:u(x,y)} + i \underbrace{(2xy + 2y)}_{=:v(x,y)}.$$

Pro každé $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ platí, že

$$\begin{aligned}\frac{\partial u}{\partial x}(x, y) &= 2x + 2 & \frac{\partial v}{\partial y}(x, y), \\ \frac{\partial u}{\partial y}(x, y) &= -2y & = -\frac{\partial v}{\partial x}(x, y),\end{aligned}$$

a protože funkce u a v jsou navíc zřejmě diferencovatelné v \mathbb{R}^2 , je pro každé $z = x + iy$

$$f'(z) = \frac{\partial u}{\partial x}(x, y) + i\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) = \dots = 2z + 2.$$

Funkce f má derivaci v každém bodě $z \in \mathbb{C}$ a v každém bodě $z \in \mathbb{C}$ je holomorfní.

PŘÍKLAD 24.

Zjistěte, zda je funkce Φ harmonická na oblasti Ω , je-li

a) $\Phi(x, y) := x^2 - y^2 + 2011$, $\Omega = \mathbb{C}$;

b) $\Phi(x, y) := \frac{x}{x^2 + y^2} + x^2 - y^2 + x - y$, $\Omega = \mathbb{C} \setminus \{0\}$.

Řešení:

a) Protože $\Phi \in C^\infty(\mathbb{R}^2)$ a pro každé $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ platí, že

$$\Delta \Phi(x, y) = \frac{\partial^2 \Phi}{\partial x^2}(x, y) + \frac{\partial^2 \Phi}{\partial y^2}(x, y) = 2 - 2 = 0,$$

je Φ harmonická na \mathbb{C} .

b) $\Phi \in C^\infty(\mathbb{R}^2 \setminus \{(0,0)\})$ a pro každé $(x,y) \neq (0,0)$ platí

$$\frac{\partial \Phi}{\partial x}(x,y) = \frac{x^2 + y^2 - x^2y}{(x^2 + y^2)^2} + 2x + 1,$$

$$\frac{\partial^2 \Phi}{\partial x^2}(x,y) = \frac{-2x(x^2 + y^2)^2 - (-x^2 + y^2)2(x^2 + y^2)^2 2x}{(x^2 + y^2)^4} + 2,$$

$$\frac{\partial \Phi}{\partial y}(x,y) = \frac{-x^2y}{(x^2 + y^2)^2} - 2y - 1,$$

$$\frac{\partial^2 \Phi}{\partial y^2}(x,y) = \frac{-2x(x^2 + y^2)^2 + 2xy2(x^2 + y^2)2y}{(x^2 + y^2)^4} - 2.$$

Odtud plyne, že

$$\Delta \Phi(x,y) = \frac{-2x(x^2 + y^2) - 4x(y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^3} + \frac{-2x(x^2 + y^2) + 8xy^2}{(x^2 + y^2)^3} = 0,$$

a proto Φ je harmonická na $\mathbb{C} \setminus \{0\}$.

PŘÍKLAD 25.

Najděte (existuje-li) na oblasti Ω holomorfní funkci $f = u + iv$, je-li

a) $u(x,y) := x^3 - 3xy^2 - 2y$, $\Omega = \mathbb{C}$;

b) $u(x,y) := \frac{x}{x^2 + y^2}$, $\Omega = \mathbb{C} \setminus \{0\}$;

c) $u(x,y) := 3x^2 - y^2 + 3x + y$, $\Omega = \mathbb{C}$;

d) $u(x,y) := x^2 - y^2 + 5x + y - \frac{y}{x^2 + y^2}$, $\Omega = \mathbb{C} \setminus \{0\}$.

Řešení:

a)

$$\frac{\partial u}{\partial x}(x,y) = 3x^2 - 3y^2 = \frac{\partial v}{\partial y}(x,y) \Rightarrow v(x,y) = 3x^2y - y^3 + \varphi(x),$$

$$\frac{\partial u}{\partial y}(x,y) = -6xy - 2 = -\frac{\partial v}{\partial x}(x,y) = -6xy - \varphi'(x) \Rightarrow \varphi(x) = 2x + c, c \in \mathbb{R},$$

a proto

$$\underline{f(x+iy) = (x^3 - 3xy^2 - 2y) + i(3x^2y - y^3 + 2x + c)}, \quad c \in \mathbb{R}.$$

$\left(\text{Můžete si všimnout, že } \underline{f(z) = z^3 + 2zi + ci}, \quad c \in \mathbb{R}. \right)$

b)

$$-\frac{\partial u}{\partial y}(x, y) = \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{\partial v}{\partial x}(x, y) \Rightarrow v(x, y) = \int \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2} dx.$$

Po substituci $x^2 + y^2 = t$ ($2x dx = dt$) dostaneme

$$\int \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2} dx = y \int \frac{dt}{t^2} = y \frac{-1}{t} = \frac{-y}{x^2 + y^2},$$

a proto

$$v(x, y) = \frac{-y}{x^2 + y^2} + \varphi(y).$$

Dosazením do druhé z Cauchyho-Riemannových podmínek dostaneme

$$\frac{\partial u}{\partial x}(x, y) = \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{\partial v}{\partial y}(x, y) = \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2} + \varphi'(y) \Rightarrow \varphi(y) = c, c \in \mathbb{R},$$

a proto

$$f(z) = f(x + iy) = \frac{x}{x^2 + y^2} + i \left(\frac{-y}{x^2 + y^2} + c \right) = \frac{1}{z} + ci, c \in \mathbb{R}.$$

c)

$$\begin{aligned} \frac{\partial u}{\partial x}(x, y) &= 6x + 3, & \frac{\partial u}{\partial y}(x, y) &= -2y + 1, \\ \frac{\partial^2 u}{\partial x^2}(x, y) &= 6, & \frac{\partial^2 u}{\partial y^2}(x, y) &= -2, \end{aligned}$$

a tudíž

$$\Delta u(x, y) \neq 0 \text{ pro každé } (x, y) \text{ v } \mathbb{R}^2.$$

Funkce u není v Ω harmonická, a proto hledaná funkce f neexistuje.

d)

$$\begin{aligned} \frac{\partial u}{\partial x}(x, y) &= 2x + 5 + \frac{2xy}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{\partial v}{\partial y}(x, y) \\ &\Downarrow \\ v(x, y) &= 2xy + 5y - \frac{x}{x^2 + y^2} + \varphi(x). \end{aligned}$$

Navíc

$$\begin{aligned} \frac{\partial u}{\partial y}(x, y) &= -2y + 1 + \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2} = -\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) = -2y + \frac{y^2 - x^2}{(x^2 + y^2)^2} - \varphi'(x) \\ &\Downarrow \\ \varphi'(x) &= -1. \end{aligned}$$

Odtud již snadno dostaneme, že $v(x, y) = 2xy + 5y - \frac{x}{x^2 + y^2} - x + c, c \in \mathbb{R}$.

Hledanou funkcí je

$$f(x + iy) = \left(x^2 - y^2 + 5x + y - \frac{y}{x^2 + y^2} \right) + i \left(2xy + 5y - \frac{x}{x^2 + y^2} - x + c \right), c \in \mathbb{R},$$

neboli

$$f(z) = z^2 + (5 - i)z - \frac{i}{z} + ci, c \in \mathbb{R}.$$

PŘÍKLAD 26.

Budě $u(x, y) := x^3 - 3xy^2 - 2y + 2$. Najděte (existuje-li) na \mathbb{C} holomorfní funkci $f = u + iv$, pro niž platí

- a) $f(0) = i$;
- b) $f(1) = 3 - i$.

Řešení:

Podobně jako u Příkladu 25 a) zjistíme, že

$$f(x + iy) = (x^3 - 3xy^2 - 2y + 2) + i(3x^2y - y^3 + 2x + c), \text{ kde } c \in \mathbb{R}.$$

a) Požadavek

$$f(0) = f(0 + 0i) = 2 + ic = i$$

zřejmě nelze žádnou volbou $c \in \mathbb{R}$ splnit. Funkce f požadovaných vlastností neexistuje.

b) Chceme splnit podmínu

$$f(1) = f(1 + 0i) = 3 + i(2 + c) = 3 - i,$$

a proto $2 + c = -1$, neboli $c = -3$. Hledaná funkce existuje, je to funkce

$$\underline{f(x + iy) = (x^3 - 3xy^2 - 2y + 2) + i(3x^2y - y^3 + 2x - 3)}.$$

PŘÍKLAD 27.

Najděte (existuje-li) na oblasti Ω holomorfní funkci $f = u + iv$, je-li

- a) $v(x, y) := -3xy^2 + x^3 + 5$, $\Omega = \mathbb{C}$;
- b) $v(x, y) := \operatorname{arctg} \frac{y}{x}$, $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > 0\}$.

Řešení:

a)

$$\begin{aligned} \frac{\partial v}{\partial y}(x, y) = -6xy &= \frac{\partial u}{\partial x}(x, y) \Rightarrow u(x, y) = -3x^2y + \varphi(y), \\ -\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) = 3y^2 - 3x^2 &= \frac{\partial u}{\partial y}(x, y) = -3x^2 + \varphi'(y) \Rightarrow \varphi(y) = y^3 + c, \quad c \in \mathbb{R}, \end{aligned}$$

a proto

$$\underline{f(x + iy) = (-3x^2y + y^3 + c) + i(-3xy^2 + x^3 + 5)}, \quad c \in \mathbb{R},$$

neboli

$$\underline{f(z) = c + iz^3 + 5i}, \quad c \in \mathbb{R}.$$

b)

$$\frac{\partial v}{\partial y}(x, y) = \frac{1}{1 + \frac{y^2}{x^2}} \cdot \frac{1}{x} = \frac{x}{x^2 + y^2} = \frac{\partial u}{\partial x}(x, y),$$

a proto

$$u(x, y) = \frac{1}{2} \ln(x^2 + y^2) + \varphi(y).$$

Dosazením do druhé C-R podmínky

$$-\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) = \frac{-1}{1 + \frac{y^2}{x^2}} \cdot \frac{-y}{x^2} = \frac{y}{x^2 + y^2} = \frac{\partial u}{\partial y}(x, y) = \frac{y}{x^2 + y^2} + \varphi'(y)$$

zjistíme, že

$$\varphi(y) = c, \quad c \in \mathbb{R}.$$

Hledanou funkcí na oblasti Ω je funkce

$$\underline{f(x + iy) = \ln \sqrt{x^2 + y^2} + c + i \arg(x + iy), \quad c \in \mathbb{R}},$$

neboli

$$\underline{f(z) = c + \ln z, \quad c \in \mathbb{R}.}$$

PŘÍKLAD 28.

Buď $v(x, y) := 1 + \operatorname{arctg} \frac{y}{x}$. Najděte (existuje-li) na oblasti $\Omega := \{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re} z > 0\}$ holomorfní funkci $f = u + iv$, pro niž platí

a) $f(3) = \ln 3 + 6 + i$;

b) $f(e) = 1 - i$.

Řešení:

Podobně jako v Příkladu 27 b) je

$$\underline{f(x + iy) = \ln \sqrt{x^2 + y^2} + c + i \left(\operatorname{arctg} \frac{y}{x} + 1 \right), \quad c \in \mathbb{R}.}$$

a)

$$f(3 + 0i) = \ln 3 + c + i = \ln 3 + 6 + i \Rightarrow c = 6,$$

a proto

$$\underline{f(x + iy) = \ln \sqrt{x^2 + y^2} + 6 + i \left(\operatorname{arctg} \frac{y}{x} + 1 \right) \text{ v } \Omega.}$$

b)

$$\forall c \in \mathbb{R}: f(e + 0i) = 1 + c + i \neq 1 - i.$$

Hledaná funkce f neexistuje.

PŘÍKLAD 29.

Dokažte, že je funkce

$$v(x, y) := \ln(x^2 + y^2)$$

harmonická na (dvojnásobně souvislé) oblasti $\mathbb{C} \setminus \{0\}$ a že přesto neexistuje taková funkce $u : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$, aby funkce $f := u + iv$ byla holomorfní na $\mathbb{C} \setminus \{0\}$.

Řešení:

Zřejmě $v \in C^\infty(\mathbb{R}^2 \setminus \{(0, 0)\})$, navíc pro každé $(x, y) \in \mathbb{R}^2 \setminus \{(0, 0)\}$:

$$\begin{aligned}\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) &= \frac{2x}{x^2 + y^2}, \\ \frac{\partial^2 v}{\partial x^2}(x, y) &= \frac{2(x^2 + y^2) - 2x \cdot 2x}{(x^2 + y^2)^2} = \frac{2(y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^2},\end{aligned}$$

a proto (derivace podle y jsou analogické)

$$\Delta v(x, y) = \frac{2(y^2 - x^2)}{(x^2 + y^2)^2} + \frac{2(x^2 - y^2)}{(x^2 + y^2)^2} = 0.$$

Dokázali jsme, že funkce v je na $\mathbb{C} \setminus \{0\}$ harmonická.

Předpokládejme nyní pro spor, že výše charakterizovaná funkce u existuje. Pak pro $(x, y) \in \mathbb{R}^2$ takové, že $x + iy \in \Omega_1 := \{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re} z > 0\}$ platí, že

$$-\frac{\partial v}{\partial x}(x, y) = -\frac{2x}{x^2 + y^2} = \frac{\partial u}{\partial y}(x, y),$$

a proto taky (volíme substituci $\frac{y}{x} = t$, $\frac{1}{x} dy = dt$)

$$\begin{aligned}u(x, y) &= \int -\frac{2x}{x^2 + y^2} dy = \\ &= \int -\frac{2}{x} \frac{dy}{1 + (\frac{y}{x})^2} = -2 \operatorname{arctg} \frac{y}{x} + \varphi(x).\end{aligned}$$

Dosaďme do druhé C-R podmínky

$$\frac{\partial v}{\partial y}(x, y) = \frac{2y}{x^2 + y^2} = \frac{\partial u}{\partial x}(x, y) = \frac{2y}{x^2 + y^2} + \varphi'(x)$$

a zjistíme, že

$$u(x, y) = -2 \operatorname{arctg} \frac{y}{x} + c_1 \text{ pro nějaké } c_1 \in \mathbb{R}.$$

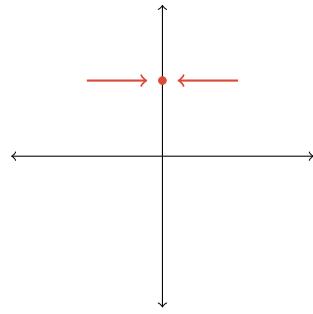
Podobně musí existovat $c_2 \in \mathbb{R}$ takové, že pro každé $x + iy \in \Omega_2 := \{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re} z < 0\}$ je

$$u(x, y) = -2 \operatorname{arctg} \frac{y}{x} + c_2.$$

Současně ale musí být funkce u spojitá na $\mathbb{R}^2 \setminus \{(0, 0)\}$ (v každém bodě $\mathbb{R}^2 \setminus \{(0, 0)\}$ musí být diferencovatelná), a proto

$$\lim_{\substack{x \rightarrow 0^- \\ ||}} u(x, 1) = u(0, 1) = \lim_{\substack{x \rightarrow 0^+ \\ ||}} u(x, 1).$$

$\pi + c_2$ $-\pi + c_1$

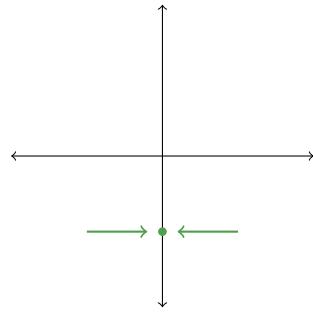
Odtud plyne, že

$$2\pi = c_1 - c_2.$$

Analogicky

$$\lim_{\substack{x \rightarrow 0^- \\ ||}} u(x, -1) = u(0, -1) = \lim_{\substack{x \rightarrow 0^+ \\ ||}} u(x, -1),$$

$-\pi + c_2$ $\pi + c_1$

a proto

$$2\pi = c_2 - c_1.$$

To nás ale vede ke vztahům

$$2\pi = c_1 - c_2 = -(c_2 - c_1) = -2\pi,$$

což je spor. Funkce u daných vlastností neexistuje.

PŘÍKLAD 30.

Určete úhel otočení a koeficient roztažnosti funkce f v bodě z_0 , je-li

a) $f(z) := e^z$, $z_0 = -1 - \frac{\pi}{2}i$;

b) $f(z) := z^3$, $z_0 = -3 + 4i$;

c) $f(z) := \frac{z+i}{z-i}$, $z_0 = 2i$.

Řešení:

a)

$$|f'(z_0)| = |e^{z_0}| = |e^{-1-i\frac{\pi}{2}}| = \frac{1}{e},$$

což je koeficient roztažnosti funkce f v bodě z_0 (a protože $\frac{1}{e} < 1$, jedná se o *kontrakci*).

$$\arg f'(z_0) = \arg \left(\frac{1}{e} \left(\cos \frac{\pi}{2} - i \sin \frac{\pi}{2} \right) \right) = \arg \left(-\frac{i}{e} \right) = -\frac{\pi}{2},$$

což je úhel otočení funkce f v bodě z_0 .

b) $z_0 = 5 \left(\cos \left(\frac{\pi}{2} + \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) + i \sin \left(\frac{\pi}{2} + \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) \right)$, a proto

$$f'(z_0) = 3z_0^2 = 3 \cdot 25 \left(\cos \left(\pi + 2 \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) + i \sin \left(\pi + 2 \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \right) \right).$$

Odtud

$$|f'(z_0)| = 75 \quad \dots \quad \text{koeficient roztažnosti funkce } f \text{ v bodě } z_0 \\ (75 > 1, \text{ proto jde o dilataci}),$$

$$\arg f'(z_0) = -\pi + 2 \operatorname{arctg} \frac{3}{4} \quad \dots \quad \text{úhel otočení funkce } f \text{ v bodě } z_0.$$

c)

$$f'(z) = \frac{z - i - (z + i)}{(z - i)^2} = \frac{-2i}{(z - i)^2},$$

$$f'(z_0) = \frac{-2i}{i^2} = 2i,$$

a proto

$$1 < |f'(z_0)| = 2 \quad \dots \quad \text{koeficient roztažnosti } f \text{ v } z_0 \text{ (dilatace)},$$

$$\arg f'(z_0) = \frac{\pi}{2} \quad \dots \quad \text{úhel otočení } f \text{ v } z_0.$$

PŘÍKLAD 31.

Určete, ve kterých bodech Gaussovy roviny dochází při daném zobrazení ke kontrakci:

a) $f(z) := \frac{2}{z}$;

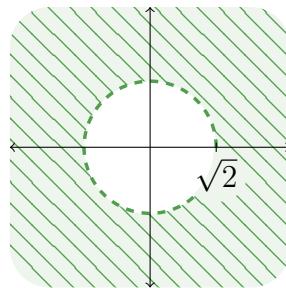
b) $f(z) := \ln(z + 4)$.

Řešení:

a) $f'(z) = \frac{-2}{z^2}$. Tedy pro $z \in \mathbb{C}$:

$$0 < |f'(z)| < 1 \Leftrightarrow \left| \frac{-2}{z^2} \right| < 1 \Leftrightarrow 2 < |z|^2 \Leftrightarrow \sqrt{2} < |z|.$$

Ke kontrakci dochází v každém bodě množiny $\{z \in \mathbb{C}: |z| > \sqrt{2}\}$.

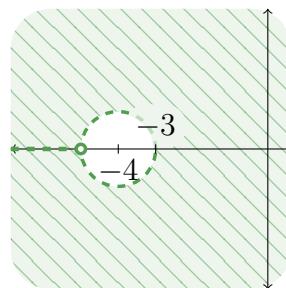

b) $f'(z)$ existuje v $\mathbb{C} \setminus \{x + iy: y = 0 \wedge x \leq -4\} =: \Omega$. Pro každé $z \in \Omega$ platí, že

$$\begin{aligned} |f'(z)| &= \left| \frac{1}{z+4} \right|, \\ 0 < \frac{1}{|z+4|} < 1 &\Leftrightarrow 1 < |z+4|. \end{aligned}$$

Ke kontrakci dochází v každém bodě množiny

$$\{z \in \mathbb{C}: |z+4| > 1\} \setminus \{x + iy: y = 0 \wedge x \leq -4\}.$$

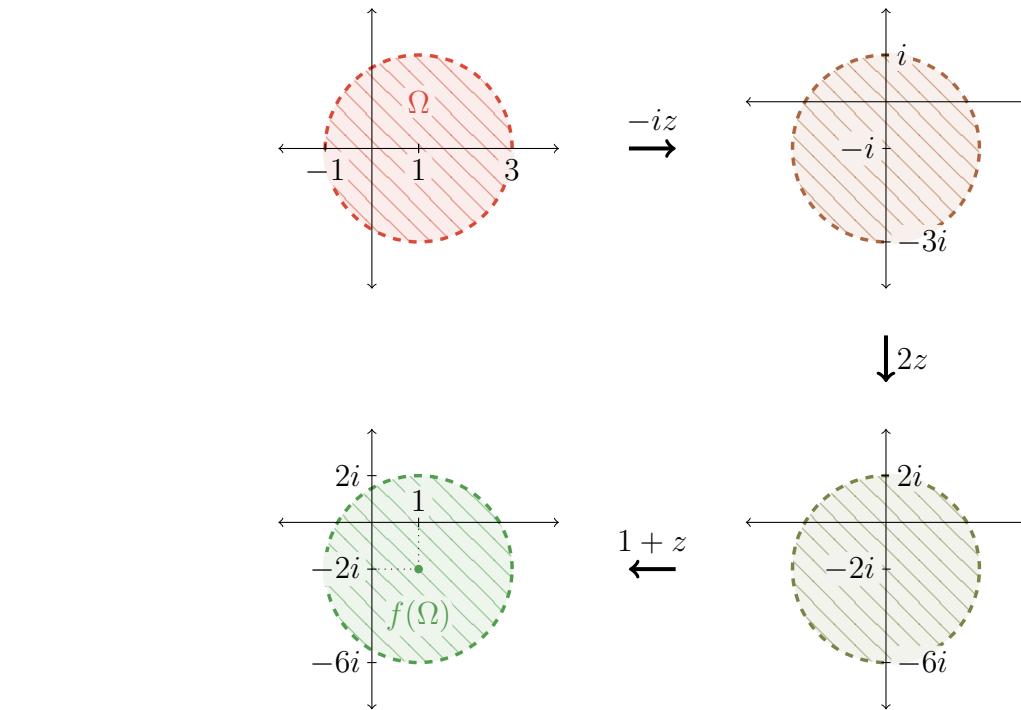
PŘÍKLAD 32.

Znázorněte množiny Ω a $f(\Omega) = \{f(z): z \in \Omega\}$, je-li²

- a) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := 1 - 2iz$;
- b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := (1 + i)z + 1$;
- c) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := \frac{1}{z}$;
- d) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := \frac{2iz}{z+3}$;
- e) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := \frac{z-1}{2z-6}$;
- f) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := \frac{1}{z}$;
- g) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := \frac{z}{z-1+i}$;
- h) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := \frac{z}{z-2}$;
- i) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z < 0\}$, $f(z) := \frac{1}{z}$;
- j) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > 0 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$, $f(z) := \frac{z-1}{z+1}$;
- k) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: -1 < \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z < 0\}$, $f(z) := \frac{z-i}{z+i}$;
- l) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$, $f(z) := \frac{z}{z-i}$.

Řešení:

- a) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := 1 - 2iz$, $f(\Omega) = U(1 - 2i, 4)$.

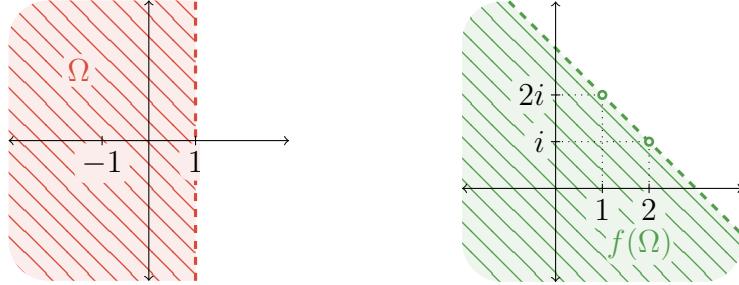
²Návod k některým z níže uvedených příkladů. Uvědomte si (a dokažte), že platí tvrzení:

$$\left. \begin{array}{l} f \text{ je konformní na oblasti } \Omega \subset \mathbb{C}_\infty, \\ A, B \subset \Omega \end{array} \right\} \Rightarrow f(A \cap B) = f(A) \cap f(B).$$

b) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := (1+i)z + 1$,

$$\begin{aligned} f(1) &= 1+i+1 = 2+i, \\ f(1+i) &= 2i+1, \\ f(0) &= 1, \end{aligned}$$

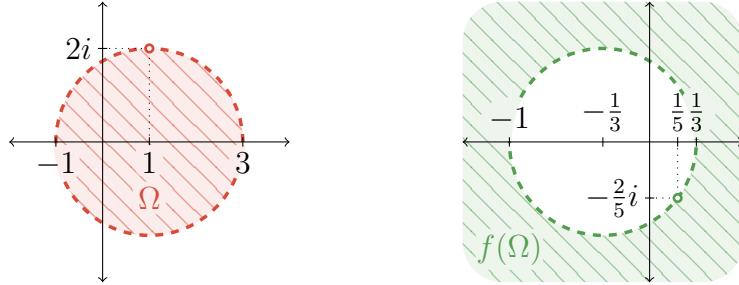
a proto (rozmyslете si to!) $f(\Omega) = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z + \operatorname{Im} z < 3\}$.

c) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := \frac{1}{z}$,

$$\begin{aligned} f(0) &= \infty, \\ f(-1) &= -1, \\ f(3) &= \frac{1}{3}, \\ f(1+2i) &= \frac{1}{1+2i} = \frac{1-2i}{5}, \end{aligned}$$

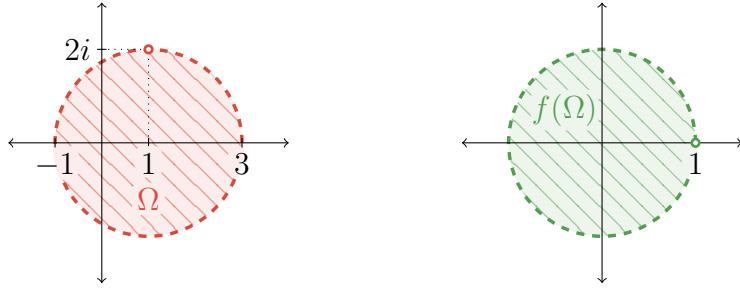
a proto $f(\Omega) = \overline{\mathbb{C}_\infty \setminus U\left(-\frac{1}{3}, \frac{2}{3}\right)}$.

d) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := \frac{2iz}{z+3}$,

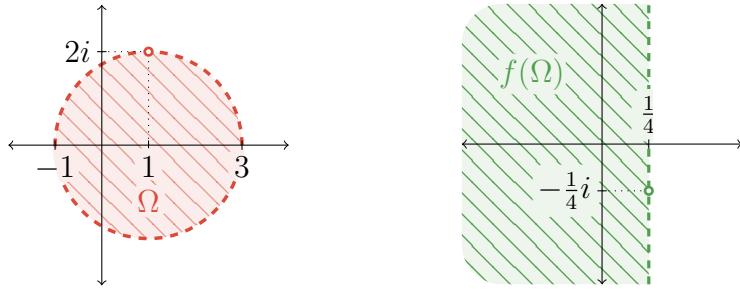
$$\begin{aligned} f(-3) &= \infty, \\ f(-1) &= \frac{-2i}{2} = -i, \\ f(3) &= i, \\ f(1+2i) &= \frac{2i(1+2i)}{4+2i} = -\frac{4-2i}{4+2i} = -\frac{3}{5} + \frac{4}{5}i, \end{aligned}$$

a proto $f(\Omega) = U(0, 1)$.

e) $\Omega = U(1, 2)$, $f(z) := \frac{z-1}{2z-6}$,

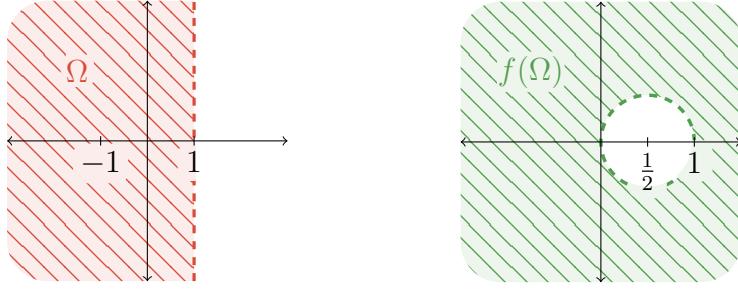
$$\begin{aligned} f(0) &= \frac{1}{6}, \\ f(3) &= \infty, \\ f(-1) &= \frac{-2}{-8} = \frac{1}{4}, \\ f(1+2i) &= \frac{2i}{2+4i-6} = \frac{1}{4} - \frac{1}{4}i, \\ \text{a proto } f(\Omega) &= \underbrace{\left\{ z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < \frac{1}{4} \right\}}_{f(\Omega)}. \end{aligned}$$

f) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := \frac{1}{z}$,

$$\begin{aligned} f(1) &= 1, \\ f(0) &= \infty, \\ f(1+i) &= \frac{1}{1+i} = \frac{1-i}{2}, \\ f(1-i) &= \frac{1}{1-i} = \frac{1+i}{2}, \\ f(\infty) &= 0, \end{aligned}$$

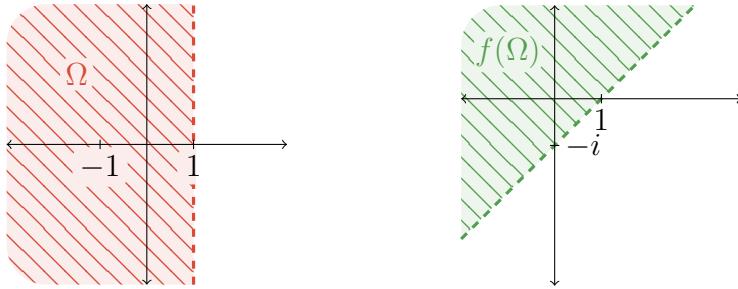
$$\text{a proto } f(\Omega) = \overline{\mathbb{C}_\infty \setminus U\left(\frac{1}{2}, \frac{1}{2}\right)}.$$

g) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := \frac{z}{z-1+i}$,

$$\begin{aligned}f(0) &= 0, \\f(1) &= \frac{1}{i} = -i, \\f(1-i) &= \infty, \\f(1+i) &= \frac{1+i}{2i} = \frac{1}{2} - \frac{1}{2}i,\end{aligned}$$

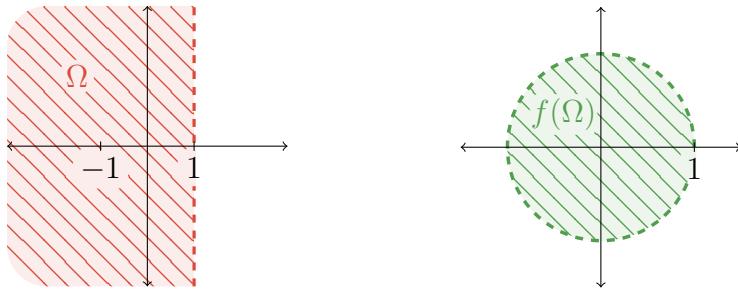
a proto $\underline{f(\Omega)} = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z > \operatorname{Re} z - 1\}$.

h) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 1\}$, $f(z) := \frac{z}{z-2}$,

$$\begin{aligned}f(2) &= \infty, \\f(1) &= -1, \\f(1+i) &= \frac{-2i}{2} = -i, \\f(\infty) &= 1,\end{aligned}$$

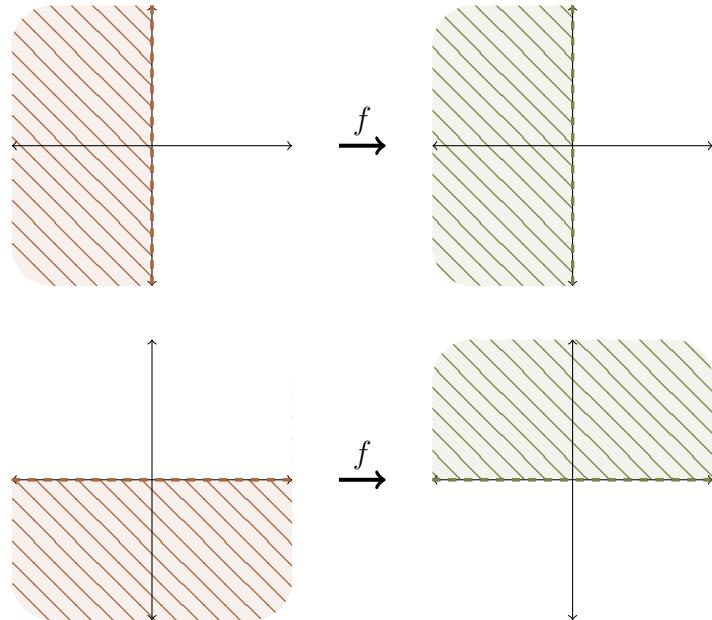
a proto $\underline{f(\Omega)} = U(0, 1)$.

i) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z < 0\}$, $f(z) := \frac{1}{z}$,

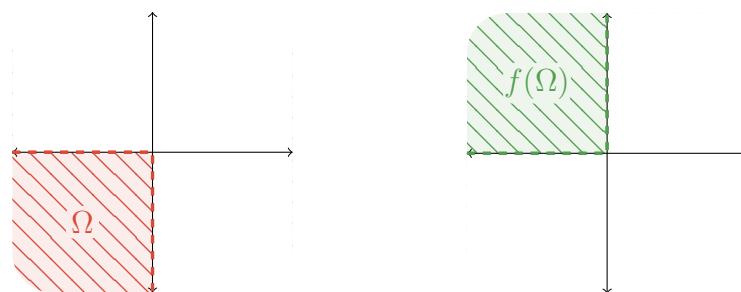
$$\begin{aligned} f(0) &= \infty, \\ f(-1) &= -1, \\ f(1) &= 1, \\ f(i) &= -i, \\ f(-i) &= i, \end{aligned}$$

a protože $\Omega = \Omega_1 \cap \Omega_2$, kde $\Omega_1 := \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 0\}$, $\Omega_2 := \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z < 0\}$,

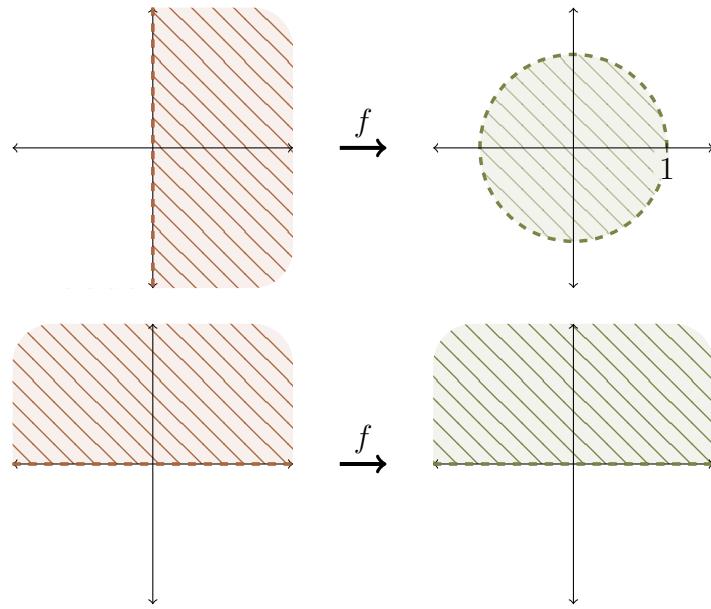
je

$$\underline{f(\Omega)} = f(\Omega_1) \cap f(\Omega_2) = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}.$$

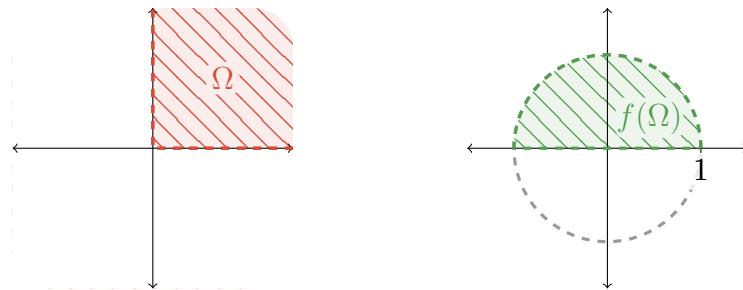
j) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > 0 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$, $f(z) := \frac{z-1}{z+1}$,

$$\begin{aligned} f(0) &= -1, \\ f(1) &= 0, \\ f(i) &= \frac{i-1}{i+1} = i, \\ f(-i) &= -i, \\ f(-1) &= \infty, \end{aligned}$$

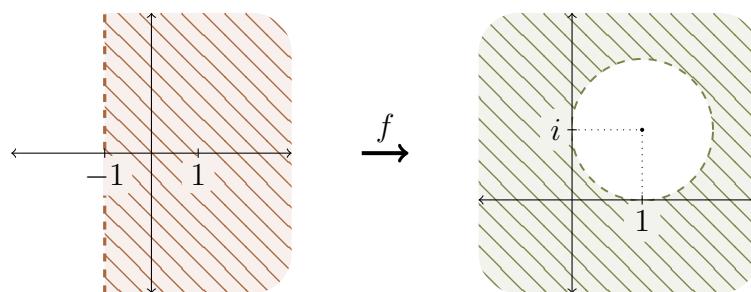
a proto

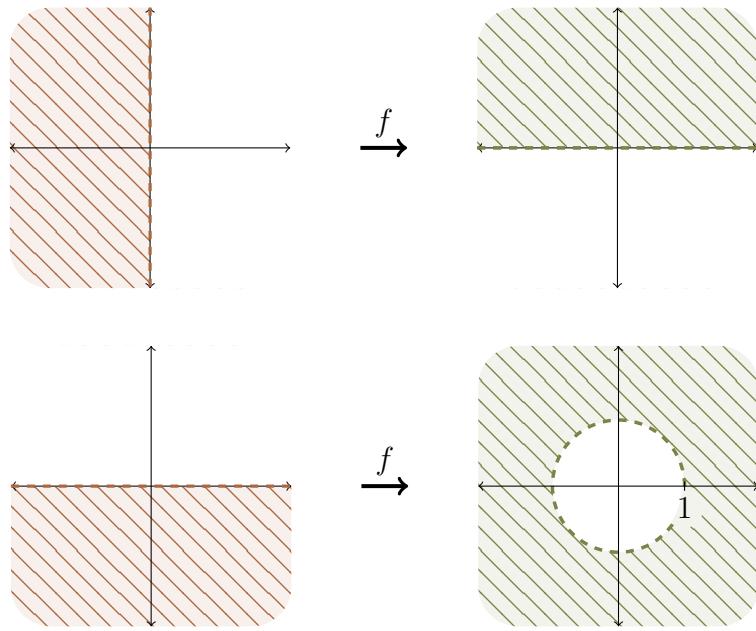
$$f(\Omega) = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}.$$

k) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: -1 < \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z < 0\}$, $f(z) := \frac{z-i}{z+i}$,

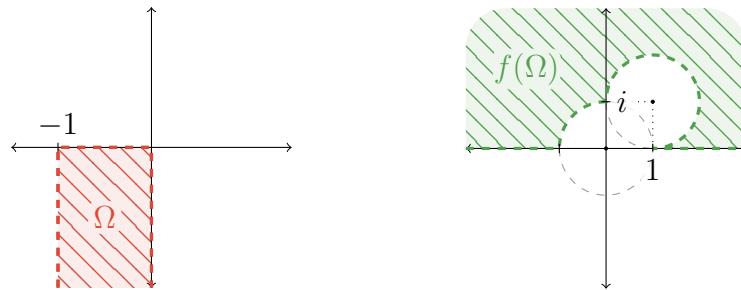
$$\begin{aligned} f(0) &= -1, \\ f(i) &= 0, \\ f(-i) &= \infty, \\ f(1) &= \frac{1-i}{1+i} = \frac{(1-i)^2}{2} = -i, \\ f(-1) &= \frac{-1-i}{-1+i} = \frac{(-1-i)^2}{2} = i, \\ f(-1+i) &= \frac{-1}{-1+2i} = \frac{1+2i}{5}, \\ f(-1-i) &= 1+2i, \end{aligned}$$

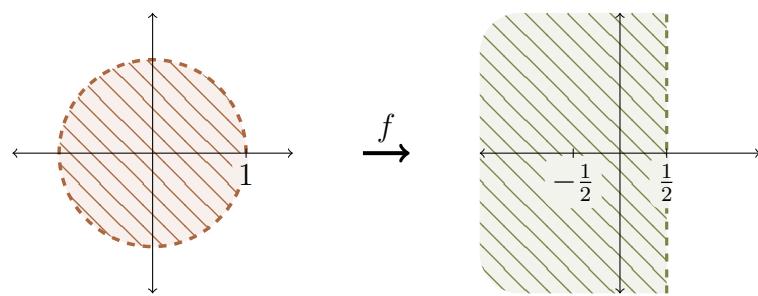
a proto

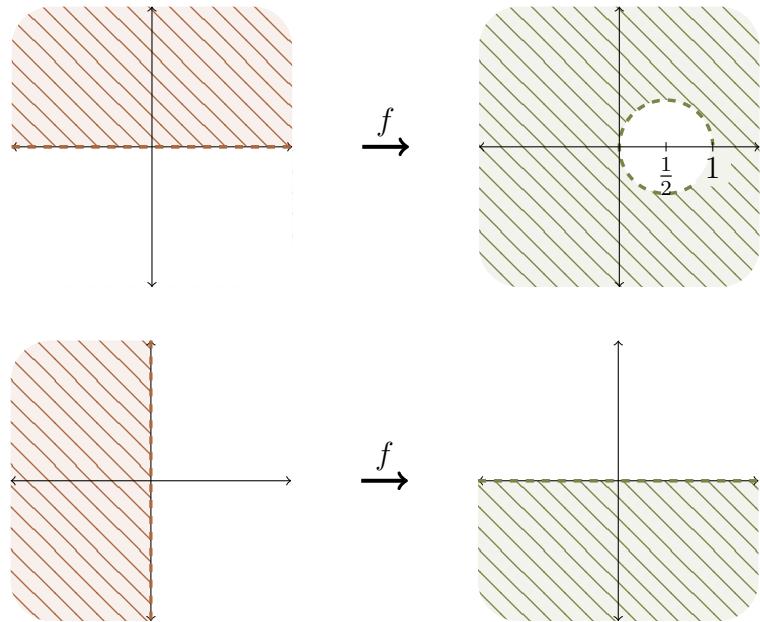
$$f(\Omega) = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z > 0 \wedge |z - (1+i)| > 1 \wedge |z| > 1\}.$$

l) $\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \operatorname{Re} z < 0 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$, $f(z) := \frac{z}{z-i}$,

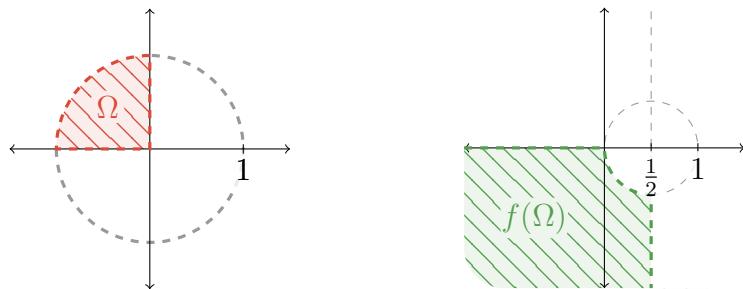
$$\begin{aligned} f(0) &= 0, \\ f(i) &= \infty, \\ f(-1) &= \frac{1-i}{2}, \\ f(1) &= \frac{1+i}{2}, \\ f(-i) &= \frac{1}{2}, \end{aligned}$$

a proto

$$f(\Omega) = \left\{ z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re} z < \frac{1}{2} \wedge \operatorname{Im} z < 0 \wedge \left| z - \frac{1}{2} \right| > \frac{1}{2} \right\}.$$

PŘÍKLAD 33.

Najděte lineární lomenou funkci \$f\$ takovou, aby

- a) \$f(-1) = 0, f(i) = 2i, f(1+i) = 1-i\$;
- b) \$f(i) = \infty, f(6) = 0, f(\infty) = 3\$;
- c) \$f(0) = i, f(i) = 0, f(-1) = -i\$.

Řešení:

- a) Hledejme funkci \$f\$ ve tvaru

$$f(z) = \begin{cases} \frac{az+b}{cz+d} & \text{pro } z \in \mathbb{C}, \\ \frac{a}{c} & \text{pro } z = \infty, \end{cases}$$

kde \$a, b, c, d \in \mathbb{C}, ad \neq bc\$.

Ze zadaných podmínek dostaneme soustavu rovnic

$$\begin{aligned}\frac{-a+b}{-c+d} &= 0, \\ \frac{ai+b}{ci+d} &= 2i, \\ \frac{a(1+i)+b}{c(1+i)+d} &= 1-i,\end{aligned}$$

přičemž z první z nich plyne, že $a = b$. Můžeme zvolit (rozmyslete si proč!) $a = b = 1$.

Další dvě rovnice pak získají tvar

$$\begin{aligned}\frac{i+1}{ci+d} &= 2i, \\ \frac{2+i}{c(1+i)+d} &= 1-i,\end{aligned}$$

a odtud

$$\begin{aligned}i+1 &= -2c + 2id, \\ 2+i &= 2c + d - di.\end{aligned}$$

Sečtením těchto rovnic dostaneme $3+2i = d+id$, a proto

$$d = \frac{3+2i}{1+i} = \frac{5-i}{2}.$$

Zbývá dopočítat c :

$$2c = 2+i - d(1-i) = 2+i - \frac{1}{2}(4-6i) = 4i,$$

tudíž $c = 2i$.

Shrnutí:

$$f(z) = \begin{cases} \frac{z+1}{2iz+\frac{5-i}{2}} = \frac{2z+2}{4iz+5-i}, & z \in \mathbb{C}, \\ \frac{1}{2i} = -\frac{i}{2}, & z = \infty. \end{cases}$$

b) Budějme

$$f(z) = \begin{cases} \frac{az+b}{cz+d} & \text{pro } z \in \mathbb{C}, \\ \frac{a}{c} & \text{pro } z = \infty. \end{cases}.$$

Z podmínky

$$f(\infty) = \frac{a}{c} = 3$$

plyne, že lze volit $a = 3$ a $c = 1$. A pak je to už snadné:

$$f(6) = \frac{6a + b}{6z + d} = 0 \Rightarrow b = -6a = -18,$$

$$f(i) = \infty \Rightarrow ci + d = 0 \Rightarrow d = -ci = -i.$$

Shrnutí:

$$f(z) = \begin{cases} \frac{3z - 18}{z - i}, & z \in \mathbb{C}, \\ 3, & z = \infty. \end{cases}$$

c) Bud'

$$f(z) = \begin{cases} \frac{az + b}{cz + d} & \text{pro } z \in \mathbb{C}, \\ \frac{a}{c} & \text{pro } z = \infty. \end{cases} .$$

Postupnou analýzou předepsaných podmínek zjistíme, že

$$f(0) = \frac{b}{d} = i \Rightarrow \text{lze volit } b = 1, d = -i,$$

$$f(i) = \frac{ai + b}{ci + d} = 0 \Rightarrow ai + b = 0 \Rightarrow ai + 1 = 0 \Rightarrow a = i,$$

$$f(-1) = \frac{-a + b}{-c + d} = -i \Rightarrow -a + b = -i(-c + d) \Rightarrow c = -1 - 2i,$$

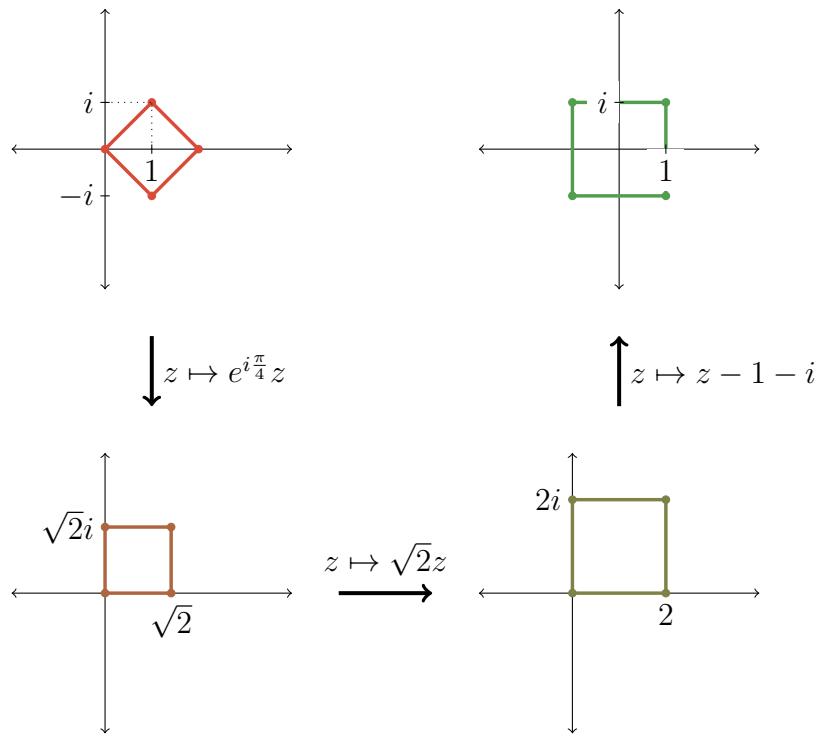
a proto

$$f(z) = \begin{cases} \frac{iz + 1}{(-1 - 2i)z - i}, & z \in \mathbb{C}, \\ \frac{i}{-1 - 2i} = -\frac{2}{5} - \frac{i}{5}, & z = \infty. \end{cases}$$

PŘÍKLAD 34.

Najděte lineární funkci, která zobrazí čtverec s vrcholy $0, 1-i, 2, 1+i$ na čtverec s vrcholy $1+i, -1+i, -1-i, 1-i$.

Řešení:

Postupným skládáním funkcí $z \mapsto e^{i\frac{\pi}{4}}z$, $z \mapsto \sqrt{2}z$ a $z \mapsto z - 1 - i$ dostaneme

$$\begin{aligned} f(z) &= \left(\sqrt{2} \left(e^{i\frac{\pi}{4}} z \right) \right) - 1 - i = \\ &= (1+i)z - 1 - i, \end{aligned}$$

neboli

$$\underline{f(z) = (1+i)(z-1)}.$$

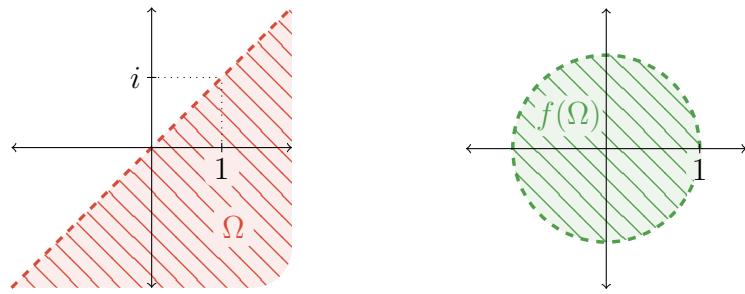
PŘÍKLAD 35.

Budě

$$\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > \operatorname{Im} z\}.$$

Najděte lineární lomenou funkci f takovou, aby $f(\Omega) = U(0, 1)$.

Řešení:

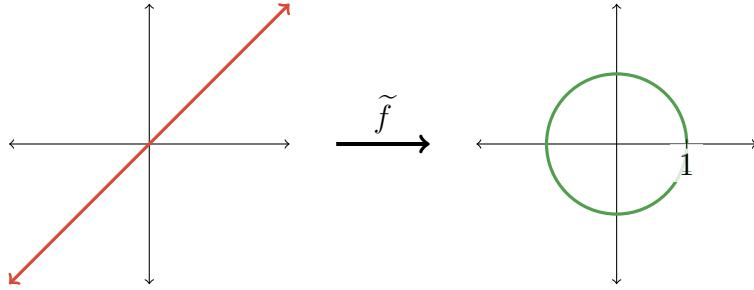

Nejdříve najdeme lineární lomenou funkci

$$\tilde{f}(z) = \begin{cases} \frac{az+b}{cz+d} & \text{pro } z \in \mathbb{C}, \\ \frac{a}{c} & \text{pro } z = \infty, \end{cases}$$

takovou, aby $\tilde{f}(0) = -1$, $\tilde{f}(1+i) = i$ a $\tilde{f}(\infty) = 1$.

Potom

a $\tilde{f}(\Omega)$ je buď $U(0, 1)$ (pak bychom volili $f := \tilde{f}$), nebo $\tilde{f}(\Omega) = \mathbb{C}_\infty \setminus \overline{U(0, 1)}$ (pak bychom volili $f := \frac{1}{\tilde{f}}$).

Řešením soustavy rovnic

$$\frac{b}{d} = -1,$$

$$\frac{a(1+i) + b}{c(1+i) + d} = i,$$

$$\frac{a}{c} = 1$$

zjistíme, že

$$\tilde{f}(z) = \begin{cases} \frac{z-1+i}{z+1-i}, & z \in \mathbb{C}, \\ 1, & z = \infty, \end{cases}$$

a protože

$$|\tilde{f}(1)| = \left| \frac{i}{2-i} \right| = \left| \frac{-1+2i}{5} \right| = \frac{1}{5}\sqrt{5} < 1,$$

volíme $f := \tilde{f}$, tzn.

$$f(z) = \begin{cases} \frac{z-1+i}{z+1-i} & \text{pro } z \in \mathbb{C}, \\ 1 & \text{pro } z = \infty. \end{cases}$$

PŘÍKLAD 36.

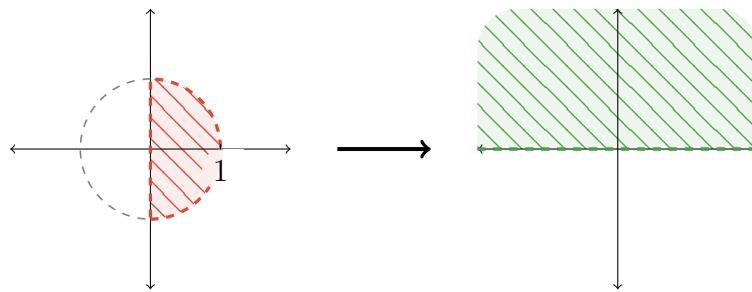
Najděte konformní zobrazení, které zobrazí oblast

$$\Omega = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \operatorname{Re} z > 0\}$$

na oblast

$$\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z > 0\}.$$

Řešení:

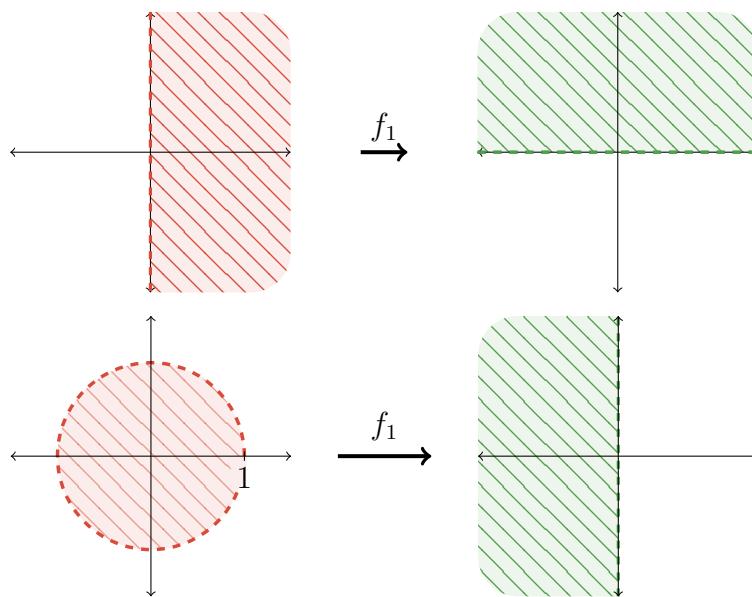

Uvažujme lineární lomenou funkci f_1 takovou, že $f_1(i) = \infty$ a $f_1(-i) = 0$. Pak zřejmě obrazem kružnice $\{z \in \mathbb{C}: |z| = 1\}$ i přímky $\{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = 0\}$ (při f_1) budou přímky protínající se v bodě 0 „pod úhlem“ $\frac{\pi}{2}$. Volme například

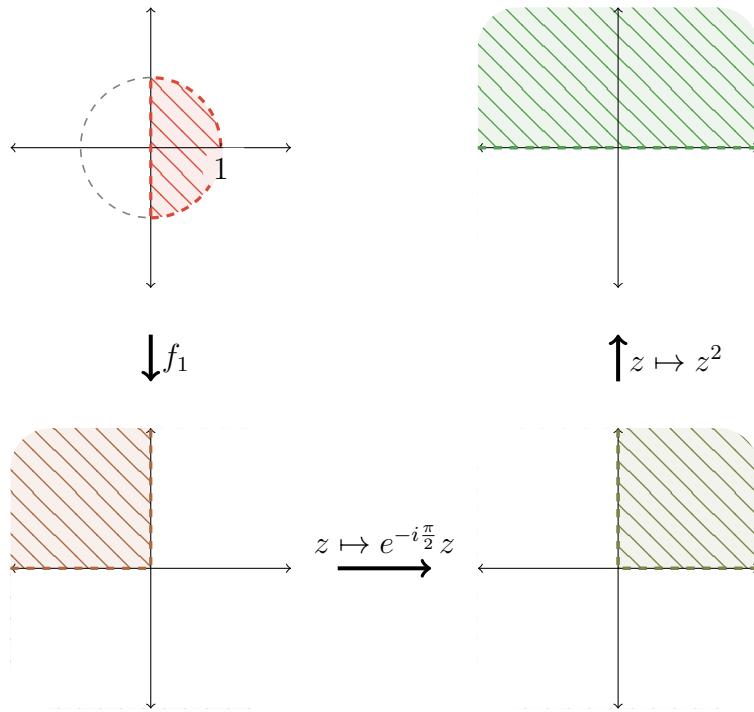
$$f_1(z) := \begin{cases} \frac{z+i}{z-i}, & z \in \mathbb{C}, \\ 1, & z = \infty. \end{cases}$$

Pak

$$f_1(0) = -1, f_1(i) = \infty, f_1(-i) = 0 \text{ a } f_1(1) = i,$$

a proto

Shrnutí: jednou z funkcí majících požadované vlastnosti je funkce definovaná na Ω předpisem

$$f(z) := \left(e^{-i\frac{\pi}{2}} \cdot \frac{z+i}{z-i} \right)^2 = \left(-i \frac{z+i}{z-i} \right)^2 = - \left(\frac{z+i}{z-i} \right)^2.$$

PŘÍKLAD 37.

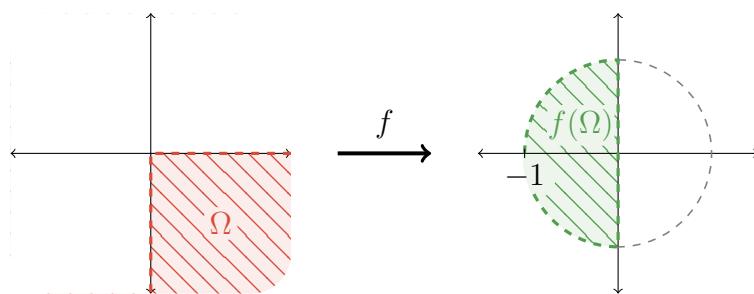
Budě

$$\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > 0 \wedge \operatorname{Im} z < 0\}.$$

Najděte lineární lomenou funkci f takovou, aby

$$f(\Omega) = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge \operatorname{Re} z < 0\}.$$

Řešení:

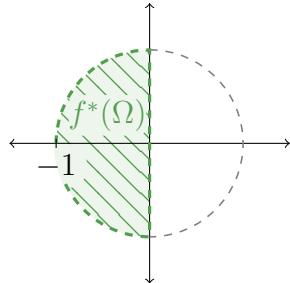
Nejdříve najdeme lineární lomenou funkci f^* , pro niž platí

$$\begin{aligned} f^*(0) &= i, \\ f^*(\infty) &= -i, \\ f^*(-1) &= \infty, \end{aligned}$$

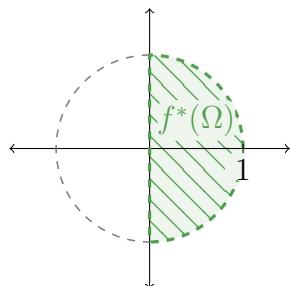
tj. funkci

$$f^*(z) = \begin{cases} \frac{-iz + i}{z + 1}, & z \in \mathbb{C}, \\ -i, & z = \infty. \end{cases}$$

Pak zřejmě platí bud'

(pak bychom definovali $f := f^*$), a nebo

(což by nás vedlo k definici $f := -f^*$).

Protože $f^*(i) = \frac{1+i}{i+1} = 1$ (nastala první z možností), volíme

$$\underline{f(z) := f^*(z) = \begin{cases} \frac{-iz + i}{z + 1}, & z \in \mathbb{C}, \\ -i, & z = \infty. \end{cases}}.$$

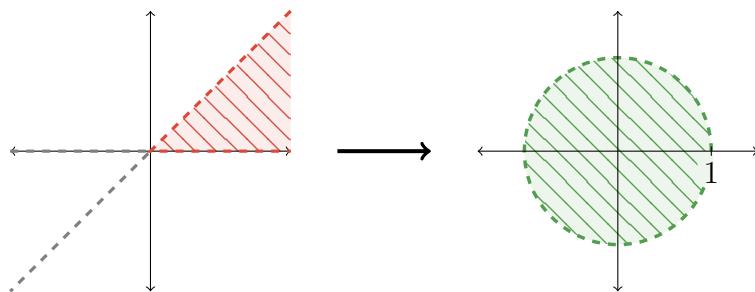
PŘÍKLAD 38.

Najděte konformní zobrazení, které zobrazí oblast

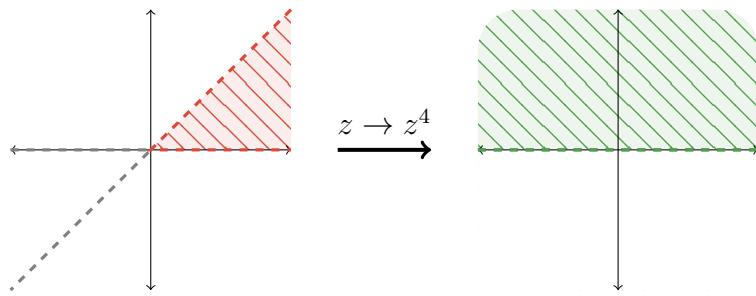
$$\Omega = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z > \operatorname{Im} z > 0\}$$

na oblast $U(0, 1)$.

Řešení:

Nejprve uvažme zobrazení $z \mapsto z^4$

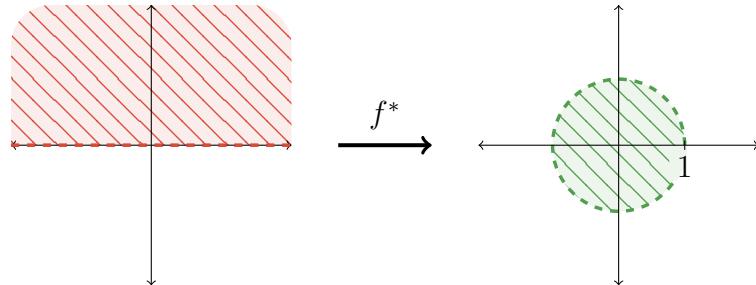
a potom lineární lomenou funkci f^* takovou, že

$$\begin{aligned} f^*(-1) &= -1, \\ f^*(0) &= i, \\ f^*(1) &= 1, \end{aligned}$$

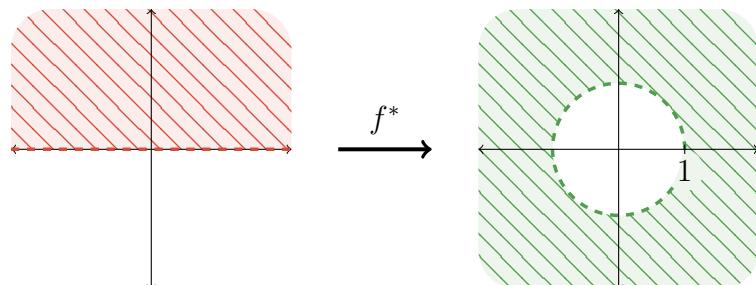
tzn.

$$f^*(z) = \begin{cases} \frac{z+i}{iz+1}, & z \in \mathbb{C}, \\ \frac{1}{i} = -i, & z = \infty. \end{cases}$$

Zřejmě platí buď

(v takovém případě bychom pro $z \in \Omega$ definovali $f(z) := f^*(z^4)$), a nebo³

(to bychom definovali $f(z) := \frac{1}{f^*(z^4)}$ v Ω).

Protože $f^*(i) = \infty$, nastala druhá z možností. Volíme (pro $z \in \Omega$)

$$\underline{f(z) := \frac{1}{f^*(z^4)} = \frac{iz^4 + 1}{z^4 + i}}.$$

³K obrázku vpravo si je třeba přimyslet $\infty = f^*(i)$.

PŘÍKLAD 39.

Nalezněte obrazy přímek rovnoběžných s reálnou resp. imaginární osou při zobrazení $f(z) := \frac{1}{z}$ (přímky uvažujte včetně bodu ∞).

Řešení:

Pro $0 < c \in \mathbb{R}$ platí, že

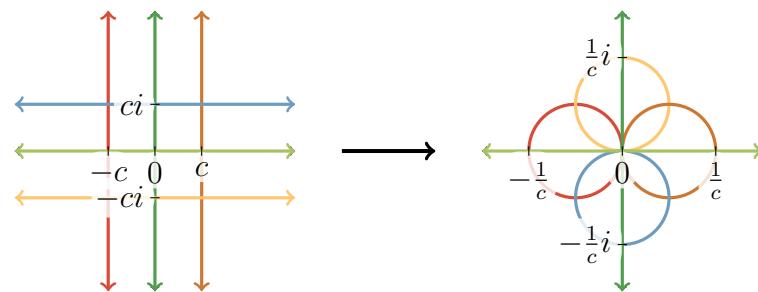
$$\begin{array}{ll} f(0) = \infty, & f(\infty) = 0, \\ f(i) = -i, & f(c) = \frac{1}{c}, \\ f(-i) = i, & f(-c) = -\frac{1}{c}, \\ f(1) = 1, & f(ci) = -\frac{1}{c}i, \\ f(-1) = -1, & f(-ci) = \frac{1}{c}i, \end{array}$$

a proto taky

$$\begin{array}{l} \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = 0\} \cup \{\infty\} \rightarrow \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = 0\} \cup \{\infty\}, \\ \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z = 0\} \cup \{\infty\} \rightarrow \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z = 0\} \cup \{\infty\}, \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = c\} \cup \{\infty\} \rightarrow \left\{ z \in \mathbb{C}: \left| z - \frac{1}{2c} \right| = \frac{1}{2c} \right\}, \\ \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z = c\} \cup \{\infty\} \rightarrow \left\{ z \in \mathbb{C}: \left| z + \frac{1}{2c}i \right| = \frac{1}{2c} \right\}, \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Re} z = -c\} \cup \{\infty\} \rightarrow \left\{ z \in \mathbb{C}: \left| z + \frac{1}{2c} \right| = \frac{1}{2c} \right\}, \\ \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z = -c\} \cup \{\infty\} \rightarrow \left\{ z \in \mathbb{C}: \left| z - \frac{1}{2c}i \right| = \frac{1}{2c} \right\}. \end{array}$$

PŘÍKLAD 40.

Nalezněte obrazy množin

$$M_\alpha = \{z \in \mathbb{C}: \arg z = \alpha\} \text{ a } N_r = \{z \in \mathbb{C}: |z| = r\},$$

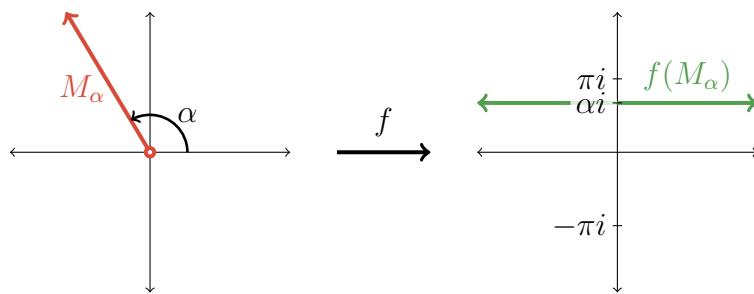
kde $\alpha \in (-\pi, \pi)$ a $r \in \mathbb{R}^+$, při zobrazení $f(z) := \ln z$.

Řešení:

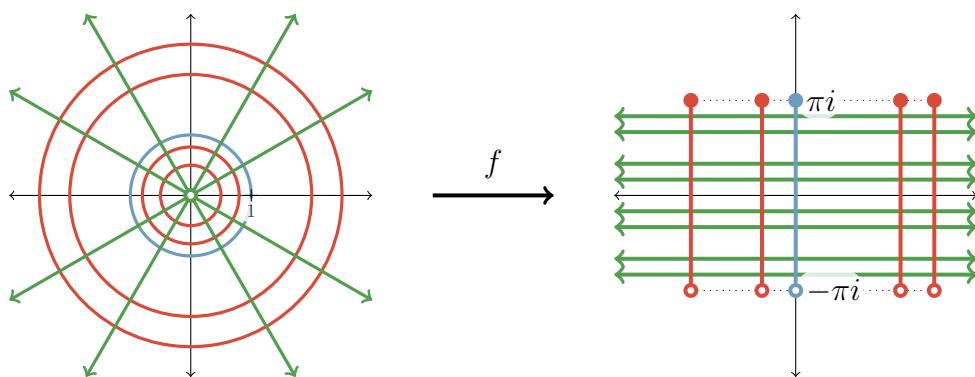
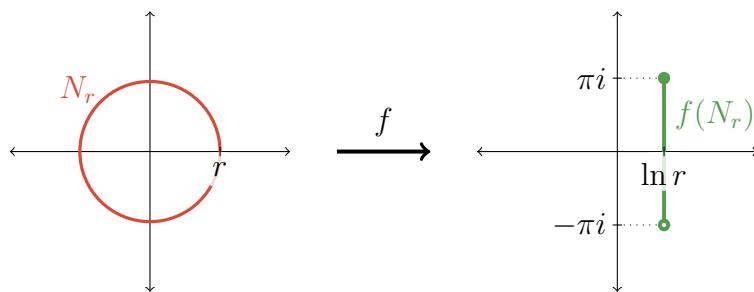
$$\ln z = \ln |z| + i \arg z,$$

a proto

$$f(M_\alpha) = \{z \in \mathbb{C}: \operatorname{Im} z = \alpha\},$$

$$f(N_r) = \{\ln r + ik: k \in (-\pi, \pi)\}.$$

PŘÍKLAD 41.

Vypočtěte

$$\int_{\gamma} |z| dz,$$

je-li

$$\gamma(t) := \begin{cases} 3e^{it}, & t \in \langle 0, \frac{\pi}{2} \rangle, \\ i(3 + \frac{\pi}{2} - t), & t \in \langle \frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} + 3 \rangle, \\ t - \frac{\pi}{2} - 3, & t \in \langle \frac{\pi}{2} + 3, \frac{\pi}{2} + 6 \rangle. \end{cases}$$

Řešení:

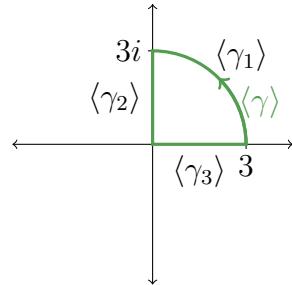
Volme

$$\gamma_1(t) := 3e^{it}, \quad t \in \langle 0, \frac{\pi}{2} \rangle,$$

$$\gamma_2(t) := ti, \quad i \in \langle 0, 3 \rangle,$$

$$\gamma_3(t) := t, \quad i \in \langle 0, 3 \rangle.$$

Pak

a navíc

$$\gamma'_1(t) = 3ie^{it},$$

$$\gamma'_2(t) = i,$$

$$\gamma'_3(t) = 1,$$

a proto

$$\begin{aligned} \int_{\gamma} |z| dz &= \int_{\gamma_1} |z| dz - \int_{\gamma_2} |z| dz + \int_{\gamma_3} |z| dz = \\ &= \int_0^{\frac{\pi}{2}} 3 \cdot 3ie^{it} dt - \int_0^3 ti dt + \int_0^3 t dt = \\ &= 9i \int_0^{\frac{\pi}{2}} (\cos t + i \sin t) dt + (1-i) \int_0^3 t dt = \\ &= 9i[\sin t]_0^{\frac{\pi}{2}} + 9[\cos t]_0^{\frac{\pi}{2}} + (1-i) \left[\frac{t^2}{2} \right]_0^3 = \\ &= 9i - 9 + \frac{9}{2}(1-i) = \\ &= \underline{-\frac{9}{2} + \frac{9}{2}i}. \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 42.

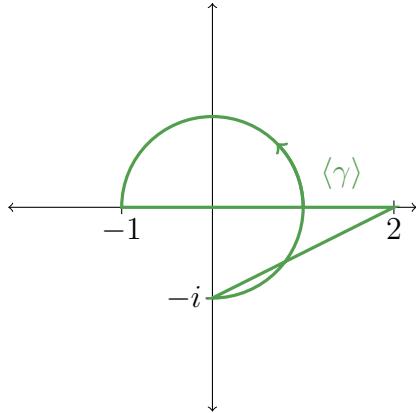
Vypočtěte

$$\int_{\gamma} z^3 dz,$$

je-li

$$\gamma(t) := \begin{cases} e^{it}, & t \in \langle -\frac{\pi}{2}, \pi \rangle, \\ \frac{3}{\pi}t - 4, & t \in \langle \pi, 2\pi \rangle, \\ -\frac{2+i}{\pi}t + 6 + 2i, & t \in \langle 2\pi, 3\pi \rangle. \end{cases}$$

Řešení:

Stačí aplikovat Cauchyho větu.

$$\int_{\gamma} z^3 dz = 0,$$

protože $f(z) := z^3$ je holomorfní funkce na jednoduše souvislé oblasti \mathbb{C} a γ je po částech hladká uzavřená křivka v \mathbb{C} .

PŘÍKLAD 43.

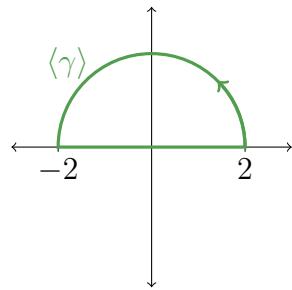
Vypočtěte

$$\int_{\gamma} |z| \bar{z} dz,$$

je-li γ taková jednoduchá uzavřená po částech hladká a kladně orientovaná křivka, že $\langle \gamma \rangle$ je hranicí množiny

$$\{z \in \mathbb{C}: |z| < 2 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}.$$

Řešení:

Definujme křivky

$$\begin{aligned}\gamma_1(t) &:= 2e^{it}, \quad t \in \langle 0, \pi \rangle, \\ \gamma_2(t) &:= t, \quad t \in \langle -2, 2 \rangle.\end{aligned}$$

Pak

$$\gamma'_1(t) = 2ie^{it},$$

$$\gamma'_2(t) = 1,$$

a proto

$$\begin{aligned}\int_{\gamma} |z| \bar{z} dz &= \int_{\gamma_1} |z| \bar{z} dz + \int_{\gamma_2} |z| \bar{z} dz = \\ &= \int_0^{\pi} 2 \cdot 2e^{-it} \cdot 2ie^{it} dt + \underbrace{\int_{-2}^2 |t| t dt}_{=0} = \\ &= 8i \int_0^{\pi} 1 dt = \underline{8\pi i}.\end{aligned}$$

PŘÍKLAD 44.

Vypočtěte pomocí Cauchyho integrálních vzorců daný integrál⁴

a)

$$\int_k \frac{z^2 + i}{z} dz, \quad \text{kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z - 2i| = 1\};$$

b)

$$\int_k \frac{\sin z}{z + i} dz, \quad \text{kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z + i| = 1\};$$

⁴ Úmluva. Symbolem $\int_k f(z) dz$, kde $k \subset \mathbb{C}$, rozumíme $\int_{\gamma} f(z) dz$, kde γ je taková jednoduchá uzavřená po částech hladká kladně orientovaná křivka, že $\langle \gamma \rangle = k$.

c)

$$\int_k \frac{\sin z}{z^2 - 7z + 10} dz, \text{ kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z| = 3\};$$

d)

$$\int_k \frac{\sin z}{(z - 2i)^3} dz, \text{ kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z| = 3\};$$

e)

$$\int_k \frac{\cos z}{z^2 - \pi^2} dz, \text{ kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z| = 4\};$$

f)

$$\int_k \frac{e^{\frac{1}{z}}}{(z^2 - 4)^2} dz, \text{ kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z - 2| = 1\};$$

g)

$$\int_{\gamma} \frac{e^z \cos(\pi z)}{z^2 + 2z} dz, \text{ kde } \gamma(t) := \frac{3}{2} e^{it}, t \in \langle 0, 2\pi \rangle;$$

h)

$$\int_{\gamma} \frac{dz}{(z^2 - 1)^3}, \text{ kde } \gamma(t) := \frac{-2 + e^{-4\pi it}}{2}, t \in \langle 0, 4 \rangle;$$

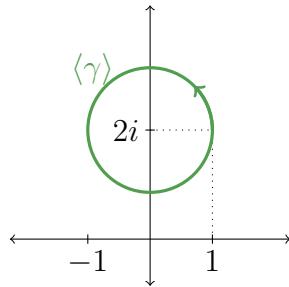
i)

$$\int_{\gamma} \frac{dz}{(1-z)(z+2)(z-i)^2},$$

kde γ je taková jednoduchá uzavřená po částech hladká kladně orientovaná křivka, že $-2 \in \text{int } \gamma$, $i \in \text{int } \gamma$, $1 \in \text{ext } \gamma$.

Řešení:

a)

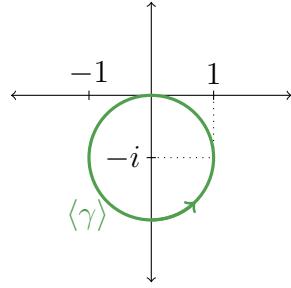
Funkce „ $\frac{z^2+i}{z}$ “ je holomorfní na jednoduše souvislé oblasti $\Omega := \{z \in \mathbb{C}: \text{Im } z > 0\}$ a $k = \langle \gamma \rangle \subset \Omega$, a proto z Cauchyho věty vyplývá

$$\int_k \frac{z^2 + i}{z} dz = \int_{\gamma} \frac{z^2 + i}{z} dz = 0.$$

V zadání však máme: „Vypočtěte pomocí Cauchyho integrálních vzorců ...“. Lze to udělat třeba takto:

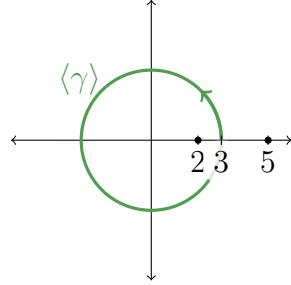
$$\int_k \frac{z^2 + i}{z} dz = \int_{\gamma} \frac{\frac{z^2+i}{z}(z-2i)}{z-2i} dz = 2\pi i \left[\frac{z^2+i}{z}(z-2i) \right]_{z=2i} = 0.$$

b)

$$\begin{aligned}
 \underline{\int_k \frac{\sin z}{z+i} dz} &= \int_{\gamma} \frac{\sin z}{z - (-i)} dz = \\
 &= 2\pi i [\sin z]_{z=-i} = \\
 &= 2\pi i \frac{e^{i(-i)} - e^{-i(-i)}}{2i} = \\
 &= \pi(e - e^{-1}) = \underline{2\pi \sinh 1}.
 \end{aligned}$$

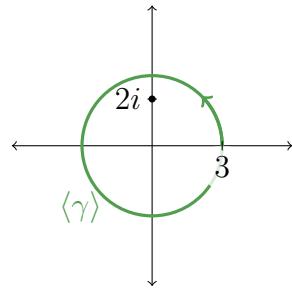
c)

$$z^2 - 7z + 10 = (z - 5)(z - 2), \text{ a proto}$$

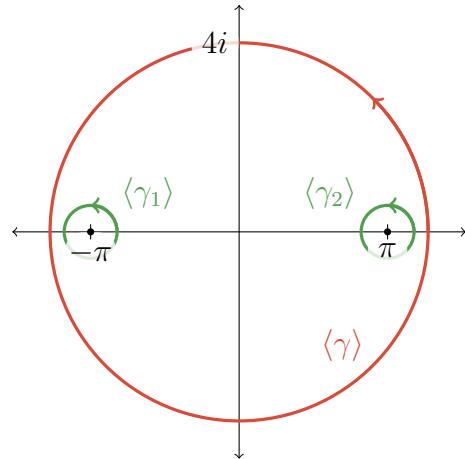
$$\begin{aligned}
 \underline{\int_k \frac{\sin z}{z^2 - 7z + 10} dz} &= \int_{\gamma} \frac{\frac{\sin z}{z-5}}{z-2} dz = \\
 &= 2\pi i \left[\frac{\sin z}{z-5} \right]_{z=2} = \\
 &= 2\pi i \frac{\sin 2}{-3} = \underline{-\left(\frac{2}{3}\pi \sin 2 \right) i}.
 \end{aligned}$$

d)

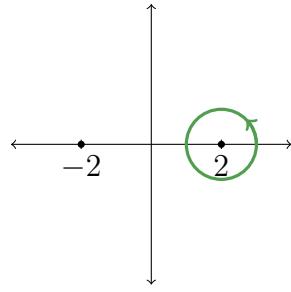
$$\begin{aligned}
 \underline{\int_k \frac{\sin z}{(z - 2i)^3} dz} &= \frac{2\pi i}{2!} [(\sin z)'']_{z=2i} = \\
 &= \pi i [-\sin z]_{z=2i} = \\
 &= -\pi i \frac{e^{-2} - e^2}{2i} = \underline{\pi \sinh 2}.
 \end{aligned}$$

e)

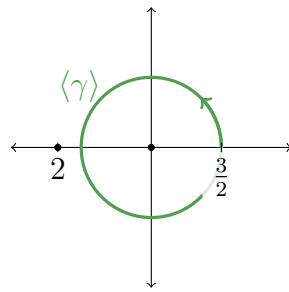
$$\begin{aligned}
 \underline{\int_k \frac{\cos z}{z^2 - \pi^2} dz} &= \int_{\gamma_1} \frac{\cos z}{z - (-\pi)} dz + \int_{\gamma_2} \frac{\cos z}{z - \pi} dz = \\
 &= 2\pi i \left(\left[\frac{\cos z}{z - \pi} \right]_{z=-\pi} + \left[\frac{\cos z}{z + \pi} \right]_{z=\pi} \right) = \\
 &= 2\pi i \left(\frac{-1}{-2\pi} + \frac{-1}{2\pi} \right) = \underline{0}.
 \end{aligned}$$

f)

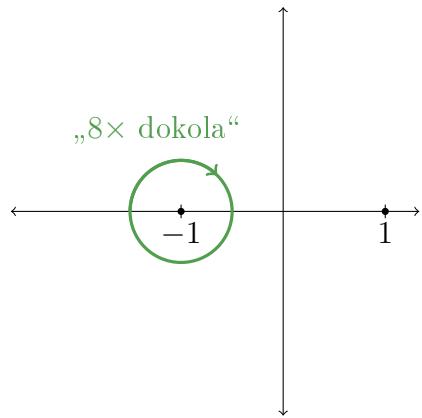
$$\begin{aligned}
 \underline{\int_k \frac{e^{\frac{1}{z}}}{(z^2 - 4)^2} dz} &= \int_k \frac{\frac{e^{\frac{1}{z}}}{(z+2)^2}}{(z-2)^2} dz = \\
 &= 2\pi i \left[\left(\frac{e^{\frac{1}{z}}}{(z+2)^2} \right)' \right]_{z=2} = \\
 &= 2\pi i \left[\frac{-\frac{1}{z^2} e^{\frac{1}{z}}(z+2) - e^{\frac{1}{z}} 2}{(z+2)^3} \right]_{z=2} = \\
 &= 2\pi i \frac{\sqrt{e} \left(-\frac{1}{4} \cdot 4 - 2 \right)}{16 \cdot 4} = \underline{-\frac{3\pi\sqrt{e}}{32} i}.
 \end{aligned}$$

g)

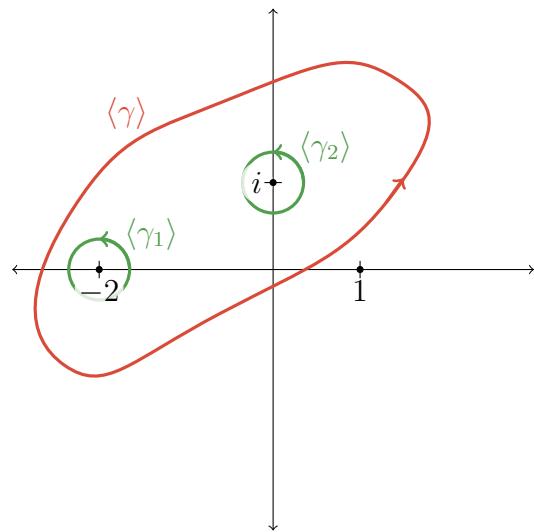
$$\begin{aligned}
 \underline{\int_\gamma \frac{e^z \cos(\pi z)}{z^2 + 2z} dz} &= \int_\gamma \frac{\frac{e^z \cos(\pi z)}{z+2}}{z-0} dz = \\
 &= 2\pi i \left[\frac{e^z \cos(\pi z)}{z+2} \right]_{z=0} = \\
 &= 2\pi i \frac{1}{2} = \underline{\pi i}.
 \end{aligned}$$

h)

$$\begin{aligned} \underline{\int_{\gamma} \frac{dz}{(z^2 - 1)^3}} &= \int_{\gamma} \frac{\frac{1}{(z-1)^3}}{(z+1)^3} dz = \\ &= -8 \cdot \frac{2\pi i}{2!} \left[\left(\frac{1}{(z-1)^3} \right)'' \right]_{z=-1} = \\ &= -8\pi i \left[-3 \left(\frac{1}{(z-1)^4} \right)' \right]_{z=-1} = \\ &= -8 \cdot 12\pi i \left[\frac{1}{(z-1)^5} \right]_{z=-1} = \underline{3\pi i}. \end{aligned}$$

i)

$$\begin{aligned}
& \int_{\gamma} \frac{dz}{(1-z)(z+2)(z-i)^2} = \int_{\gamma_1} \frac{dz}{(1-z)(z+2)(z-i)^2} + \int_{\gamma_2} \frac{dz}{(1-z)(z+2)(z-i)^2} = \\
& = \int_{\gamma_1} \frac{\frac{1}{(1-z)(z-i)^2}}{z+2} dz + \int_{\gamma_2} \frac{\frac{1}{(1-z)(z+2)}}{(z-i)^2} dz = \\
& = 2\pi i \left(\left[\frac{1}{(1-z)(z-i)^2} \right]_{z=-2} + \left[\left(\frac{1}{(1-z)(z+2)} \right)' \right]_{z=i} \right) = \\
& = 2\pi i \left(\frac{1}{3(-2-i)^2} + \left[\left(\frac{1}{-z^2 - z + 2} \right)' \right]_{z=i} \right) = \\
& = 2\pi i \left(\frac{1}{3(3+4i)} + \left[\frac{2z+1}{(-z^2 - z + 2)^2} \right]_{z=i} \right) = \\
& = 2\pi i \left(\frac{3-4i}{75} + \frac{1+2i}{(3-i)^2} \right) = 2\pi i \left(\frac{3-4i}{75} + \frac{(1+2i)(8+6i)}{100} \right) = \\
& = 2\pi i \left(\frac{3}{75} - \frac{4}{100} - \frac{4}{75}i + \frac{22}{100}i \right) = 2\pi i \frac{-\frac{8}{3} + 11}{50}i = -\frac{1}{3}\pi.
\end{aligned}$$

PŘÍKLAD 45.

Vypočtěte

a) $\int_0^{1+i} e^z dz;$

c) $\int_0^i z^2 \sin z dz;$

b) $\int_0^{1+i} z^3 dz;$

d) $\int_0^i z \sin z dz.$

Řešení:

a)

$$\begin{aligned}
& \int_0^{1+i} e^z dz = [e^z]_0^{1+i} = e^1(\cos 1 + i \sin 1) - 1 = \\
& = \underline{e \cos 1 - 1 + i(\sin 1)e}.
\end{aligned}$$

b)

$$\int_0^{1+i} z^3 dz = \left[\frac{z^4}{4} \right]_0^{1+i} = \frac{1}{4}(2i)^2 = \underline{-1}.$$

c)

$$\begin{aligned}
 \underline{\int_0^i z^2 \sin z \, dz} &= \int_0^i \underbrace{z^2}_{=:u} \underbrace{\sin z}_{=:v'} \, dz = \\
 &= [-z^2 \cos z]_0^i + \int_0^i \underbrace{2z}_{=:u} \underbrace{\cos z}_{=:v'} \, dz = \\
 &= \cos i + [2z \sin z]_0^i - 2 \int_0^i \sin z \, dz = \\
 &= \cos i + 2i \sin i + 2[\cos z]_0^i = \\
 &= \frac{e^{-1} + e^1}{2} + 2i \frac{e^{-1} - e^1}{2i} + 2 \frac{e^{-1} + e^1}{2} - 2 = \\
 &= \underline{3 \cosh 1 - 2 \sinh 1 - 2}
 \end{aligned}$$

(použili jsme dvakrát integraci per partes).

d)

$$\begin{aligned}
 \underline{\int_0^i z \sin z \, dz} &= [-z \cos z]_0^i + [\sin z]_0^i = \\
 &= -i \cos i + \sin i = \\
 &= -i \cosh 1 + i \sinh 1 = \\
 &= i(\sinh 1 - \cosh 1) = \underline{-\frac{1}{e}i}
 \end{aligned}$$

(opět jsme integrovali pomocí per partes).

PŘÍKLAD 46.

Rozhodněte, zda daná řada konverguje

a) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{i^n}{n^{2n}}$;

b) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{3^n} (1+i)^n$;

c) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-i)^n}{3n-17}$.

Řešení:

a) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{i^n}{n^{2n}}$ konverguje absolutně, neboť

$$\sqrt[n]{\left| \frac{i^n}{n^{2n}} \right|} = \frac{1}{\sqrt[n]{n} 2} \rightarrow \frac{1}{2} < 1.$$

b) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{3^n} (1+i)^n$ konverguje absolutně, protože

$$\sqrt[n]{\left| \frac{n}{3^n} (1+i)^n \right|} = \frac{\sqrt[n]{n}}{3} \sqrt{2} \rightarrow \frac{\sqrt{2}}{3} < 1.$$

c) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-i)^n}{3n-17}$ konverguje neabsolutně, protože řady

$$\sum_{n=1}^{\infty} \operatorname{Re} \left(\frac{(-i)^n}{3n-17} \right) \quad i \quad \sum_{n=1}^{\infty} \operatorname{Im} \left(\frac{(-i)^n}{3n-17} \right)$$

konvergují (stačí si uvědomit, že

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-i)^n}{3n-17} = \frac{-i}{3 \cdot 1 - 17} + \frac{-1}{3 \cdot 2 - 17} + \frac{i}{3 \cdot 3 - 17} + \frac{1}{3 \cdot 4 - 17} + \frac{-i}{3 \cdot 5 - 17} + \dots,$$

a na příslušné řady použít Leibnizovo kritérium a snadné pozorování, že z konvergence řady $a_1 + a_2 + a_3 + \dots$ plyne i konvergence řady $0 + a_1 + 0 + a_2 + 0 + a_3 + \dots$), a navíc

$$\sum_{n=1}^{\infty} \left| \frac{(-i)^n}{3n-17} \right| = \sum_{n=1}^{\infty} \left| \frac{1}{3n-17} \right| = \infty$$

(viz integrální kritérium).

PŘÍKLAD 47.

Určete obor konvergence dané řady (tzn. najděte všechna $z \in \mathbb{C}$, pro která daná řada konverguje).

a) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2} \left(\frac{z+1}{z-1} \right)^n;$

b) $\sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{z^n}{n!} + \frac{n^2}{z^n} \right).$

Řešení:

a) Pro $z = 1$ řada zřejmě nekonverguje. Pro $z \in \mathbb{C} \setminus \{1\}$ platí

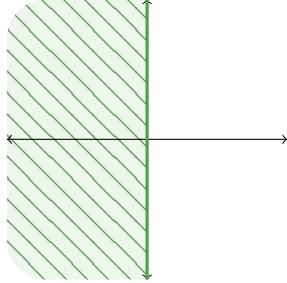
$$\sqrt[n]{\left| \frac{1}{n^2} \left(\frac{z+1}{z-1} \right)^n \right|} = \frac{1}{(\sqrt[n]{n})^2} \cdot \left| \frac{z+1}{z-1} \right| \rightarrow \left| \frac{z+1}{z-1} \right|,$$

a proto daná řada konverguje absolutně pro každé $z \in \mathbb{C}$ takové, že $\left| \frac{z+1}{z-1} \right| < 1$, a diverguje pro každé $z \in \mathbb{C}$, pro které $\left| \frac{z+1}{z-1} \right| > 1$.

Je-li $\left| \frac{z+1}{z-1} \right| = 1$, je $\left| \frac{1}{n^2} \left(\frac{z+1}{z-1} \right)^n \right| = \frac{1}{n^2}$, a proto řada $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2} \left(\frac{z+1}{z-1} \right)^n$ konverguje absolutně.

Shrnutí: daná řada konverguje (absolutně) pro každé

$$z \in \left\{ z \in \mathbb{C} : \left| \frac{z+1}{z-1} \right| \leq 1 \right\} = \{z \in \mathbb{C} : \operatorname{Re} z \leq 0\}.$$

b) Protože pro každé $z \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$

$$\left| \frac{\frac{z^{n+1}}{(n+1)!}}{\frac{z^n}{n!}} \right| = \frac{|z|}{n+1} \rightarrow 0 < 1,$$

konverguje řada $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^n}{n!}$ absolutně v \mathbb{C} . Protože pro každé $z \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$

$$\sqrt[n]{\left| \frac{n^2}{z^n} \right|} = \frac{(\sqrt[n]{n})^2}{|z|} \rightarrow \frac{1}{|z|},$$

konverguje řada $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^2}{z^n}$ absolutně pro $|z| > 1$ a diverguje pro $|z| < 1$. Je-li $|z| = 1$, je

$$\left| \frac{n^2}{z^n} \right| = n^2 \rightarrow \infty \neq 0,$$

a proto řada $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^2}{z^n}$ diverguje.

Nyní definujme

$$\begin{aligned} s_n(z) &:= \sum_{k=1}^n \left(\frac{z^k}{k!} + \frac{k^2}{z^k} \right), \\ s_n^*(z) &:= \sum_{k=1}^n \frac{z^k}{k!}, \\ s_n^{**}(z) &:= \sum_{k=1}^n \frac{k^2}{z^k}. \end{aligned}$$

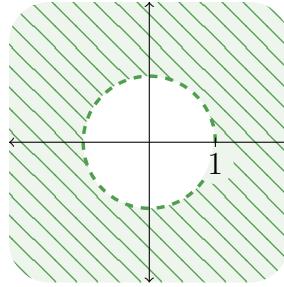
Pak pro každé $z \in \mathbb{C}$ a $n \in \mathbb{N}$ platí

$$\begin{aligned} s_n(z) &= s_n^*(z) + s_n^{**}(z), \\ s_n^{**} &= s_n(z) - s_n^*(z), \end{aligned}$$

a navíc (už víme) $\lim s_n^*(z) \in \mathbb{C}$ pro každé $z \in \mathbb{C}$, a proto pro každé $z \in \mathbb{C}$ platí

$$\lim s_n(z) \in \mathbb{C} \Leftrightarrow \lim s_n^{**}(z) \in \mathbb{C}.$$

Shrnutí: daná řada konverguje (absolutně) na množině $\{z \in \mathbb{C}: |z| > 1\}$.

PŘÍKLAD 48.

Určete poloměr konvergence R dané mocninné řady

$$a) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^n}{n^{2011}};$$

$$e) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^n}{n!} z^n;$$

$$b) \sum_{n=1}^{\infty} n^n (z-1)^n;$$

$$f) \sum_{n=0}^{\infty} (\cos(in)) z^n;$$

$$c) \sum_{n=1}^{\infty} \frac{3^n(z-1)^n}{\sqrt{(3n-2)2^n}};$$

$$g) \sum_{n=0}^{\infty} (n^2 - n - 2) z^n;$$

$$d) \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(z+1+i)^n}{3^n(n-i)};$$

$$h) \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^n}{(n+8)!}.$$

Řešení:

a)

$$\sqrt[n]{\frac{1}{n^{2011}}} = \frac{1}{(\sqrt[n]{n})^{2011}} \rightarrow 1,$$

a proto

$$\underline{R = 1}.$$

b)

$$\sqrt[n]{n^n} = n \rightarrow \infty,$$

a proto

$$\underline{R = \frac{1}{\infty} = 0.}$$

c) Protože

$$\sqrt[n]{\frac{3^n}{\sqrt{(3n-2)2^n}}} = \frac{3}{\sqrt[4]{2}} \frac{1}{\sqrt[n]{\sqrt[4]{3n-2}}} \rightarrow \frac{3}{\sqrt[4]{2}}$$

(stačí si uvědomit, že pro $n \geq 3$ platí $1 \leq \sqrt[4]{3n-2} \leq \sqrt[n]{n} \cdot \sqrt[n]{n} \rightarrow 1$), a proto

$$\underline{R = \frac{\sqrt[4]{2}}{3}}.$$

d)

$$\left| \frac{\frac{1}{3^{n+1}(n+1-i)}}{\frac{1}{3^n(n-i)}} \right| = \frac{1}{3} \left| \frac{n-i}{n+1-i} \right| = \frac{1}{3} \left| \frac{1 - \frac{i}{n}}{1 + \frac{1-i}{n}} \right| \rightarrow \frac{1}{3},$$

a proto

$$\underline{R = 3.}$$

e)

$$\frac{\frac{(n+1)^{n+1}}{(n+1)!}}{\frac{n^n}{n!}} = \frac{1}{n+1} \frac{(n+1)^n(n+1)}{n^n} = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n \rightarrow e,$$

a proto

$$\underline{R = \frac{1}{e}.}$$

f)

$$\begin{aligned} \left| \frac{\cos(i(n+1))}{\cos(in)} \right| &= \left| \frac{e^{i(i(n+1))} + e^{-i(i(n+1))}}{e^{iin} + e^{-iin}} \right| = \\ &= \frac{e^{-(n+1)} + e^{n+1}}{e^{-n} + e^n} \cdot \frac{\frac{1}{e^n}}{\frac{1}{e^n}} = \\ &= \frac{\frac{1}{e^n e^{n+1}} + e}{\frac{1}{e^n e^n} + 1} \rightarrow e, \end{aligned}$$

a proto

$$\underline{R = \frac{1}{e}.}$$

g)

$$\left| \frac{(n+1)^2 - (n+1) - 2}{n^2 - n - 2} \right| \rightarrow 1,$$

a proto

$$\underline{R = 1.}$$

h)

$$\frac{\frac{1}{(n+9)!}}{\frac{1}{(n+8)!}} = \frac{1}{n+9} \rightarrow 0,$$

a proto

$$\underline{R = \infty.}$$

PŘÍKLAD 49.

Najděte součet dané mocninné řady v kruhu konvergence

a) $\sum_{n=1}^{\infty} nz^n;$

b) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^n}{n};$

$$c) \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^{2n+1}}{2n+1};$$

$$e) \sum_{n=0}^{\infty} (n^2 - n - 2) z^n.$$

$$d) \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{z^n}{n+1};$$

Řešení:

a) $\sqrt[n]{n} \rightarrow 1$, a proto poloměr konvergence dané řady je 1.

Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\begin{aligned} \sum_{n=1}^{\infty} nz^n &= z \sum_{n=1}^{\infty} nz^{n-1} = z \left(\sum_{n=1}^{\infty} n \frac{z^n}{n} \right)' = \\ &= z \left(\sum_{n=1}^{\infty} z^n \right)' = z \left(\frac{z}{1-z} \right)' = \\ &= z \frac{1-z+z}{(1-z)^2} = \underline{\underline{z \frac{z}{(1-z)^2}}} \end{aligned}$$

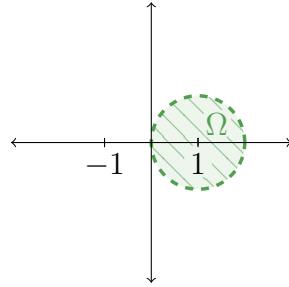
b) $\sqrt[n]{\frac{1}{n}} \rightarrow 1$, proto poloměr konvergence je 1.

Definujme funkci $f(z) := \sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^n}{n}$. Pak pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$f'(z) = \sum_{n=1}^{\infty} z^{n-1} = \frac{1}{1-z}.$$

Odtud, protože

$$\begin{aligned} |z| < 1 \Rightarrow 1-z &\in \Omega := \{w \in \mathbb{C}: |w-1| < 1\}, \\ \ln' w &= \frac{1}{w} \text{ v } \Omega, \end{aligned}$$

existuje $c \in \mathbb{C}$ takové, že pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$f(z) = -\ln(1-z) + c.$$

Navíc $f(0) = -\ln 1 + c = 0$, a proto $c = 0$.

Shrnutí: pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, je

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^n}{n} = f(z) = \underline{\underline{-\ln(1-z)}}.$$

c)

$$\left| \frac{\frac{1}{2n+3}}{\frac{1}{2n+1}} \right| \rightarrow 1,$$

a proto poloměr konvergence je 1.

Definujme $f(z) := \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^{2n+1}}{2n+1}$. Pak pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\begin{aligned} f'(z) &= \sum_{n=0}^{\infty} z^{2n} = \frac{1}{1-z^2} = \\ &= \frac{1}{2} \frac{-1}{z-1} + \frac{1}{2} \frac{1}{z+1}. \end{aligned}$$

Odtud plyne, že existuje $c \in \mathbb{C}$ takové, že pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, je

$$f(z) = -\frac{1}{2} \ln(1-z) + \frac{1}{2} \ln(1+z) + c.$$

A jelikož $0 = f(0) = c$, platí pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, že

$$\sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^{2n+1}}{2n+1} = -\frac{1}{2} \ln(1-z) + \frac{1}{2} \ln(1+z).$$

d) $\sqrt[n]{\frac{1}{n+1}} \rightarrow 1$, proto poloměr konvergence je 1.

Budť $f(z) := \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{z^n}{n+1}$. Pak pro $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\begin{aligned} f'(z) &= \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} z^n = -\sum_{n=1}^{\infty} (-z)^n = \\ &= \frac{z+1-1}{1+z}. \end{aligned}$$

Odtud plyne existence $c \in \mathbb{C}$ takového, že

$$f(z) = z - \ln(1+z) + c,$$

a jelikož $0 = f(0) = c$, je

$$\sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{z^n}{n+1} = \begin{cases} \frac{1}{z} f(z) = 1 - \frac{\ln(1+z)}{z}, & 0 < |z| < 1, \\ 0, & z = 0. \end{cases}$$

e)

$$\left| \frac{(n+1)^2 - (n+1) - 2}{n^2 - n - 2} \right| \rightarrow 1,$$

a proto poloměr konvergence je 1.

Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\sum_{n=0}^{\infty} (n^2 - n - 2) z^n = \sum_{n=0}^{\infty} n^2 z^n - \sum_{n=0}^{\infty} n z^n - 2 \sum_{n=0}^{\infty} z^n$$

(stačí si uvědomit, že všechny uvedené řady absolutně konvergují).

Navíc ($|z| < 1$):

•

$$\sum_{n=0}^{\infty} z^n = \frac{1}{1-z},$$

•

$$\begin{aligned} \sum_{n=0}^{\infty} nz^n &= \sum_{n=1}^{\infty} nz^n = z \sum_{n=1}^{\infty} nz^{n-1} = \\ &= z \left(\sum_{n=1}^{\infty} n \frac{z^n}{n} \right)' = z \left(\frac{z}{1-z} \right)' = \\ &= z \frac{1-z+z}{(1-z)^2} = \frac{z}{(1-z)^2}, \end{aligned}$$

•

$$\begin{aligned} \sum_{n=0}^{\infty} n^2 z^n &= \sum_{n=1}^{\infty} n^2 z^n = z \sum_{n=1}^{\infty} n^2 z^{n-1} = \\ &= z \left(\sum_{n=1}^{\infty} n^2 \frac{z^n}{n} \right)' = z \left(\sum_{n=1}^{\infty} nz^n \right)' = \\ &= z \left(\frac{z}{(1-z)^2} \right)' = z \frac{(1-z)^2 + z \cdot 2(1-z)}{(1-z)^4} = \\ &= z \frac{z+1}{(1-z)^3}, \end{aligned}$$

a proto pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\sum_{n=0}^{\infty} (n^2 - n - 2) z^n = \frac{z^2 + z - z(1-z) - 2(1-z)^2}{(1-z)^3} = \frac{2-4z}{(z-1)^3}.$$

PŘÍKLAD 50.

Najděte součet dané řady

a) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n2^n};$

b) $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{n2^n}.$

Řešení:

Uvažujme funkci

$$f(z) := \sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^n}{n2^n}.$$

Protože $\frac{1}{\sqrt[n]{n2^n}} \rightarrow \frac{1}{2}$, má v definici funkce f uvedená mocninná řada poloměr konvergence 2.
Proto pro každé $z \in \mathbb{C}$, $0 < |z| < 2$, platí

$$\begin{aligned} f'(z) &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{z^{n-1}}{2^n} = \frac{1}{z} \sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{z}{2}\right)^n = \\ &= \frac{1}{z} \frac{\frac{z}{2}}{1 - \frac{z}{2}} = \frac{1}{2 - z}. \end{aligned}$$

Takže existuje $c \in \mathbb{C}$ takové, že $f(z) = -\ln(2 - z) + c$. A jelikož $f(0) = 0 = -\ln 2 + c$, platí pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 2$,

$$f(z) = -\ln(2 - z) + \ln 2.$$

a)

$$\underline{\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n2^n}} = f(1) = \underline{\ln 2},$$

b)

$$\underline{\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{n2^n}} = f(-1) = \underline{-\ln 3 + \ln 2} = \ln \frac{2}{3}.$$

PŘÍKLAD 51.

Najděte Taylorovu řadu funkce f o středu z_0 a určete její poloměr konvergence, je-li

a) $f(z) := \frac{z+1}{z^2+4z-5}$, $z_0 = -1$;

e) $f(z) := \sin(3z^2 + 2)$, $z_0 = 0$;

b) $f(z) := \frac{z}{z^2+i}$, $z_0 = 0$;

f) $f(z) := \frac{1}{(z-1)^3}$, $z_0 = 3$;

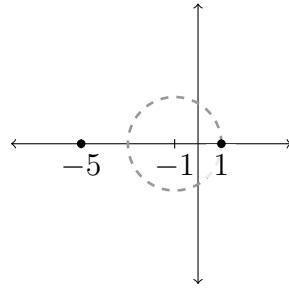
c) $f(z) := \ln \frac{1+z}{1-z}$, $z_0 = 0$;

d) $f(z) := e^{3z-2}$, $z_0 = 1$;

g) $f(z) := \sin^2 z$, $z_0 = 0$.

Řešení:

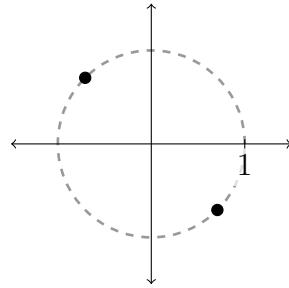
a) $f(z) = \frac{2}{3} \frac{1}{z+5} + \frac{1}{3} \frac{1}{z-1}$,

a proto poloměr konvergence je 2 a pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z+1| < 2$, platí

$$\begin{aligned} f(z) &= \frac{2}{3} \cdot \frac{1}{4+z+1} + \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{-2+z+1} = \frac{2}{12} \cdot \frac{1}{1+\frac{z+1}{4}} - \frac{1}{6} \cdot \frac{1}{1-\frac{z+1}{2}} = \\ &= \frac{1}{6} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{(z+1)^n}{4^n} - \frac{1}{6} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(z+1)^n}{2^n} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{(-1)^n}{6 \cdot 4^n} - \frac{1}{6 \cdot 2^n} \right) (z+1)^n = \\ &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n - 2^n}{6 \cdot 4^n} (z+1)^n. \end{aligned}$$

b) $z^2 + i = 0$ právě tehdy, když $z = \pm \left(\frac{\sqrt{2}}{2} - \frac{\sqrt{2}}{2}i \right)$,

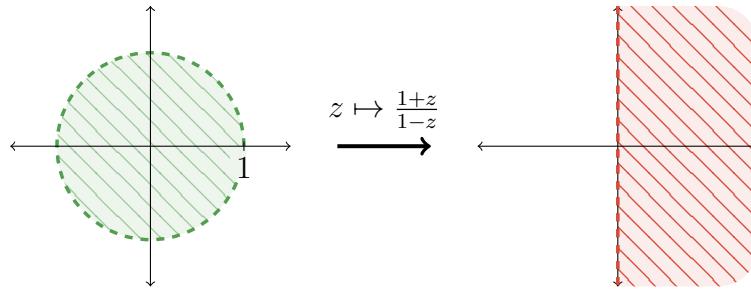

a proto má hledaná Taylorova řada poloměr konvergence 1.

Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\begin{aligned} f(z) &= \frac{z}{i} \cdot \frac{1}{1 + \frac{z^2}{i}} = \frac{z}{i} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \left(\frac{z^2}{i} \right)^n = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{i^{n+1}} z^{2n+1} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} i^{n-1} z^{2n+1}. \end{aligned}$$

c) Protože zřejmě

$(0 \mapsto 0, 1 \mapsto \infty, -1 \mapsto 0)$, je poloměr konvergence 1. Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, platí

$$\begin{aligned} f'(z) &= \frac{1-z}{1+z} \cdot \frac{1-z + (1+z)}{(1-z)^2} = \frac{2}{(1+z)(1-z)} = \\ &= \frac{2}{1-z^2} = \sum_{n=0}^{\infty} 2z^{2n}, \end{aligned}$$

a proto existuje takové $c \in \mathbb{C}$, že

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} 2 \frac{z^{2n+1}}{2n+1} + c.$$

A jelikož $f(0) = 0 = c$, platí pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, že

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} 2 \frac{z^{2n+1}}{2n+1}.$$

d) Zřejmě poloměr konvergence je ∞ . Víme, že pro každé $z \in \mathbb{C}$ je $e^z = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{z^n}{n!}$, a proto

$$\begin{aligned} f(z) &= e^{3z-2} = e^{3(z-1)+1} = e e^{3(z-1)} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{e \cdot 3^n}{n!} (z-1)^n. \end{aligned}$$

e) Poloměr konvergence je ∞ a pro každé $z \in \mathbb{C}$ je

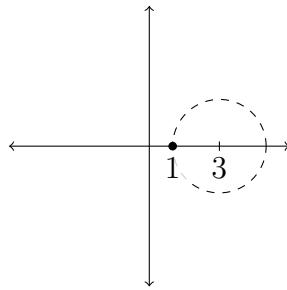
$$\begin{aligned} \sin z &= \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n+1}}{(2n+1)!}, \\ \cos z &= \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n}}{(2n)!}. \end{aligned}$$

Odtud plyne, že pro každé $z \in \mathbb{C}$ platí

$$\begin{aligned} f(z) &= \sin(3z^2) \cos 2 + \cos(3z^2) \sin 2 = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \underbrace{\cos 2 \cdot (-1)^n \frac{3^{2n+1}}{(2n+1)!} z^{4n+2}}_{=: \alpha_n} + \sum_{n=0}^{\infty} \underbrace{\sin 2 \cdot (-1)^n \frac{3^{2n}}{(2n)!} z^{4n}}_{=: \beta_n} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} a_n z^{2n}, \end{aligned}$$

kde pro každé $k \in \mathbb{N} \cup \{0\}$ je $a_{2k} := \beta_k$ a $a_{2k+1} := \alpha_k$.

f)

Zřejmě poloměr konvergence je 2. Pro každé $z \in U(3, 2)$ platí

$$\begin{aligned} \frac{1}{z-1} &= \frac{1}{2+z-3} = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{1+\frac{z-3}{2}} = \\ &= \frac{1}{2} \sum_{n=0}^{\infty} \left(-\frac{z-3}{2} \right)^n = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} (z-3)^n \end{aligned}$$

a současně

$$\left(\frac{1}{z-1} \right)'' = \left(-\frac{1}{(z-1)^2} \right)' = 2 \frac{1}{(z-1)^3}.$$

Odtud snadno plyne, že pro každé $z \in U(3, 2)$ je

$$\begin{aligned} f(z) &= \frac{1}{2} \left(\frac{1}{z-1} \right)'' = \\ &= \frac{1}{2} \left(\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} n(z-3)^{n-1} \right)' = \\ &= \frac{1}{2} \sum_{n=2}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} n(n-1)(z-3)^{n-2} = \\ &= \sum_{n=2}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+2}} n(n-1)(z-3)^{n-2} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+4}} (n+2)(n+1)(z-3)^n. \end{aligned}$$

g) Poloměr konvergence je ∞ a pro každé $z \in \mathbb{C}$ platí

$$\begin{aligned} f(z) &= \sin^2 z = \frac{1 - \cos(2z)}{2} = \\ &= \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{(2z)^{2n}}{(2n)!} = \\ &= \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{2^{2n-1}}{(2n)!} z^{2n}. \end{aligned}$$

Příklad 52.

Určete obor konvergence dané Laurentovy řady (tzn. najděte všechna $z \in \mathbb{C}$, pro která daná řada konverguje).

a) $\sum_{n=-\infty}^{\infty} 2^{-|n|} z^n;$

b) $\sum_{n=-\infty}^{\infty} \frac{(z-i)^n}{n^2+1}.$

Řešení:

a)

$$\begin{aligned} \sum_{n=-\infty}^{\infty} 2^{-|n|} z^n &= \sum_{n=0}^{\infty} 2^{-n} z^n + \sum_{n=1}^{\infty} 2^{-n} z^{-n} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{2^n} z^n + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n} \frac{1}{z^n}. \end{aligned}$$

Protože mocninná řada $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{2^n} z^n$ má poloměr konvergence 2 (zřejmě $\sqrt[n]{\frac{1}{2^n}} \rightarrow \frac{1}{2}$), platí implikace

$|z| < 2 \Rightarrow \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{2^n} z^n$ konverguje absolutně,

$|z| > 2 \Rightarrow \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{2^n} z^n$ diverguje.

Je-li $|z| = 2$, je $\left|\frac{1}{2^n} z^n\right| = 1 \rightarrow 1 \neq 0$, a proto řada $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{2^n} z^n$ diverguje.

Nyní uvažujme hlavní část dané řady, tj. řadu $\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n} \frac{1}{z^n}$. Už jsme zjistili, že

$$\left| \frac{1}{z} \right| < 2 \quad (\text{tj. } |z| > \frac{1}{2}) \Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n} \frac{1}{z^n} \text{ konverguje absolutně,}$$

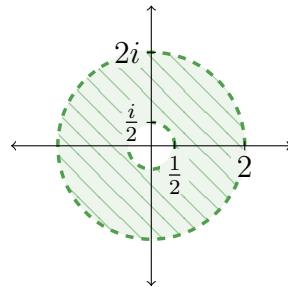
$$\left| \frac{1}{z} \right| > 2 \quad (\text{tj. } |z| < \frac{1}{2}) \Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n} \frac{1}{z^n} \text{ diverguje,}$$

$$\left| \frac{1}{z} \right| = 2 \quad (\text{tj. } |z| = \frac{1}{2}) \Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2^n} \frac{1}{z^n} \text{ diverguje.}$$

Shrnutí: daná řada (absolutně) konverguje pro každé

$$z \in P \left(0, \frac{1}{2}, 2 \right) = \left\{ z \in \mathbb{C}: \frac{1}{2} < |z| < 2 \right\},$$

jinde diverguje.

b)

$$\sum_{n=-\infty}^{\infty} \frac{(z-i)^n}{n^2+1} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} (z-i)^n + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} \frac{1}{(z-i)^n}.$$

Jelikož

$$\frac{\frac{1}{(n+1)^2+1}}{\frac{1}{n^2+1}} \rightarrow 1,$$

víme že

$$|z-i| < 1 \Rightarrow \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} (z-i)^n \text{ konverguje absolutně,}$$

$$|z-i| > 1 \Rightarrow \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} (z-i)^n \text{ diverguje.}$$

Je-li $|z-i| = 1$, je

$$\sum_{n=0}^{\infty} \left| \frac{(z-i)^n}{n^2+1} \right| = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n^2+1},$$

a proto (viz integrální kritérium) řada $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{(z-i)^n}{n^2+1}$ konverguje absolutně.

Zjistili jsme (taky), že

$$\begin{aligned} \left| \frac{1}{z-i} \right| < 1 \text{ (tj. } |z-i| > 1) &\Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} \frac{1}{(z-i)^n} \text{ konverguje absolutně,} \\ \left| \frac{1}{z-i} \right| > 1 \text{ (tj. } |z-i| < 1) &\Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} \frac{1}{(z-i)^n} \text{ diverguje,} \\ \left| \frac{1}{z-i} \right| = 1 \text{ (tj. } |z-i| = 1) &\Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^2+1} \frac{1}{(z-i)^n} \text{ konverguje absolutně.} \end{aligned}$$

Shrnutí: daná řada (absolutně) konverguje pro každé $z \in \{z \in \mathbb{C}: |z-i|=1\}$.
Jinde diverguje.

PŘÍKLAD 53.

Najděte Laurentovu řadu funkce f na daném „mezikruží“

a) $f(z) := \frac{\cos z}{z^2}, 0 < z < 1;$	f) $f(z) := \frac{z}{(z^2+1)^2}, 0 < z-i < 2;$
b) $f(z) := \frac{1}{z^2+1}, z > 1;$	g) $f(z) := \frac{z-\sin z}{z^4}, 0 < z < \infty;$
c) $f(z) := \frac{z^2+1}{z(z-i)}, \frac{1}{2} < z-i < 1;$	h) $f(z) := \frac{z+2}{z^2-4z+3}, 2 < z-1 < \infty;$
d) $f(z) := \frac{1}{2z-5}, z > \frac{5}{2};$	i) $f(z) := \frac{1}{z(z-3)^2}, 1 < z-1 < 2.$
e) $f(z) := \frac{1}{z(z-2)}, 1 < z-2 < 2;$	

Řešení:

- a) Pro každé $z \in \mathbb{C}, 0 < |z| < 1$, platí

$$\underline{f(z) = \frac{\cos z}{z^2}} = \frac{1}{z^2} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n}}{(2n)!} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n-2}}{(2n)!}.$$

(Tyto vztahy platí dokonce pro každé $z \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$.)

- b) Pro každé $z \in \mathbb{C}, |z| > 1$, platí

$$\underline{f(z) = \frac{1}{z^2+1}} = \frac{1}{z^2} \frac{1}{1 + \frac{1}{z^2}} = \frac{1}{z^2} \sum_{n=0}^{\infty} \left(-\frac{1}{z^2}\right)^n = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{z^{2n+2}}.$$

- c) Pro každé $z \in \mathbb{C}, \frac{1}{2} < |z-i| < 1$, platí

$$\begin{aligned} \underline{f(z) = \frac{z^2+1}{z(z-i)}} &= \frac{z+i}{z} = 1 + \frac{i}{z} = \\ &= 1 + \frac{i}{i+z-i} = 1 + \frac{1}{1 + \frac{z-i}{i}} = \\ &= 1 + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{i^n} (z-i)^n = \\ &= 1 + \sum_{n=0}^{\infty} i^n (z-i)^n. \end{aligned}$$

(Tyto vztahy platí dokonce pro všechna $z \in \mathbb{C}$ taková, že $0 < |z-i| < 1$.)

d) Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| > \frac{5}{2}$, platí

$$\begin{aligned} \underline{f(z)} = \frac{1}{2z-5} &= \frac{1}{2z} \cdot \frac{1}{1-\frac{5}{2z}} = \frac{1}{2z} \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{5}{2}\right)^n \frac{1}{z^n} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{5^n}{2^{n+1}} \frac{1}{z^{n+1}} = \\ &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{5^{n-1}}{2^n} \frac{1}{z^n}. \end{aligned}$$

e) Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $1 < |z-2| < 2$, platí

$$\begin{aligned} \underline{f(z)} = \frac{1}{z(z-2)} &= \frac{1}{z-2} \cdot \frac{1}{2+z-2} = \\ &= \frac{1}{z-2} \cdot \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{1+\frac{z-2}{2}} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} (z-2)^{n-1} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} (z-2)^{n-1}. \end{aligned}$$

(Uvedené vztahy platí dokonce pro všechna $z \in \mathbb{C}$ taková, že $0 < |z-2| < 2$.)

f) Protože pro každé $z \in \mathbb{C}$, $0 < |z-i| < 2$, platí

$$f(z) = \frac{z}{(z^2+1)^2} = \frac{1}{(z-i)^2} \frac{z+i-i}{(z+i)^2} = \frac{1}{(z-i)^2} \left(\frac{1}{z+i} - \frac{i}{(z+i)^2} \right)$$

a navíc

$$\begin{aligned} \frac{1}{z+i} &= \frac{1}{2i+z-i} = \frac{1}{2i} \cdot \frac{1}{1+\frac{z-i}{2i}} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{(2i)^{n+1}} (z-i)^n, \\ -\left(\frac{1}{z+i}\right)^2 &= \left(\frac{1}{z+i}\right)' = \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{(2i)^{n+1}} n (z-i)^{n-1} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1}}{(2i)^{n+2}} (n+1)(z-i)^n, \end{aligned}$$

je pro každé $z \in \mathbb{C}$, $0 < |z-i| < 2$,

$$\begin{aligned} \underline{f(z)} = \sum_{n=0}^{\infty} &\left((-1)^n \frac{1}{(2i)^{n+1}} + \frac{(-1)^{n+1}}{(2i)^{n+2}} i(n+1) \right) (z-i)^{n-2} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{-i^{n+1}}{2^{n+1}} + \frac{i^{n+1}}{2^{n+2}} (n+1) \right) (z-i)^{n-2}. \end{aligned}$$

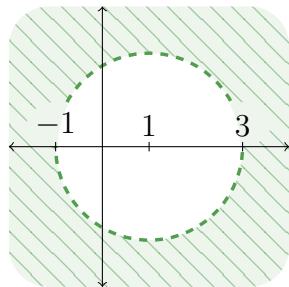
g) Pro každé $z \in \mathbb{C}$ platí, že

$$z - \sin z = z - \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n+1}}{(2n+1)!} = \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{z^{2n+1}}{(2n+1)!},$$

a proto pro každé $z \in \mathbb{C}$, $z \neq 0$, je

$$\underline{f(z) = \frac{z - \sin z}{z^4} = \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{z^{2n-3}}{(2n+1)!}.}$$

h) Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $2 < |z - 1| < \infty$, je

$$f(z) = \frac{z+2}{z^2 - 4z + 3} = \frac{3}{2} \cdot \frac{1}{1-z} + \frac{5}{2} \cdot \frac{1}{z-3}.$$

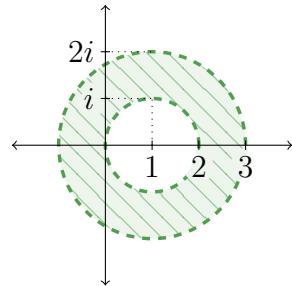
Navíc

$$\frac{1}{z-3} = \frac{1}{-2+z-1} = \frac{1}{z-1} \cdot \frac{1}{1-\frac{2}{z-1}} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{2^n}{(z-1)^{n+1}},$$

a proto pro každé $z \in \mathbb{C}$, $2 < |z - 1|$, je

$$\underline{f(z) = -\frac{3}{2} \frac{1}{z-1} + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{5 \cdot 2^{n-2}}{(z-1)^n} = \\ = \frac{1}{z-1} + \sum_{n=2}^{\infty} \frac{5 \cdot 2^{n-2}}{(z-1)^n}.}$$

i) Protože pro každé $z \in \mathbb{C}$, $1 < |z - 1| < 2$, je

$$f(z) = \frac{1}{z(z-3)^2} = \frac{1}{9} \cdot \frac{1}{z} + \frac{1}{9} \cdot \frac{1}{3-z} + \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{(z-3)^2}$$

a navíc

$$\frac{1}{z} = \frac{1}{1+z-1} = \frac{1}{z-1} \cdot \frac{1}{1+\frac{1}{z-1}} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(z-1)^{n+1}} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1}}{(z-1)^n},$$

$$\frac{1}{z-3} = \frac{1}{-2+z-1} = -\frac{1}{2} \cdot \frac{1}{1-\frac{z-1}{2}} = -\sum_{n=0}^{\infty} \frac{(z-1)^n}{2^{n+1}},$$

$$\left(\frac{1}{z-3}\right)^2 = -\left(\frac{1}{z-3}\right)' = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n(z-1)^{n-1}}{2^{n+1}} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{n+1}{2^{n+2}} (z-1)^n,$$

platí pro každé $z \in \mathbb{C}$, $1 < |z-1| < 2$, že

$$\begin{aligned} f(z) &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{9} \frac{(-1)^{n-1}}{(z-1)^n} + \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{1}{9} \cdot \frac{1}{2^{n+1}} + \frac{1}{3} \cdot \frac{n+1}{2^{n+2}} \right) (z-1)^n = \\ &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{9} \frac{(-1)^{n-1}}{(z-1)^n} + \sum_{n=0}^{\infty} \frac{3n+5}{9 \cdot 2^{n+2}} (z-1)^n. \end{aligned}$$

PŘÍKLAD 54.

Najděte Laurentův rozvoj funkce f na všech „maximálních mezikružích“ se středem z_0 , na nichž je funkce f holomorfní, je-li

a) $f(z) := \frac{z^2-z+3}{z^3-3z+2}$, $z_0 = 0$;

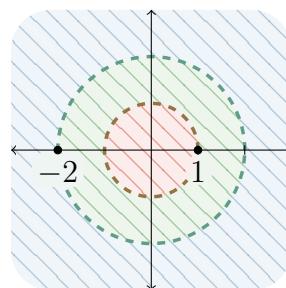
b) $f(z) := \frac{z+1}{z^2}$, $z_0 = 1+i$.

Řešení:

a)

$$f(z) = \frac{z^2-z+3}{z^3-3z+2} = \frac{z^2-z+3}{(z-1)^2(z+2)} = \frac{1}{z+2} + \frac{1}{(z-1)^2}$$

a protože f je zřejmě holomorfní na $\mathbb{C} \setminus \{-2, 1\}$, máme právě tři „maximální mezikruží“:

α) $P(0, 0, 1)$,

β) $P(0, 1, 2)$,

γ) $P(0, 2, \infty)$.

$\alpha)$ Je-li $z \in \mathbb{C}$, $|z| < 1$, je

$$\begin{aligned}
f(z) &= \frac{1}{z+1} + \frac{1}{(z-1)^2} = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{1+\frac{z}{2}} + \left(\frac{-1}{z-1} \right)' = \\
&= \frac{1}{2} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^n} z^n + \left(\frac{1}{1-z} \right)' = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} z^n + \left(\sum_{n=0}^{\infty} z^n \right)' = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} z^n + \sum_{n=1}^{\infty} n(z^{n-1}) = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{(-1)^n}{2^{n+1}} + n + 1 \right) z^n.
\end{aligned}$$

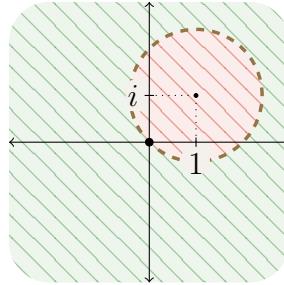
$\beta)$ Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $1 < |z| < 2$, platí

$$\begin{aligned}
f(z) &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} z^n + \left(\frac{-1}{z} \frac{1}{1-\frac{1}{z}} \right)' = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} z^n - \left(\sum_{n=0}^{\infty} z^{-n-1} \right)' = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} z^n + \sum_{n=0}^{\infty} (n+1) \frac{1}{z^{n+2}} = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^{n+1}} z^n + \sum_{n=2}^{\infty} \frac{n-1}{z^n}.
\end{aligned}$$

$\gamma)$ Pro každé $z \in \mathbb{C}$ takové, že $|z| > 2$, platí

$$\begin{aligned}
f(z) &= \frac{1}{z} \frac{1}{1+\frac{2}{z}} + \sum_{n=2}^{\infty} \frac{n-1}{z^n} = \\
&= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n \cdot 2^n}{z^{n+1}} + \sum_{n=2}^{\infty} \frac{n-1}{z^n} = \\
&= \frac{1}{z} + \sum_{n=2}^{\infty} \frac{(-2)^{n-1} + n-1}{z^n}.
\end{aligned}$$

b) Protože f je zřejmě holomorfní na $\mathbb{C} \setminus \{0\}$ a $|z_0 - 0| = \sqrt{2}$, máme právě dvě „maximální mezikruží“:

$$\alpha) P(1+i, 0, \sqrt{2}),$$

$$\beta) P(1+i, \sqrt{2}, \infty).$$

a) Pro $z \in \mathbb{C}$, $|z - 1 - i| < \sqrt{2}$, platí

$$f(z) = \frac{z+1}{z^2} = \frac{1}{z} + \frac{1}{z^2}$$

a navíc

$$\begin{aligned} \frac{1}{z} &= \frac{1}{1+i+z-1-i} = \frac{1}{1+i} \cdot \frac{1}{1+\frac{z-1-i}{1+i}} = \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(1+i)^{n+1}} (z-1-i)^n, \end{aligned}$$

$$\frac{1}{z^2} = - \left(\frac{1}{z} \right)' = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1}}{(1+i)^{n+1}} n (z-1-i)^{n-1},$$

a proto

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{(-1)^n}{(1+i)^{n+1}} + \frac{(-1)^{n+2}}{(1+i)^{n+2}} (n+1) \right) (z-1-i)^n.$$

$\beta)$ Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z - 1 - i| > \sqrt{2}$, platí

$$\frac{1}{z} = \frac{1}{1+i+z-1-i} = \frac{1}{z-1-i} \cdot \frac{1}{1+\frac{1+i}{z-1-i}} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n (1+i)^n}{(z-1-i)^{n+1}},$$

$$\frac{1}{z^2} = - \left(\frac{1}{z} \right)' = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n (1+i)^n (n+1)}{(z-1-i)^{n+2}},$$

a proto

$$f(z) = \frac{1}{z-1-i} + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n (1+i)^n + (-1)^{n-1} (1+i)^{n-1} n}{(z-1-i)^{n+1}}.$$

PŘÍKLAD 55.

Určete typ každé z izolovaných singularit funkce f , je-li

a) $f(z) := z^5 + 4z^3 - 2 + \frac{2}{z} + \frac{3}{z^2}$;

g) $f(z) := \frac{1-e^z}{2+e^z}$;

b) $f(z) := \frac{z^2-4}{z-2}$;

h) $f(z) := e^{\frac{1}{z^2}}$;

c) $f(z) := \frac{1}{z-z^3}$;

i) $f(z) := \frac{1}{(z-3)^2(2-\cos z)}$;

d) $f(z) := \frac{z^4}{z^4+1}$;

j) $f(z) := \frac{z}{\sin z}$;

e) $f(z) := \frac{e^z}{z^2+4}$;

k) $f(z) := z^2 \sin \frac{z}{z+1}$;

f) $f(z) := \frac{z^2+4}{e^z}$;

l) $f(z) := \frac{1-\cos z}{\sin^2 z}$.

Řešení:

a) Funkce $f(z) = z^5 + 4z^3 - 2 + \frac{2}{z} + \frac{3}{z^2}$ má dvě izolované singularity: 0 a ∞ .
Zřejmě platí

- 0 je 2-násobný pól f,
- ∞ je 5-násobný pól f.

b) Funkce $f(z) = \frac{z^2-4}{z-2}$ má dvě izolované singularity: 2 a ∞ .

- Protože

$$\lim_{z \rightarrow 2} \frac{z^2 - 4}{z - 2} = \lim_{z \rightarrow 2} (z + 2) = 4,$$

je 2 odstranitelná singularita f.

-

$$\lim_{z \rightarrow \infty} \frac{f(z)}{z} = 1 \neq 0,$$

a proto ∞ je jednoduchý pól f.

c) Funkce $f(z) = \frac{1}{z-z^3} = \frac{1}{z(1-z)(1+z)}$ má čtyři izolované singularity: 0, 1, -1 a ∞ .

- 0, 1 a -1 jsou jednoduché póly f.

- Protože

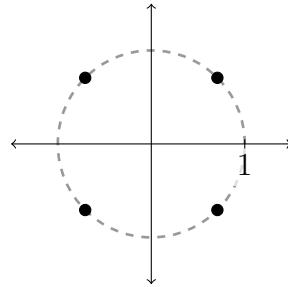
$$\lim_{z \rightarrow \infty} f(z) = \lim_{z \rightarrow \infty} \frac{1}{z^3 \left(\frac{1}{z^2} - 1\right)} = \frac{1}{-\infty} = 0,$$

je ∞ odstranitelná singularita f.

d) $f(z) = \frac{z^4}{z^4+1}$ a protože

$$z^4 + 1 = 0 \Leftrightarrow z \in \left\{ \frac{1+i}{\sqrt{2}}, \frac{1-i}{\sqrt{2}}, \frac{-1-i}{\sqrt{2}}, \frac{-1+i}{\sqrt{2}} \right\},$$

má funkce f pět izolovaných singularit:

- $\frac{1+i}{\sqrt{2}}, \frac{1-i}{\sqrt{2}}, \frac{-1-i}{\sqrt{2}}, \frac{-1+i}{\sqrt{2}}$ jsou jednoduché póly f
- a, protože $\lim_{z \rightarrow \infty} f(z) = 1$, je ∞ odstranitelná singularity f .

e) Funkce $f(z) = \frac{e^z}{z^2+4}$ má tři izolované singularity: $2i$, $-2i$ a ∞ .

- $2i$ a $-2i$ jsou jednoduché póly f .
- Protože

$$\lim_{\substack{x \rightarrow \infty \\ x \in \mathbb{R}}} f(x) = \lim_{\substack{x \rightarrow \infty \\ x \in \mathbb{R}}} \frac{e^x}{x^2+4} \stackrel{\text{l'H.}}{=} \lim_{\substack{x \rightarrow \infty \\ x \in \mathbb{R}}} \frac{e^x}{2x} \stackrel{\text{l'H.}}{=} \lim_{\substack{x \rightarrow \infty \\ x \in \mathbb{R}}} \frac{e^x}{2} = \infty,$$

$$f(2n\pi i) = \frac{e^{2n\pi i}}{(2n\pi i)^2+4} = \frac{1}{-4n^2\pi^2+4} \rightarrow 0,$$

$\lim_{z \rightarrow \infty} f(z)$ neexistuje, a proto ∞ je podstatná singularity f .

f) Funkce $f(z) = \frac{z^2+4}{e^z}$ má pouze jednu izolovanou singularity, a to ∞ .

- Protože

$$\lim_{\substack{x \rightarrow \infty \\ x \in \mathbb{R}}} f(x) = 0,$$

$$\lim_{\substack{x \rightarrow -\infty \\ x \in \mathbb{R}}} f(x) = \infty \cdot \infty = \infty,$$

neexistuje $\lim_{z \rightarrow \infty} f(z)$. Odtud plyne, že ∞ je podstatná singularity f .

g) Protože $f(z) = \frac{1-e^z}{2+e^z}$ a současně

$$2 + e^z = 0 \Leftrightarrow z = \ln(-2) = \ln 2 + (2k+1)\pi i =: z_k, k \in \mathbb{Z},$$

má f izolované singularity právě v bodech z_k .

- Navíc

$$\begin{aligned} [(2+e^z)']_{z=z_k} &= [e^z]_{z=z_k} = -2 \neq 0, \\ [1-e^z]_{z=z_k} &= 3 \neq 0, \end{aligned}$$

a proto $\underline{z_k = \ln 2 + (2k+1)\pi i, k \in \mathbb{Z}}$, jsou jednoduché póly f .

Pozor: ∞ není izolovaná singularity f .

h) $f(z) = e^{\frac{1}{z^2}}$ a pro všechna $z \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$ platí, že

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n!} \frac{1}{z^{2n}}.$$

Odtud plyne, že

- 0 je podstatná singularity f ,
- ∞ je odstranitelná singularity f .

i) $f(z) = \frac{1}{(z-3)^2(2-\cos z)}$ a protože

$$\begin{aligned} 2 = \cos z &= \frac{e^{iz} + e^{-iz}}{2} \Leftrightarrow 4 = e^{iz} + e^{-iz} \Leftrightarrow \\ &\Leftrightarrow e^{2iz} - 4e^{iz} + 1 = 0 \Leftrightarrow e^{iz} = \frac{4 \pm \sqrt{16-4}}{2} = 2 \pm \sqrt{3} > 0 \Leftrightarrow \\ &\Leftrightarrow iz = \ln(2 \pm \sqrt{3}) = \ln(2 \pm \sqrt{3}) + 2k\pi i, k \in \mathbb{Z} \Leftrightarrow \\ &\Leftrightarrow z = z_k := 2k\pi - i \ln(2 \pm \sqrt{3}), k \in \mathbb{Z}, \end{aligned}$$

má funkce f izolované singularity v bodech 3 a $z_k, k \in \mathbb{Z}$.

- Snadno spočteme, že

$$[(2-\cos z)']_{z=z_k} = [\sin z]_{z=z_k} \neq 0,$$

a proto $\underline{f má v bodech z_k = 2k\pi - i \ln(2 \pm \sqrt{3})}$, kde $k \in \mathbb{Z}$, jednoduché póly.

- Je zřejmé, že 3 je 2-násobný pól funkce f .

(∞ není izolovanou singularitou f .)

j) Funkce $f(z) = \frac{z}{\sin z}$ má zřejmě izolované singularity v kořenech funkce sinus.

Rozmyslete si, že

- 0 je odstranitelná singularita f,
- $k\pi$, kde $k \in \mathbb{Z} \setminus \{0\}$, jsou jednoduché póly f.

(∞ není izolovanou singularitou f.)

k) Funkce $f(z) = z^2 \sin \frac{z}{z+1}$ má právě dvě izolované singularity: -1 a ∞ .

- -1 je podstatná singularita f (neboť $\lim_{z \rightarrow -1} f(z)$ neexistuje),
- ∞ je dvojnásobný pól f (neboť $\lim_{z \rightarrow \infty} \frac{f(z)}{z^2} = \lim_{z \rightarrow \infty} \sin(\frac{z}{z+1}) = \sin 1 \neq 0$).

l) Funkce $f(z) = \frac{1-\cos z}{\sin^2 z}$ má zřejmě izolované singularity právě v kořenech funkce sinus.

- Protože⁵

$$\lim_{z \rightarrow 2k\pi} \frac{1 - \cos z}{\sin^2 z} \stackrel{\text{l'H.}}{=} \lim_{z \rightarrow 2k\pi} \frac{\sin z}{2 \sin z \cos z} = \frac{1}{2},$$

platí, že body $2k\pi$, kde $k \in \mathbb{Z}$, jsou odstranitelné singularity f.

- Protože

$$\begin{aligned} \lim_{z \rightarrow (2k+1)\pi} (z - (2k+1)\pi)^2 \cdot \frac{1 - \cos z}{\sin^2 z} &\stackrel{\text{l'H.}}{=} 2 \lim_{z \rightarrow (2k+1)\pi} \frac{2(z - (2k+1)\pi)}{2 \sin z \cos z} \stackrel{\text{l'H.}}{=} \\ &\stackrel{\text{l'H.}}{=} -2 \lim_{z \rightarrow (2k+1)\pi} \frac{1}{\cos z} = 2 \neq 0, \end{aligned}$$

jsou body $(2k+1)\pi$, kde $k \in \mathbb{Z}$, 2-násobné póly f.

(∞ není izolovanou singularitou f.)

PŘÍKLAD 56.

Dokažte l'Hospitalovo pravidlo:

Nechť funkce f a g jsou holomorfní a nekonstantní na nějakém prstencovém okolí bodu $z_0 \in \mathbb{C}$ a nechť $\lim_{z \rightarrow z_0} f(z) = \lim_{z \rightarrow z_0} g(z) = 0$.

Potom platí

$$\lim_{z \rightarrow z_0} \frac{f(z)}{g(z)} = \lim_{z \rightarrow z_0} \frac{f'(z)}{g'(z)}.$$

Řešení:

Z předpokladů plyne, že existují čísla $p, q \in \mathbb{N}$, okolí $U(z_0)$ bodu z_0 a funkce f_1 a g_1 , které jsou holomorfní a **nenulové** na $U(z_0)$ a takové, že pro každé $z \in U(z_0) \setminus \{z_0\}$ platí

$$\begin{aligned} f(z) &= (z - z_0)^p f_1(z), \\ g(z) &= (z - z_0)^q g_1(z). \end{aligned}$$

⁵Používáme l'Hospitalovo pravidlo dokázané v následujícím příkladu.

Odtud

$$\lim_{z \rightarrow z_0} \frac{f(z)}{g(z)} = \lim_{z \rightarrow z_0} (z - z_0)^{p-q} \frac{f_1(z)}{g_1(z)} = \begin{cases} \infty, & p < q, \\ 0, & p > q, \\ \frac{f_1(z_0)}{g_1(z_0)}, & p = q, \end{cases}$$

a současně

$$\begin{aligned} \lim_{z \rightarrow z_0} \frac{f'(z)}{g'(z)} &= \lim_{z \rightarrow z_0} \frac{p(z - z_0)^{p-1} f_1(z) + (z - z_0)^p f'_1(z)}{q(z - z_0)^{q-1} g_1(z) + (z - z_0)^q g'_1(z)} = \\ &= \lim_{z \rightarrow z_0} (z - z_0)^{p-q} \frac{p f_1(z) + (z - z_0) f'_1(z)}{q g_1(z) + (z - z_0) g'_1(z)} = \\ &= \begin{cases} \infty, & p < q, \\ 0, & p > q, \\ \frac{f_1(z_0)}{g_1(z_0)}, & p = q. \end{cases} \end{aligned}$$

Věta je dokázána.

PŘÍKLAD 57.

Vypočtěte reziduum funkce f ve všech jejích izolovaných singularitách, je-li

a) $f(z) := \frac{1}{z+z^3};$	f) $f(z) := \operatorname{tg} z;$
b) $f(z) := \frac{z^2}{(1+z)^3};$	g) $f(z) := \frac{1}{\sin z};$
c) $f(z) := \frac{1}{(z^2+1)^3};$	h) $f(z) := \operatorname{cotg}^3 z;$
d) $f(z) := \frac{z^3+1}{z-2};$	i) $f(z) := \sin z \cdot \sin \frac{1}{z};$
e) $f(z) := \frac{1}{z^6(z^2+1)^2};$	j) $f(z) := \frac{\sin(\pi z)}{(z-1)^3}.$

Řešení:

- a) Funkce $f(z) = \frac{1}{z+z^3} = \frac{1}{z(z-i)(z+i)}$ má zřejmě 4 izolované singularity: $0, i, -i$ a ∞ . Nyní použijeme (stejně jako v řadě dalších příkladů) větu 9.3, část (iii) – viz [1]:

- $\underline{\operatorname{res} f(0)} = \left[\frac{1}{1+3z^2} \right]_{z=0} = \underline{1},$
- $\underline{\operatorname{res} f(i)} = \left[\frac{1}{1+3z^2} \right]_{z=i} = \frac{1}{1-3} = \underline{-\frac{1}{2}},$
- $\underline{\operatorname{res} f(-i)} = \left[\frac{1}{1+3z^2} \right]_{z=-i} = \frac{1}{1-3} = \underline{-\frac{1}{2}}$

a větu 9.3, část (v) – opět viz [1]:

- $\underline{\operatorname{res} f(\infty)} = -\left(1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{2}\right) = \underline{0}.$

b) $f(z) = \frac{z^2}{(1+z)^3}$ má zřejmě dvě izolované singularity.

- -1 je trojnásobný pól funkce f , a proto

$$\underline{\operatorname{res} f(-1)} = \frac{1}{2} [(z^2)'']_{z=-1} = \underline{1}.$$

- $\operatorname{res} f(\infty) = -1$.

c) Funkce $f(z) := \frac{1}{(z^2+1)^3}$ má tři izolované singularity: trojnásobné póly v bodech i a $-i$ a odstranitelnou singularitu v ∞ .

- $\underline{\operatorname{res} f(\pm i)} = \frac{1}{2} \left[\left(\frac{1}{(z \pm i)^3} \right)'' \right]_{z=\pm i} = \frac{1}{2} \left[3 \cdot 4 \frac{1}{(z \pm i)^5} \right]_{z=\pm i} =$
 $= 6 \frac{1}{(\pm 2i)^5} = \mp \frac{3}{16}i,$

- $\operatorname{res} f(\infty) = 0$.

d) Funkce $f(z) = \frac{z^3+1}{z-2}$ má dvě izolované singularity: 2 (jednoduchý pól) a ∞ .

- $\underline{\operatorname{res} f(2)} = \left[\frac{z^3+1}{1} \right]_{z=2} = \underline{9},$

- $\operatorname{res} f(\infty) = -9$.

e) Protože $f(z) = \frac{1}{z^6(z^2+1)^2} = \frac{1}{z^6(z+i)^2(z-i)^2}$, jsou čísla $\pm i$ dvojnásobné póly f , 0 je 6-tinásobný pól f a ∞ je odstranitelná singularita f .

- $\underline{\operatorname{res} f(\pm i)} = \left[\left(\frac{1}{z^6(z \pm i)^2} \right)' \right]_{z=\pm i} =$
 $= - \left[\frac{6z^5(z \pm i)^2 + z^6 2(z \pm i)}{z^{12}(z \pm i)^4} \right]_{z=\pm i} =$
 $= \pm \frac{7}{4}i.$

- Protože $f(z) = 1 : (z^6 + 2z^8 + z^{10}) = \frac{1}{z^6} + \dots$, ⁶ je $\operatorname{res} f(\infty) = 0$,
- $\operatorname{res} f(0) = -\frac{7}{4}i + \frac{7}{4}i - 0 = 0$.

f) Funkce $f(z) = \operatorname{tg} z = \frac{\sin z}{\cos z}$ má jednoduché póly v bodech $\frac{\pi}{2} + k\pi$, kde $k \in \mathbb{Z}$, a platí

$$\underline{\operatorname{res} f\left(\frac{\pi}{2} + k\pi\right)} = \left[\frac{\sin z}{-\sin z} \right]_{z=\frac{\pi}{2}+k\pi} = \underline{-1}.$$

(∞ není izolovanou singularitou f .)

⁶V příslušném Laurentově rozvoji funkce f je koeficient u $\frac{1}{z}$ roven 0.

g) $f(z) = \frac{1}{\sin z}$ má jednoduché póly v bodech $k\pi$, kde $k \in \mathbb{Z}$, v nichž platí

$$\underline{\operatorname{res} f(k\pi)} = \left[\frac{1}{\cos z} \right]_{z=k\pi} = \underline{(-1)^k}.$$

h) $f(z) = \cot^3 z = \frac{\cos^3 z}{\sin^3 z}$ má trojnásobné póly v bodech $k\pi$, kde $k \in \mathbb{Z}$, navíc

$$\frac{\cos z}{\sin z} = \left(1 - \frac{z^2}{2} + \frac{z^4}{24} - \dots \right) : \left(z - \frac{z^3}{6} + \frac{z^5}{120} - \dots \right) = \frac{1}{z} - \frac{z}{3} - \frac{z^3}{45} - \dots,$$

a proto

$$\left(\frac{\cos z}{\sin z} \right)^3 = \left(\frac{1}{z} - \frac{z}{3} - \frac{z^3}{45} - \dots \right) \left(\frac{1}{z} - \frac{z}{3} - \frac{z^3}{45} - \dots \right) \left(\frac{1}{z} - \frac{z}{3} - \frac{z^3}{45} - \dots \right).$$

$\operatorname{res} f(0)$ je „koeficient u $\frac{1}{z}$ “, z čehož plyne

$$\operatorname{res} f(0) = 3 \left(-\frac{1}{3} \right) = -1.$$

Protože funkce f má periodu π , tzn. $f(z) = f(z - k\pi)$, je

$$\underline{\operatorname{res} f(k\pi)} = \operatorname{res} f(0) = \underline{-1} \text{ pro každé } k \in \mathbb{Z}.$$

i) $f(z) = \sin z \cdot \sin \frac{1}{z}$ má izolované singularity v 0 a v ∞ .

Protože pro každé $z \in \mathbb{C} \setminus \{0\}$ je

$$f(z) = \left(\sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{z^{2n+1}}{(2n+1)!} \right) \left(\sum_{k=0}^{\infty} (-1)^k \frac{1}{(2k+1)!} \cdot \frac{1}{z^{2k+1}} \right) = \dots,$$

platí⁷

$$\underline{\operatorname{res} f(0)} = \underline{\operatorname{res} f(\infty)} = 0.$$

j) Funkce $f(z) = \frac{\sin(\pi z)}{(z-1)^3}$ má dvě izolované singularity: 1 a ∞ .

- Protože 1 je dvojnásobným pólem f , je

$$\begin{aligned} \underline{\operatorname{res} f(1)} &= \lim_{z \rightarrow 1} \left(\frac{\sin(\pi z)}{(z-1)^3} (z-1)^2 \right)' = \lim_{z \rightarrow 1} \left(\frac{\sin(\pi z)}{z-1} \right)' = \\ &= \lim_{z \rightarrow 1} \frac{\pi \cos(\pi z)(z-1) - \sin(\pi z)}{(z-1)^2} \stackrel{\text{l'H}}{=} \\ &\stackrel{\text{l'H}}{=} \lim_{z \rightarrow 1} \frac{-\pi^2 \sin(\pi z)(z-1) + \pi \cos(\pi z) - \pi \cos(\pi z)}{2(z-1)} = \\ &= \lim_{z \rightarrow 1} \left(-\frac{\pi^2}{2} \sin(\pi z) \right) = \underline{0}. \end{aligned}$$

⁷V příslušné Laurentově řadě funkce f jsou nenulové koeficienty pouze u „sudých mocnin“ z .

Jinak:

$$\begin{aligned}
 f(z) &= \frac{\sin(\pi z)}{(z-1)^3} = -\frac{\sin(\pi(z-1))}{(z-1)^3} = \\
 &= -\frac{1}{(z-1)^3} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{\pi^{2n+1}}{(2n+1)!} (z-1)^{2n+1} = \\
 &= \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^{n+1} \frac{\pi^{2n+1}}{(2n+1)!} (z-1)^{2n-2}.
 \end{aligned}$$

V právě spočtené Laurentově řadě funkce f jsou nenulové koeficienty pouze u „sudých mocnin“ $(z-1)$, a proto $\text{res } f(1) = 0$.

- $\text{res } f(\infty) = 0$.

PŘÍKLAD 58.

Vypočtěte pomocí reziduové věty daný integrál

a)

$$\int_{\gamma} \frac{\cos z}{z^3} dz, \quad \text{kde } \gamma(t) := 3e^{it}, \quad t \in \langle 0, 2\pi \rangle;$$

b)

$$\int_{\gamma} \frac{1}{z+2} \cos \frac{1}{z} dz, \quad \text{kde } \gamma(t) := 18e^{it}, \quad t \in \langle 0, 2\pi \rangle;$$

c)

$$\int_k \frac{z^3}{z^4 - 1} dz, \quad \text{kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z| = 2\};$$

d)

$$\int_k \frac{z^3}{z+1} e^{\frac{1}{z}} dz, \quad \text{kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z| = 2\};$$

e)

$$\int_{\gamma} z \sin \frac{z+1}{z-1} dz, \quad \text{kde } \gamma(t) := 2e^{-it}, \quad t \in \langle 0, 6\pi \rangle;$$

f)

$$\int_{\gamma} \frac{e^{\pi z}}{2z^2 - i} dz,$$

kde γ je taková jednoduchá uzavřená po částech hladká kladně orientovaná křivka, že

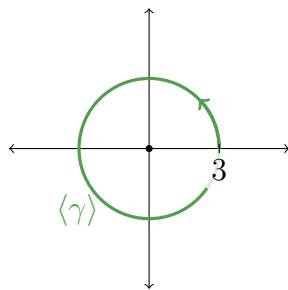
$$\text{int } \gamma = \{z \in \mathbb{C}: |z| < 1 \wedge 0 < \arg z < \frac{\pi}{2}\};$$

g)

$$\int_k \frac{dz}{z^5(z^{10} - 2)}, \quad \text{kde } k = \{z \in \mathbb{C}: |z| = 2\}.$$

Řešení:

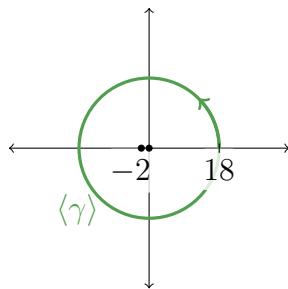
a)

Zřejmě $z = 0$ je trojnásobným pólem funkce $\frac{\cos z}{z^3}$, a proto

$$\begin{aligned} \int_{\gamma} \frac{\cos z}{z^3} dz &= 2\pi i \operatorname{res}_{z=0} \frac{\cos z}{z^3} = \\ &= 2\pi i \frac{1}{2} [(\cos z)'']_{z=0} = \\ &= \pi i [(-\sin z)']_{z=0} = \\ &= \pi i [-\cos z]_{z=0} = \underline{-\pi i}. \end{aligned}$$

b)

Zřejmě

$$\int_{\gamma} \underbrace{\frac{1}{z+2} \cos \frac{1}{z}}_{=: f(z)} dz = 2\pi i \left(\operatorname{res} f(-2) + \operatorname{res} f(0) \right) = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)).$$

Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| > 2$, platí, že

$$\frac{1}{z+2} = \frac{1}{z} \frac{1}{1 + \frac{2}{z}} = \frac{1}{z} \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{2^n}{z^n} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{2^n}{z^{n+1}},$$

a proto taky

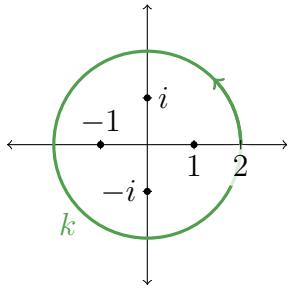
$$f(z) = \left(\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-2)^{n-1}}{z^n} \right) \left(\sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{(2n)!} \frac{1}{z^{2n}} \right).$$

Odtud plyne, že

$$\operatorname{res} f(\infty) = -(-2)^0 \cdot (-1)^0 \cdot \frac{1}{0!} = -1,$$

$$\int_{\gamma} \frac{1}{z+2} \cos \frac{1}{z} dz = -2\pi i \operatorname{res} f(\infty) = \underline{2\pi i}.$$

c)

$$\int_k \underbrace{\frac{z^3}{z^4 - 1}}_{=:f(z)} dz = 2\pi i \left(\operatorname{res} f(1) + \operatorname{res} f(-1) + \operatorname{res} f(i) + \operatorname{res} f(-i) \right) = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)).$$

Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| > 1$, platí, že

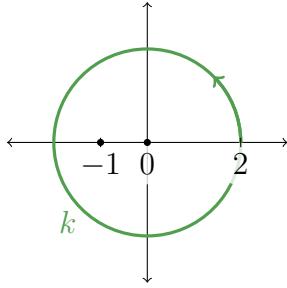
$$f(z) = \frac{z^3}{z^4 - 1} = z^3 \frac{1}{z^4} \frac{1}{1 - \frac{1}{z^4}} = \frac{1}{z} \sum_{n=0}^{\infty} \left(\frac{1}{z^4} \right)^n = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{z^{4n+1}},$$

a proto

$$\operatorname{res} f(\infty) = -1,$$

$$\int_k \underbrace{\frac{z^5}{z^4 - 1}}_{=:f(z)} dz = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)) = 2\pi i.$$

d)

Zřejmě

$$\int_k \underbrace{\frac{z^3}{z+1} e^{\frac{1}{z}}}_{=:f(z)} dz = 2\pi i (\operatorname{res} f(-1) + \operatorname{res} f(0)) = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)).$$

Protože pro každé $z \in \mathbb{C}$, $|z| > 1$, platí, že

$$\frac{z^3}{z+1} = z^2 \frac{1}{1 + \frac{1}{z}} = z^2 \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{z^n} = \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{z^{n-2}},$$

$$f(z) = \left(\sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{1}{z^{n-2}} \right) \left(\sum_{n=0}^{\infty} \frac{1}{n!} \frac{1}{z^n} \right),$$

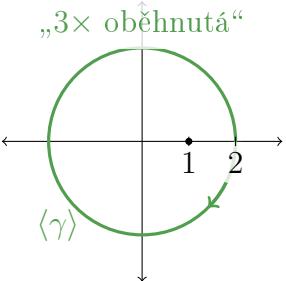
je

$$\operatorname{res} f(\infty) = - \left((-1)^0 \cdot \frac{1}{3!} + (-1)^1 \cdot \frac{1}{2!} + (-1)^2 \cdot \frac{1}{1!} + (-1)^3 \cdot \frac{1}{0!} \right) = \frac{1}{3}.$$

Odtud

$$\underline{\int_k \frac{z^3}{z+1} e^{\frac{1}{z}} dz = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)) = -\frac{2\pi i}{3}}.$$

e)

Zřejmě

$$\int_{\gamma} z \sin \underbrace{\frac{z+1}{z-1}}_{=:f(z)} dz = -3 \cdot 2\pi i \operatorname{res} f(1).$$

Protože

$$\begin{aligned} \sin \frac{z+1}{z-1} &= \sin \left(\frac{z-1}{z-1} + \frac{2}{z-1} \right) = \sin \left(1 + \frac{2}{z-1} \right) = \\ &= \sin 1 \cos \frac{2}{z-1} + \cos 1 \sin \frac{2}{z-1}, \end{aligned}$$

je pro každé $z \in \mathbb{C}$, $z \neq 1$,

$$\begin{aligned} f(z) &= (z-1+1) \left(\sin 1 \cos \frac{2}{z-1} + \cos 1 \sin \frac{2}{z-1} \right) = \\ &= \sin 1 \left[\sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{2^{2n}}{(2n)!} \frac{1}{(z-1)^{2n-1}} + \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{2^{2n}}{(2n)!} \frac{1}{(z-1)^{2n}} \right] + \\ &\quad + \cos 1 \left[\sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{2^{2n+1}}{(2n+1)!} \frac{1}{(z-1)^{2n}} + \sum_{n=0}^{\infty} (-1)^n \frac{2^{2n+1}}{(2n+1)!} \frac{1}{(z-1)^{2n+1}} \right]. \end{aligned}$$

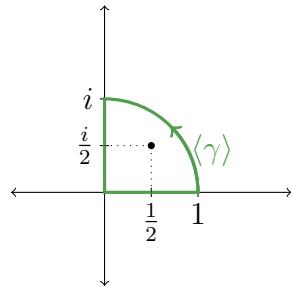
Odtud plyne, že

$$\operatorname{res} f(1) = \left((-1) \frac{2^2}{2!} \right) \sin 1 + \cos 1 \left((-1)^0 \frac{2^1}{1!} \right) = -2 \sin 1 + 2 \cos 1,$$

$$\underline{\int_{\gamma} z \sin \frac{z+1}{z-1} dz = -3 \cdot 2\pi i \operatorname{res} f(1) = \underline{12\pi i (\sin 1 - \cos 1)}}.$$

f) Protože

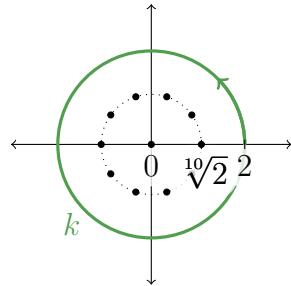
$$2z^2 - i = 0 \Leftrightarrow z^2 = \frac{i}{2} \Leftrightarrow z = \pm \frac{1+i}{2},$$

je

$$\begin{aligned} \underline{\int_{\gamma} \frac{e^{\pi z}}{2z^2 - i} dz} &= 2\pi i \operatorname{res}_{z=\frac{1+i}{2}} \left(\frac{e^{\pi z}}{2z^2 - i} \right) = \\ &= 2\pi i \frac{e^{\pi(\frac{1+i}{2})}}{4(\frac{1+i}{2})} = \underline{\frac{\pi}{2}(i-1)e^{\frac{\pi}{2}}}. \end{aligned}$$

g) Protože funkce $f(z) := \frac{1}{z^5(z^{10}-2)}$ má zřejmě 12 izolovaných singularit, z nichž 11 (0 a kořeny rovnice $z^{10} = 2$) leží „uvnitř“ k a tím dvanáctým je ∞ ,

je

$$\underline{\int_k \frac{dz}{z^5(z^{10}-2)}} = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)).$$

Pro každé $z \in \mathbb{C}$, $\sqrt[10]{2} < |z|$, je

$$f(z) = \frac{1}{z^{15}} \frac{1}{1 - \frac{2}{z^{10}}} = \frac{1}{z^{15}} \sum_{n=0}^{\infty} \frac{2^n}{z^{10n}} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{2^n}{z^{10n+15}},$$

a proto

$$\underline{\int_k \frac{dz}{z^5(z^{10}-2)}} = 2\pi i (-\operatorname{res} f(\infty)) = 0.$$

PŘÍKLAD 59.

Vypočtěte pomocí reziduové věty daný integrál⁸

a)

$$\int_{-\pi}^{\pi} \frac{dx}{5 + 3 \cos x};$$

e)

$$\int_{-\pi}^{\pi} \frac{\cos x}{3 + 2 \sin x} dx;$$

b)

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{x^2 dx}{x^4 + 6x^2 + 25};$$

f)

$$\int_0^{2\pi} \frac{\cos^2(2x)}{5 - 4 \cos x} dx;$$

c)

$$\int_0^{\infty} \frac{x^4 + 1}{x^6 + 1} dx;$$

g)

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{1 + x^6};$$

d)

$$\int_0^{\infty} \frac{x^2}{(x^2 + 1)^3} dx;$$

h)

$$\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{x^2 + x + 1}.$$

Řešení:

a) Definujme křivku $\gamma(t) := e^{it}$, $t \in \langle 0, 2\pi \rangle$. Pak pomocí substituce⁹ $e^{ix} = z$, pro niž

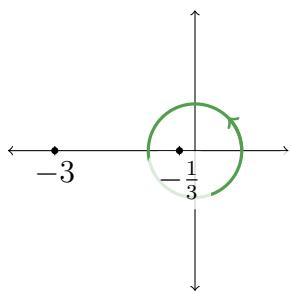
$$\begin{aligned}\cos x &= \frac{e^{ix} + e^{-ix}}{2} = \frac{z + \frac{1}{z}}{2}, \\ ie^{ix} dx &= dz, \text{ tj. } dx = \frac{1}{iz} dz,\end{aligned}$$

dostaneme

$$\int_{-\pi}^{\pi} \frac{dx}{5 + 3 \cos x} = \int_{\gamma} \frac{1}{\left(5 + 3 \frac{z + \frac{1}{z}}{2}\right)} \frac{1}{iz} dz = \int_{\gamma} \frac{2 dz}{i(10z + 3z^2 + 3)}.$$

Protože

$$3z^2 + 10z + 3 = 0 \Leftrightarrow z = \frac{-10 \pm \sqrt{100 - 36}}{6} \Leftrightarrow z \in \left\{-\frac{1}{3}, -3\right\},$$

⁸Uvedené integrály je třeba chápát jako „reálné“ integrály z funkce reálné proměnné.

⁹Prohlédněte si kapitolu 9.3, část a) – viz [1].

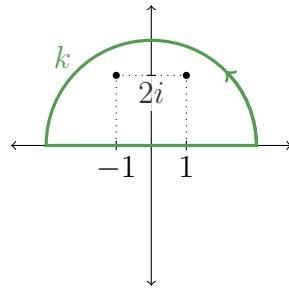
je

$$\begin{aligned}
 \underline{\int_{-\pi}^{\pi} \frac{dx}{5+3\cos x}} &= \int_{\gamma} \frac{2dz}{i(10z+3z^2+3)} = \\
 &= 2\pi i \operatorname{res}_{z=-\frac{1}{3}} \left(\frac{2}{i(3z^2+10z+3)} \right) = \\
 &= 4\pi \left[\frac{1}{6z+10} \right]_{z=-\frac{1}{3}} = \frac{4\pi}{8} = \underline{\frac{\pi}{2}}.
 \end{aligned}$$

b) Nejdříve si všimněme, že

$$z^4 + 6z^2 + 25 = 0 \Leftrightarrow z^2 = -3 \pm 4i \Leftrightarrow z \in \{1+2i, -1-2i, -1+2i, 1-2i\}.$$

Buď nyní $k \subset \mathbb{C}$ hranicí množiny $\{z \in \mathbb{C}: |z| < 3 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$.

Pak platí¹⁰

$$\begin{aligned}
 \underline{\int_{-\infty}^{\infty} \frac{x^2 dx}{x^4 + 6x^2 + 25}} &= \int_k \frac{z^2 dz}{z^4 + 6z^2 + 25} = \\
 &= 2\pi i \left(\operatorname{res}_{z=1+2i} \frac{z^2}{z^4 + 6z^2 + 25} + \operatorname{res}_{z=-1+2i} \frac{z^2}{z^4 + 6z^2 + 25} \right) = \\
 &= 2\pi i \left(\left[\frac{z^2}{4z^3 + 12z} \right]_{z=1+2i} + \left[\frac{z^2}{4z^3 + 12z} \right]_{z=-1+2i} \right) = \\
 &= 2\pi i \left(\left[\frac{z}{4z^2 + 12} \right]_{z=1+2i} + \left[\frac{z}{4z^2 + 12} \right]_{z=-1+2i} \right) = \\
 &= 2\pi i \left(\frac{1+2i}{4(-3+4i)+12} + \frac{-1+2i}{4(-3-4i)+12} \right) = \\
 &= 2\pi i \left(\frac{1+2i}{16i} - \frac{-1+2i}{16i} \right) = \frac{\pi}{8} (1+2i + 1-2i) = \underline{\frac{\pi}{4}}.
 \end{aligned}$$

¹⁰Viz kapitolu 9.3, část b) v [1].

c) Protože problém

$$z^6 + 1 = 0 \wedge \operatorname{Im} z \geq 0$$

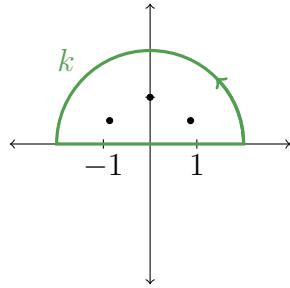
má právě tři řešení:

$$\begin{aligned} z_1 &:= e^{i\frac{\pi}{6}} = \frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}i, \\ z_2 &:= e^{i\frac{\pi}{2}} = i, \\ z_3 &:= e^{i\frac{5\pi}{6}} = -\frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}i, \end{aligned}$$

a funkce $\frac{x^4+1}{x^6+1}$ je sudá, platí

$$\begin{aligned} \int_0^\infty \frac{x^4+1}{x^6+1} dx &= \frac{1}{2} \int_{-\infty}^\infty \frac{x^4+1}{x^6+1} dx = \\ &= \frac{1}{2} \int_k \frac{z^4+1}{z^6+1} dz = \\ &= \frac{1}{2} 2\pi i \sum_{j=1}^3 \operatorname{res}_{z=z_j} \frac{z^4+1}{z^6+1}, \end{aligned}$$

kde $k \subset \mathbb{C}$ je hranicí množiny $\{z \in \mathbb{C}: |z| < 2 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$.

Odtud, protože

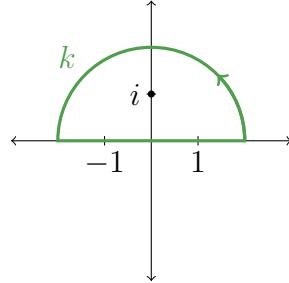
$$\begin{aligned} \operatorname{res}_{z=z_1} \frac{z^4+1}{z^6+1} &= \left[\frac{z^4+1}{6z^5} \right]_{z=\frac{\sqrt{3}}{2}+\frac{1}{2}i} = \frac{1}{6}(-i), \\ \operatorname{res}_{z=z_2} \frac{z^4+1}{z^6+1} &= \left[\frac{z^4+1}{6z^5} \right]_{z=i} = \frac{2}{6}(-i), \\ \operatorname{res}_{z=z_3} \frac{z^4+1}{z^6+1} &= \left[\frac{z^4+1}{6z^5} \right]_{z=-\frac{\sqrt{3}}{2}+\frac{1}{2}i} = \frac{1}{6}(-i), \end{aligned}$$

plyne

$$\underline{\int_0^\infty \frac{x^4+1}{x^6+1} dx = \frac{2}{3}\pi.}$$

d) Funkce $\frac{x^2}{(x^2+1)^3}$ je sudá, a proto pro $k \subset \mathbb{C}$, které je hranicí množiny

$$\{z \in \mathbb{C}: |z| < 2 \wedge \operatorname{Im} z > 0\},$$

platí

$$\begin{aligned} \int_0^\infty \frac{x^2 dx}{(x^2 + 1)^3} &= \frac{1}{2} \int_{-\infty}^\infty \frac{x^2 dx}{(x^2 + 1)^3} = \frac{1}{2} \int_k \frac{z^2 dz}{(z^2 + 1)^3} = \\ &= \frac{1}{2} 2\pi i \operatorname{res}_{z=i} \left(\frac{z^2}{(z^2 + 1)^3} \right) = \pi i \frac{1}{2} \left[\left(\frac{z^2}{(z+i)^3} \right)'' \right]_{z=i} = \\ &= \frac{\pi i}{2} \left[\left(\frac{2z(z+i)^3 - z^2 3(z+i)^2}{(z+i)^6} \right)' \right]_{z=i} = \\ &= \frac{\pi i}{2} \left[\left(\frac{-z^2 + 2zi}{(z+i)^4} \right)' \right]_{z=i} = \\ &= \frac{\pi i}{2} \left[\frac{(-2z+2i)(z+i)^4 - (-z^2+2zi)4(z+i)^3}{(z+i)^8} \right]_{z=i} = \\ &= \frac{\pi i}{2} \left(\frac{4(2i)^3}{(2i)^8} \right) = \frac{2\pi i}{2^5 i^5} = \frac{\pi}{16}. \end{aligned}$$

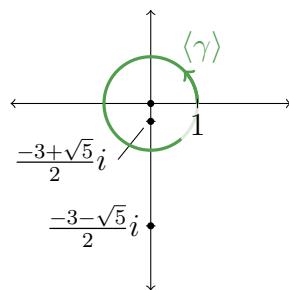
e) Budě $\gamma(t) := e^{it}$, kde $t \in \langle 0, 2\pi \rangle$. Pak

$$\begin{aligned} \int_{-\pi}^{\pi} \frac{\cos x}{3 + 2 \sin x} dx &= \int_{\gamma} \frac{z + \frac{1}{z}}{2} \frac{1}{3 + 2 \frac{z - \frac{1}{z}}{2i}} \frac{1}{iz} dz = \\ &= \frac{1}{2} \int_{\gamma} \frac{z^2 + 1}{z} \frac{1}{z^2 + 3iz - 1} dz \end{aligned}$$

(volili jsme substituci $e^{ix} = z$ – viz kapitolu 9.3, část a) v [1]).

Protože

$$z^2 + 3iz - 1 = 0 \Leftrightarrow z = \frac{-3 \pm \sqrt{5}}{2}i,$$

je

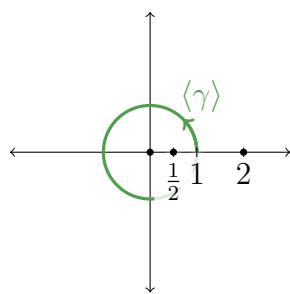
$$\begin{aligned}
\int_{-\pi}^{\pi} \frac{\cos x}{3 + 2 \sin x} dx &= \frac{1}{2} \int_{\gamma} \underbrace{\frac{z^2 + 1}{z}}_{=:f(z)} \underbrace{\frac{1}{z^2 + 3iz - 1}}_{=:g(z)} dz = \\
&= \frac{1}{2} 2\pi i \left(\operatorname{res} f(0) + \operatorname{res} f\left(\frac{-3 + \sqrt{5}}{2}i\right) \right) = \\
&= \pi i \left(\left[\frac{z^2 + 1}{z^2 + 3iz - 1} \right]_{z=0} + \left[\frac{z^2 + 1}{z(2z + 3i)} \right]_{z=\frac{-3+\sqrt{5}}{2}i} \right) = \\
&= \pi i \left(-1 + \left[\frac{2 - 3iz}{2 - 6iz + 3iz} \right]_{z=\frac{-3+\sqrt{5}}{2}i} \right) = \pi i(-1 + 1) = \underline{0}.
\end{aligned}$$

f) Provedeme substituci $e^{ix} = z$, pro niž

$$\begin{aligned}
\cos x &= \frac{z + \frac{1}{z}}{2}, \\
\cos 2x &= \frac{z^2 + \frac{1}{z^2}}{2}, \\
dx &= \frac{1}{iz} dz.
\end{aligned}$$

Pro $\gamma(t) := e^{it}$, kde $t \in \langle 0, 2\pi \rangle$, pak platí, že

$$\begin{aligned}
\int_0^{2\pi} \frac{\cos^2 2x}{5 - 4 \cos x} dx &= \int_{\gamma} \frac{1}{4} \left(\frac{z^4 + 1}{z^2} \right)^2 \frac{1}{5 - 2 \frac{z^2 + 1}{z}} \frac{1}{iz} dz = \\
&= \int_{\gamma} \frac{1}{4i} \frac{(z^4 + 1)^2}{z^4} \frac{1}{5z - 2z^2 - 2} dz = \\
&= \int_{\gamma} \frac{1}{4i} \underbrace{\frac{(z^4 + 1)^2}{z^4}}_{=:f(z)} \underbrace{\frac{1}{-2(z - 2)(z - \frac{1}{2})}}_{=:g(z)} dz = \\
&= \frac{2\pi i}{4i} \left(\operatorname{res} f(0) + \operatorname{res} f\left(\frac{1}{2}\right) \right).
\end{aligned}$$

A protože

$$\operatorname{res} f(0) = \frac{1}{3!} \left[\left(\frac{(z^4 + 1)^2}{5z - 2z^2 - 2} \right)''' \right]_{z=0} = \frac{1}{6} \left(-\frac{255}{8} \right) = -\frac{255}{48},$$

$$\operatorname{res} f \left(\frac{1}{2} \right) = \left[\frac{(z^4 + 1)^2}{z^4} \frac{1}{5 - 4z} \right]_{z=\frac{1}{2}} = \frac{289}{48},$$

je

$$\underline{\int_0^{2\pi} \frac{\cos^2 2x}{5 - 4 \cos x} dx = \frac{17}{48}\pi}.$$

g) Protože rovnice $z^6 + 1 = 0$ má za podmínky $\operatorname{Im} z \geq 0$ právě tři řešení:

$$z_1 = e^{i\frac{\pi}{6}} = \frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}i,$$

$$z_2 = e^{i\frac{\pi}{2}} = i,$$

$$z_3 = e^{i\frac{5\pi}{6}} = -\frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}i,$$

platí pro funkci $f(z) := \frac{1}{1+z^6}$, že

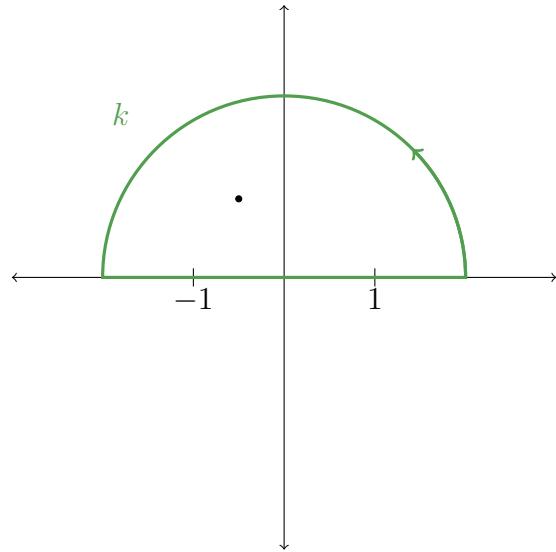
$$\begin{aligned} \underline{\int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{1+x^6}} &= 2\pi i \left(\operatorname{res} f(z_1) + \operatorname{res} f(z_2) + \operatorname{res} f(z_3) \right) = \\ &= 2\pi i \sum_{k=1}^3 \frac{1}{6z_k^5} = 2\pi i \sum_{k=1}^3 \frac{z_k}{6z_k^6} = \\ &= -\frac{2\pi i}{6} (z_1 + z_2 + z_3) = \\ &= -\frac{\pi}{3} i \left(\frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}i + i - \frac{\sqrt{3}}{2} + \frac{1}{2}i \right) = \\ &= -\frac{\pi}{3} i 2i = \underline{\frac{2\pi}{3}}. \end{aligned}$$

h) Protože

$$z^2 + z + 1 = 0 \Leftrightarrow z = -\frac{1}{2} \pm \frac{\sqrt{3}}{2}i,$$

platí pro $k \subset \mathbb{C}$ definované jako hranice množiny $\{z \in \mathbb{C}: |z| < 2 \wedge \operatorname{Im} z > 0\}$, že

$$\begin{aligned} \int_{-\infty}^{\infty} \frac{dx}{x^2 + x + 1} &= \int_k \frac{dz}{z^2 + z + 1} = \\ &= 2\pi i \underset{z=-\frac{1}{2}+\frac{\sqrt{3}}{2}i}{\operatorname{res}} \left(\frac{1}{z^2 + z + 1} \right) = \\ &= 2\pi i \left[\frac{1}{2z+1} \right]_{z=-\frac{1}{2}+\frac{\sqrt{3}}{2}i} = \\ &= 2\pi i \frac{1}{-1 + \sqrt{3}i + 1} = \underline{\frac{2\pi}{\sqrt{3}}}. \end{aligned}$$

Literatura

- [1] J. Bouchala: *Funkce komplexní proměnné*, am.vsb.cz/bouchala, 2012.
- [2] J. Bouchala, O. Vlach: *Křivkový a plošný integrál*, am.vsb.cz/bouchala, 2011.
- [3] J. Bouchala, P. Vodstrčil: *Řady*, am.vsb.cz/bouchala, 2011.
- [4] I. Černý: *Analýza v komplexním oboru*, Academia, Praha, 1983.
- [5] I. Černý: *Základy analýzy v komplexním oboru*, Academia, Praha, 1967.
- [6] M. Dont, B. Opic: *Matematická analýza III – úlohy*, skripta ČVUT, Praha, 1989.
- [7] J. Eliaš, J. Horváth, J. Kajan, R. Šulka: *Zbierka úloh z vyššej matematiky 4*, Alfa, Bratislava, 1979.
- [8] P. Galajda, Š. Schrötter: *Funkcie komplexnej premennej a operátorový počet*, Alfa, Bratislava, 1991.
- [9] I. Kluvánek, L. Mišík, M. Švec: *Matematika II.*, SVTL, Bratislava, 1965.
- [10] K. Rektorys a spolupracovníci: *Přehled užité matematiky I a II*, Prometheus, Praha, 1995.
- [11] J. Veselý: *Komplexní analýza pro učitele*, Karolinum, Univerzita Karlova, Praha, 2001.